

मेहता मराठी ग्रंथजगत

जानेवारी, २०१७ • पृष्ठे १०० • किंमत १५ रुपये
• वर्ष सतरावे • अंक पहिला

नवीन वर्षाच्या हार्दिक शुभेच्छा

नवं कौरं

दै. 'दिव्य मराठी' तर्फे नाशिक येथे कुसुमाग्रज स्मारकात आयोजित करण्यात आलेल्या 'मराठी लिटरेचर फेस्टिव्हल' मध्ये 'प्रकाशक आणि लेखक यांचे नाते' या विषयावर परिसंवाद रंगला. या परिसंवादात मेहता पब्लिशिंग हाऊसचे प्रकाशक सुनील मेहता सहभागी झाले होते. दै. 'दिव्य मराठी'चे संपादक प्रशांत दीक्षित यांनी सुनील मेहता यांचे स्वागत केले.

अभिनंदन! महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक संस्थेकडून सन्मान!

किरण संजीवनी पुष्पलता रानडे
पारितोषिक
लेखिका मंजुश्री गोखले लिखित
मेहता पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित
'ज्ञानसूर्यांची सावली'
या पुस्तकास जाहीर

आर. बी. भिडे
पारितोषिक
अशीक याध्ये अनुवादित
मेहता पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित
'मागील दानावरून मागेच'
या पुस्तकास जाहीर

राधानाई हरीभाई देशपांडे
पारितोषिक
सुप्रिया वकील अनुवादित
मेहता पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित
'मी मलाला'
या पुस्तकास जाहीर

मेहता मराठी ग्रंथजगत

। जानेवारी २०१७ । वर्ष सतरावे । अंक पहिला ।

मांडणी-अक्षरजुळणी

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

संपादक-मुद्रक-प्रकाशक

सुनील मेहता,

१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी,

बाजीराव रोड, टेलिफोनभवनसमोर,

पुणे - ४११ ०३०

फोन : ०२०-२४४७६९२४

२४४७५४६२

Extension

(ग्रंथजगत विभाग) - २३८

E-mail : info@mehtapublishinghouse.com

संपादक

सुनील मेहता

कार्यकारी संपादक

शंकर सारडा

संपादन सहाय्य

अंजली पटवर्धन

अंकाची किंमत १५ रु.

वर्गणी

मनीऑर्डरने अथवा

ऑनलाईन पाठवावी.

प्रसिद्धी

दरमहा ११ तारखेस

अनुक्रमणिका

संपादकीय	४
मागोवा	१०
उपक्रम	१८
साहित्यवार्ता	२४
पुरस्कार	४६

पुस्तक परिचय

इन्फर्नो	५२
बॅंड ट्रॅफिक	६६
हरवलेल्या मंदिराचे रहस्य	७४
श्रद्धांजली	८४
स्मरण	८६
अभिप्राय	९०
बालनगरी	९४

डिजिटल अंकाची वर्गणी : तीन वर्षांची ३०० रु., पाच वर्षांची ४०० रु.

या अंकातील लेखांतील मते ही त्या त्या लेखकांची असून त्यांच्याशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

संपादकीय

जानेवारी महिना सुरू झाला, की साहित्य रसिकांना साहित्य संमेलनाचे वेध लागतात. साहित्य रसिकांना आणि समीक्षकांना साहित्य संमेलनातील कार्यक्रमांबरोबर संमेलनाध्यक्षांच्या अध्यक्षीय भाषणाबाबत उत्सुकता असते. तसेच संमेलनाध्यक्षाची जी विशेषता असते त्या विशेषतेकडेही साहित्य रसिकांचं आणि अभ्यासकांचं लक्ष वेधलं जातं. या वेळच्या साहित्य संमेलनाचे नवनिर्वाचित अध्यक्ष डॉ. अक्षयकुमार काळे हे विशेषत्वाने काव्य समीक्षक म्हणून ओळखले जातात. त्यामुळे संमेलनाध्यक्षपदी त्यांची निवड झाल्यावर कवितेच्या वाटचालीची, मराठीतील कवितेच्या विविध प्रकारांची आणि त्यातून तिच्या प्रतीत होणाऱ्या समृद्धीची, सौंदर्याची एक ओझरती का होईना झलक अनुभवावी असं साहजिकपणे वाटून जातं. किंबहुना संमेलनाध्यक्षांच्या विशेषत्वाने त्या त्या आकृतिबंधाला विविध अंगांनी उजाळा मिळतो.

मुकुंदराजांच्या 'विवेकसिंधू' या ग्रंथाने मराठीत काव्य या प्रकाराचा शुभारंभ झाला. 'विश्वाचे आर्त माझ्या मनी प्रकाशले...' असा दिव्यानुभव शब्दांकित करणाऱ्या ज्ञानदेवांनी मराठी काव्याला शब्दलावण्य, अर्थसौंदर्य बहाल केलं आणि मराठी वाङ्मयातील अभंग या प्रकाराची सौंदर्यपूर्ण, अर्थपूर्ण वाटचाल सुरू झाली. त्याच वेळी महानुभाव पंथातील नरेंद्रासारखे कवी 'रुक्मिणीस्वयंवरा'सारखी रसाळ रचना करून मराठीचं सौंदर्य द्विगुणित करत होते. तर याच पंथातील महदंबेने 'धवळे'नामक काव्य रचून मराठीतील आद्य कवयित्री होण्याचा मान मिळवला. ज्ञानदेवांनंतर नामदेव, एकनाथ, तुकाराम, चोखामेळा, सावतामाळी इ. संतांनी अभंगांचं दालन अधिक समृद्ध केलं. 'सुंदर ते ध्यान उभे विटेवरी' हा तुकारामांचा अभंग असो किंवा नामदेवांचा 'तीर्थ

विठ्ठल क्षेत्र विठ्ठल' किंवा एकनाथांचा 'माझे माहेर पंढरी' यासारख्या अभंगांतून संतांची विठ्ठलभक्ती तर अधोरेखित झालीच; पण या आपल्या अभंगांतून संतांनी सामान्य माणसाला जीवनातील शुचितेचं महत्त्व पटवून दिलं आणि आपल्या शब्दलावण्याने आनंदही दिला. एकनाथांच्या भारुडांनी लोकशिक्षणाचं काम केलं.

पंडिती काव्यातील संस्कृतप्रचुरतेमुळे मराठीला एक आगळाच डौल प्राप्त झाला. मोरोपंत, वामन पंडित, रघुनाथ पंडितांसारख्या कवींनी मराठी काव्याला एका सौंदर्यपूर्ण वळणावर आणून ठेवलं. नायक-नायिकेच्या मनातील प्रेमभावना, त्यांच्यातील शृंगार, निसर्गवर्णनं ही पंडिती काव्याची वैशिष्ट्यं होती.

पोवाडे आणि लावण्या ही शाहिरी काव्याने मराठीला दिलेली देणगी आहे. राम जोशी, होनाजी बाळा, पठ्ठे बापूराव, सगनभाऊ इ. शाहिरांनी शाहिरी परंपरा समृद्ध केली. शाहिरी काव्यातून शृंगार आणि वीररसाचा आविष्कार प्राधान्याने पाहायला मिळतो. 'सुंदरा मनामध्ये भरली' हे राम जोशींचं कवन असो किंवा 'लटपट लटपट तुझं चालणं मोठ्या नखत्याचं' ही होनाजी बाळांची रचना असो, गेयतेचा आणि लयबद्धतेचा मनोरम आविष्कार त्यातून अनुभवायला मिळतो.

काव्याच्या अर्वाचीन कालखंडाचा विचार करताना केशवसुतांचा सर्वप्रथम विचार करणे अपरिहार्य ठरते. नव्या विचारांची 'तुतारी' केशवसुतांनी फुंकली आणि मराठी कवितेत नवे वारे वाहू लागले. इंग्रजीतील 'सॉनेट' हा प्रकार 'सुनीत' या नावाने केशवसुतांनी मराठीत आणला. भा. रा. तांबे, कवी गोविंदाग्रज, बालकवी, यशवंत, माधव ज्युलियन, गिरीश, कवी बी, मनमोहन नातू इ. कवींची नावेही स्मरतात. यशवंतांची 'आई' ही कविता, गोविंदाग्रजांची 'प्रेम आणि मरण', बालकवींची 'श्रावणमासी हर्ष मानसी' ही कविता, 'तेथे चल राणी' ही माधव ज्युलियनांची कविता आजही आठवतात. कारण भावोत्कटतेचं, नादमयतेचं सौंदर्य त्यातून प्रतीत होतं. रविकिरण मंडळ हे त्या काळात मराठी काव्याची समृद्धी वाढवत होतं. 'झेंडूची फुले' या काव्यसंग्रहाद्वारे केशवकुमार अर्थात आचार्य अत्र्यांनी विडंबन काव्याची मुहूर्तमेढ रोवली.

बा. सी. मर्ढेकरांनी नवकवितेचं दालन उघडलं. छंदोबद्ध, गेय कवितेला मुक्त छंदात आणून ठेवलं; पण आशयाच्या दृष्टीने तिला अधिक सघन परिमाण प्राप्त करून दिलं. दिलीप चित्रे, अरुण कोलटकर यांनी मर्ढेकरांची ही परंपरा जपण्याचा प्रयत्न केला. नंतरच्या काळात कवी अनिल, वा. रा. कांत, बा. भ.

बोरकर, कुसुमाग्रज, विं. दा. करंदीकर, वसंत बापट, ना. धों. महानोर, सुरेश भट, मंगेश पाडगावकर, इंदिरा संत, ग्रेस, पु.शि. रेगे, आरती प्रभू, शान्ता शेळके, पद्मा गोळे इ. कवी/कवयित्रींनी मराठीच्या काव्यसंपदेत मोलाची भर घातली. 'हायकू' या जपानी काव्यरचनेचा प्रकार शान्ता शेळके, शिरीष पै यांनी मराठीत आणला. तर माधव ज्युलियन, सुरेश भट, रमण रणदिवे यांनी मराठीला गझलची देणगी दिली. निसर्ग कविता, प्रेमकविता, स्त्री मनाच्या हळूवार भावना, राष्ट्रप्रेम, सामाजिक जाणीव, मानवाच्या विविध भावभावना असा एक संमिश्र कोलाज या कवी/कवयित्रींच्या कवितांतून अनुभवायला मिळतो; पण त्या त्या कवीची/कवयित्रीची खास अशी वैशिष्ट्ये आहेत; पण मराठी भाषेचा रमणीय, प्रतिके, प्रतिमांनी सजलेला, काही ठिकाणी वाचकाला हळूवार करणारा, काही ठिकाणी अंतर्मुख करणारा, काही वेळेस वीरश्रीचा संचार करणारा, तर काही वेळेस बुद्धीला आवाहन करणारा आविष्कार या कवी/कवयित्रींच्या कवितांतून अनुभवायला मिळतो. 'चारोळी' सारख्या काव्यप्रकाराचंही मराठी रसिकांनी चांगलं स्वागत केलं. चंद्रशेखर गोखल्यांचं नाव त्या संदर्भात अधिक लक्षात राहातं.

'गोलपीठा' सारख्या काव्यसंग्रहातून नामदेव ढसाळ्यांनी दलितांच्या वेदनेला मूर्त रूप दिलं, तर नारायण सुर्व्यांनी त्यांच्या कवितेतून कामगारांच्या व्यथा मांडल्या.

आता कवी प्रवीण दवणे, संदीप खरे, म. भा. चव्हाण यांच्यासारखे कवी मराठीची काव्यपताका खांद्यावर घेऊन चालले आहेत. मानवी संवेदनांची चित्रे रेखताना मराठीचं सौंदर्य ते अबाधित ठेवत आहेत.

वि.दा. सावरकरांसारखा स्वातंत्र्यवीर कवितेच्या आकृतिबंधापासून दूर राहू शकला नाही. तुरुंगाच्या भिंतींवर त्यांनी कविता लिहिल्या. एकूणच ओवी, अभंग, पंडिती काव्य, लावण्या, पोवाडे, नवकाव्य इ. प्रकारांनी मराठी काव्याचं दालन समृद्ध आहे. त्यावर समीक्षा किती झाली आणि त्यातील दर्जेदार किती होती, हा अभ्यासाचा विषय होऊ शकतो. थोडक्या आणि नेमक्या शब्दांत अर्थपूर्ण आशय व्यक्त करणाऱ्या या आकृतिबंधाला मराठी रसिकांनी भरभरून प्रेम दिलं आहे. निर्मिती आणि समीक्षा या दोन्ही अंगांनी मराठी काव्याचं हे दालन समृद्ध होत राहो, हीच सदिच्छा!

मेहता मराठी ग्रंथजगत

विशेष...

दि. १ मार्च, २०१६ पासून

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

'मेहता मराठी ग्रंथजगत'ची

वार्षिक वर्गणी

बंद करित आहोत.

तरी आपण

त्रैवार्षिक किंवा पंचवार्षिक वर्गणी

पाठवून सहकार्य करावे,

ही विनंती.

नवनवीन पुस्तकांच्या अद्ययावत माहितीसाठी

आजच वर्गणीदार व्हा.

त्रैवार्षिक वर्गणी ३५० रुपये / पंचवार्षिक वर्गणी ५०० रुपये

वाचकांसाठी सुवर्णसंधी!

WORDPOWER

Books | Toys | Stationery | Music | Movies | Games

बेळगाव / कोल्हापूर / औरंगाबाद

पुस्तके, खेळणी, स्टेशनरी, म्युझिक, मूव्ही, गेम्स अन्यही बरेच काही आता वर्डपॉवरच्या एकाच दालनात उपलब्ध आहे. सुट्टीचा आनंद पुरेपूर लुटण्यासाठी अवश्य भेट द्या.

बेळगाव, कोल्हापूर, औरंगाबाद येथील वर्डपॉवरचा पत्ता पुढीलप्रमाणे पहिला मजला, भंडारी कॅपिटल, कॉसमॉस बँकेच्या वर, खानापूर रोड, टिळकवाडी, बेळगाव-५९०००६. टेलिफोन क्र. (०८३१)-४२००६७६
शॉप नं १, ग्राऊंड फ्लोअर, अथर्व एम्पाअर, ताराबाई पार्क, कोल्हापूर-४१६००३. टेलिफोन क्र.(०२३१)-६६१७६२५/२६
शॉप नं. - जी/१५, प्रोजेन मॉल, चिखल ठाणा, एमआयडीसी, औरंगाबाद - ४३१००६.

संपर्क. ९८९०३९७१९८ / ९९६०३०९८०८

अधिक माहितीसाठी संपर्क
www.wordpowerbookshop@gmail.com

Find us on
Facebook

<https://www.facebook.com/mehta.publishinghouse>

८ । जानेवारी २०१७ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

सर्व प्रकारची महाविद्यालयीन पुस्तके, युपीएसी, एमपीएसी, सेट-नेट,
इंजीनिअरिंग, मेडिकल, मॅनेजमेंट, सायन्स, कॉम्प्युटर इ. विविध
विषयांवरील क्रमिक व संदर्भ पुस्तके यांचे माहेरघर

मेहता बुक सेलर्स

३२२, भाऊसिंगजी रोड, भवानी मंडपाजवळ,
कोल्हापूर ४१६ ०१२.

वेळ : सकाळी ९.३० ते रात्री ८ (शनिवारी बंद)

फोन : (०२३१) २५४२९०१/२५४२३०४/२५४१८८१

Email : mehtabooksellers@gmail.com

आणि

यांच्या संयुक्त विद्यमाने

नाहीत स्कॅन केलेली पाने किंवा नाहीत पीडीएफ्स...

मराठीत प्रथमच, खरीखुरी eBooks युजर फ्रेंडली, वाचायला सोपी,
सोयीस्कर- थेट तुमच्या कॉम्प्युटर, आयपॅड आणि अॅन्ड्रॉइड टॅब्लेटवर!

लवकरच www.amazon.com उपलब्ध....

eBooks

Online पुस्तके खरेदी करा www.mehtapublishinghouse.com

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ । ९

दृष्टिक्षेपात

२०१६...

मागोवा

कोणत्याही प्रकाशन संस्थेचे काम असते पुस्तके प्रकाशित करणे; पण हा व्यवसाय केवळ कागदांशी, छपाईशी संबंधित नसतो, तर कागदावर उमटणाऱ्या विविध संवेदना-भावनांशी, त्या संवेदना-भावनांच्या निर्मात्यांशी अर्थात लेखकांशी प्रकाशकाची बांधिलकी असते.

कथासंग्रह, कादंबऱ्या, काव्यसंग्रह, वैचारिक, आध्यात्मिक, चरित्र, आत्मचरित्र, बालसाहित्य आणि प्राधान्याने अनुवादित साहित्य मेहता पब्लिशिंग हाऊसकडून प्रकाशित केले जाते. प्रकाशनाव्यतिरिक्त अन्यही उपक्रम मेहता पब्लिशिंग हाऊसतर्फे राबवले जातात. तसेच मेहता पब्लिशिंग हाऊसला- त्यांच्या पुस्तकांना- वेळोवेळी विविध पुरस्कारांनी गौरविण्यातही आले आहे. २०१६मध्ये मेहता पब्लिशिंग हाऊसला- त्यांच्या पुस्तकांना प्राप्त झालेले पुरस्कार, या वर्षी प्रकाशित झालेली पुस्तके, राबवले गेलेले उपक्रम आणि एकूणच मेहता पब्लिशिंग हाऊसच्या संदर्भात २०१६या वर्षाचा हा आढावा.

या वर्षी मेहता पब्लिशिंग हाऊसतर्फे पन्नास पुस्तके प्रकाशित करण्यात आली. त्यांपैकी **स्वाती चांदोरकर** लिखित '**उत्खनन**' व '**अनाहत**' या दोन्ही पुस्तकांचे प्रकाशन **डॉ. शाश्वत शिरे** यांच्या हस्ते मुंबई येथे करण्यात आले. **कल्याणीरमण बेन्नुरवार** लिखित '**अग्निदिव्य**' या कादंबरीचा प्रकाशन सोहळा कविवर्य **अरुण म्हात्रे** यांच्या उपस्थितीत ठाणे येथे पार पडला. **वर्षा वेलणकर** अनुवादित

‘द फेसबुक इफेक्ट’ या तरुणाईला आकर्षित करणाऱ्या पुस्तकाचे प्रकाशन स.प. महाविद्यालयात संगीतकार डॉ. आशुतोष जावडेकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. अमेरिकेत नुकत्याच पार पडलेल्या राष्ट्राध्यक्ष निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर **अतुल कहाते** लिखित ‘अमेरिकी राष्ट्रपती’ या पुस्तकाचे प्रकाशन ज्येष्ठ विचारवंत **कुमार केतकर** यांच्या हस्ते करण्यात आले.

२०१६मध्ये ‘द फेडरेशन ऑफ पब्लिशर्स अॅण्ड बुक सेलर्स असोसिएशन इन इंडिया’चा सर्वोच्च पुरस्कार सुवर्ण महोत्सवी वाटचालीसाठी **अनिल मेहता** यांना जाहीर झाला आहे. २८ जानेवारी २०१७ रोजी या पुरस्काराचे वितरण होणार आहे. मेहता पब्लिशिंग हाऊसच्या **संजय ढोले** लिखित ‘संकरित’ या पुस्तकास नाशिकच्या सार्वजनिक वाचनालयाचा ‘पु. ना. पंडित पुरस्कार’, पुण्याच्या स्नेहवर्धन प्रकाशनाचा ‘डॉ. प्र. न. जोशी ग्रंथश्रेष्ठता पुरस्कार’, जळगावच्या सूर्योदय वाङ्मय पुरस्काराचा ‘वि. भा. नेमाडे पुरस्कार’ आणि कोल्हापूरच्या आविष्कार सोशल अॅण्ड एज्युकेशनल फाउंडेशनचा ‘ज्ञानज्योती पुरस्कार’ असे चार पुरस्कार प्राप्त झाले. तसेच पुण्याच्या ‘महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक (डेक्कन व्हर्नाक्युलर ट्रान्सलेशन सोसायटी) संस्थेचे ‘राधाबाई हरिभाई देशपांडे पारितोषिक’ सुप्रिया वकील अनुवादित ‘मी मलाला’ या आत्मकथनास, तसेच ‘आर. बी. भिडे पारितोषिक’ अरुण शौरी लिखित व अशोक पाध्ये अनुवादित ‘मागील पानावरून... मागेच!’ या पुस्तकास आणि ‘किरण संजीवनी पुष्पलता रानडे पारितोषिक’ मंजुश्री गोखले लिखित ‘ज्ञानसूर्याची सावली’ या पुस्तकास प्राप्त झाले.

याच वर्षी **उमा कुलकर्णी** अनुवादित ‘पारखा’ या पुस्तकास इचलकरंजीच्या आपटे वाचन मंदिर यांच्यातर्फे उत्कृष्ट मराठी अनुवादित साहित्यकृतीसाठी दिला जाणारा ‘महादेव बाळकृष्ण जाधव’ पुरस्कार प्राप्त झाला. **फेडरेशन ऑफ पब्लिशर्स**तर्फे बालवाङ्मय विभागाचा पुरस्कार **मधुमती शिंदे** यांच्या ‘दोस्ती’ या पुस्तकास मिळाला. पुणे येथील ‘अखिल भारतीय प्रकाशक संघा’चा ‘उत्कृष्ट

ग्रंथनिर्मिती'साठीचा ललित साहित्याचा द्वितीय पुरस्कार 'छावा' या शिवाजी सावंत यांच्या कादंबरीस आणि ललितेतर साहित्यासाठीचा पुरस्कार सचिन पिळगावकर यांच्या 'हाच माझा मार्ग' या आत्मकथनास प्राप्त झाला. या वर्षीचा साहित्य अकादमीचा 'बालसाहित्यासाठीचा पुरस्कार' आमचे लेखक राजीव तांबे यांना मिळाला.

नाशिक येथे दै. 'दिव्य मराठी'च्या वतीने आयोजित 'मराठी लिटरेचर फेस्टिव्हल' अंतर्गत 'प्रकाशक आणि लेखक यांचे नाते' हा परिसंवाद पार पडला. त्यात सुनील मेहता यांनी 'पुस्तकाचे आंतरराष्ट्रीय हक्क' यासंदर्भात विवेचन केले. या वेळी दै. 'दिव्य मराठी'चे संपादक प्रशांत दीक्षित यांनी सुनील मेहता यांचे स्वागत करण्यात आले.

या वर्षी मेहता पब्लिशिंग हाऊसतर्फे अन्य उपक्रमही राबवण्यात आले. मेहता पब्लिशिंग हाऊसचे संस्थापक अनिल मेहता यांच्या पंचाहत्तरीनिमित्त त्यांचा अमृत महोत्सव साधेपणानं साजरा करण्यात आला. प्रसिद्ध व्यंगचित्रकार शि. द. फडणीस यांचा ९२वा वाढदिवस मेहता पब्लिशिंग हाऊसतर्फे शकुंतला फडणीस, द. मा. मिरासदार आणि चारुहास पंडित यांच्या उपस्थितीत साजरा करण्यात आला. वाचनदिनाच्या निमित्ताने विमलाबाई गरवारे प्रशालेत मेहता पब्लिशिंग हाऊसच्या विज्ञानविषयक दोन पुस्तकांचे अभिवाचन करण्यात आले आणि ती दोन पुस्तके त्या शाळेला भेट देण्यात आली. बालदिनाचे औचित्य साधून पेरूगेट भावे स्कूल येथे 'बोलगप्पा' या उपक्रमांतर्गत 'लेखक आपल्या भेटीला' हा कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमात अनिल अवचट यांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. आंतरराष्ट्रीय महिला हिंसाचारमुक्त दिनाच्या निमित्ताने 'निर्भया ते कोपर्डी : कायदेशीर आणि सामाजिक गुंतागुंत' या विषयावर अॅड. असीम सरोदे आणि ज्येष्ठ समाजसेविका विद्युत भागवत यांनी अभ्यासपूर्ण भाषण केले. या निमित्ताने स्त्रियांच्या संदर्भातील विविध मुद्द्यांना त्यांनी स्पर्श केला. तसेच दर वर्षीप्रमाणे याही वर्षी घटस्थापना ते विजयादशमी

यादरम्यान पुस्तक प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन उमा कुलकर्णी व मसापचे अध्यक्ष प्रा. मिलिंद जोशी यांच्या हस्ते करण्यात आले. या प्रदर्शनास वाचकांचा उदंड प्रतिसाद लाभला. नाताळनिमित्त मेहता पब्लिशिंग हाऊसने सांताक्लॉजकडून स्वारगेट आणि जनता वसाहत येथे लहान मुलांना पुस्तके आणि चॉकलेट्सचे वाटप केले.

या वर्षाला आनंद यादव यांच्या निधनाने एक दुःखद किनार लागली. यादव लौकिकदृष्ट्या दुरावले असले तरी त्यांची अलौकिक ग्रंथसंपदा मेहता पब्लिशिंग हाऊसच्या आणि त्यांच्या अतूट ऋणानुबंधाची साक्ष देत राहणार आहे. डिसेंबरचा ग्रंथजगतचा अंक 'आनंद यादव विशेषांक' म्हणून प्रकाशित करून मेहता पब्लिशिंग हाऊसने त्यांना कृतज्ञतापूर्वक आदरांजली वाहिली.

अनेक लेखकांच्या भावनांना, विचारांना मेहता पब्लिशिंग हाऊस १९७६पासून अव्याहतपणे मूर्त रूप देत आहे. लेखक-वाचकांमधला पुस्तकरूपी संवाद अखंड चालू राहण्यासाठी मेहता पब्लिशिंग हाऊसचे टी बुक क्लब, मेहता मराठी ग्रंथजगत या मासिकाचा डिजिटल आणि छापील अंक, ई-बुक्ससारखे उपक्रमही चालू आहेत. पुस्तक निर्मितीचा हा वसा मेहता पब्लिशिंग हाऊस निरंतर जपणार आहे आणि वाचकांना समृद्ध करत राहणार आहे.

२०१६ साली प्रकाशित झालेल्या पुस्तकांची यादी

कादंबरी

पुस्तकाचे नाव	अनुवाद	किंमत
अ टाइम टू किल	बाळ भागवत	६००
द गेस्ट ऑफ ऑनर	लीना सोहोनी	२५०
द गन्स ऑफ नॅव्हारन	अशोक पाध्ये	३५०
कहाणी मॅकडोनाल्ड्सची	डॉ. सुधीर राशिगकर	४९५
अनाहत	स्वाती चांदोरकर	१७०
उत्खनन	स्वाती चांदोरकर	१९५
दाह	सुरेश पाटील	४९५
तेच दिन सोनेरी...	भारती पांडे	२९५
हरवलेल्या मंदिराचे रहस्य	लीना सोहोनी	१६०
अद्वैत	लीना सोहोनी	३५०
बॅड ट्रॅफिक	प्रसाददत्त गाडगीळ	३५०
इन्फर्नो	अशोक पाध्ये	६००
कॅलिस्टो	उज्वला गोखले	३९५
हे आदिमा हे अंतिमा	सुवर्णा ढोबळे	३५०

कथासंग्रह

स्वर्गाच्या वाटेवर काहीतरी घडलं...	लीना सोहोनी	१५०
------------------------------------	-------------	-----

अनुवादित सत्यकथा

मृत्युवर मात	गौरी गाडेकर	२४०
माझ्या अम्मीची गोष्ट	वंदना कुंडेटकर	२९५

अनुवादित अनुभवकथन

अंतरंग कोका-कोलाचे	प्रदीप सिंदेकर	२५०
--------------------	----------------	-----

खैरखानाची वस्त्रोद्योजिका	वर्षा वेलणकर	२००
कॉन-टिकी	श्रीया भागवत	२९५

अनुवादित आत्मकथन

एका मातेचा लढा	सुषमा जोशी	२९५
डिनायल	मैत्रेयी जोशी	३२०
एका सैनिकाचा मृत्यू	विनीता जोगळेकर	२५०
मी झारा गहरमानी एक देशद्रोही	रेश्मा कुलकर्णी	२००
मी तिरस्कार करणार नाही	श्यामल कुलकर्णी	२५०
बीजिंगचे गुपित	मोहन गोखले	३५०

चरित्रे / व्यक्तिचरित्रे

मॅस्वी कान्हेरे	आनंद कान्हेरे	१८०
-----------------	---------------	-----

अनुवादित चरित्रे / व्यक्तिचरित्रे

मी कधीही माफी मागणार नाही	अवंती महाजन	३५०
---------------------------	-------------	-----

चिकन सूप मालिका

(मूळ लेखक : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन)

चिकन सूप फॉर द फादर्स सोल - १	सुप्रिया वकील	१५०
चिकन सूप फॉर द फादर्स सोल - २	सुप्रिया वकील	१५०
चिकन सूप फॉर द मदर्स सोल - २	उषःप्रभा पागे	१९५
चिकन सूप फॉर द मदर्स सोल - ३	उषःप्रभा पागे	१५०
चिकन सूप फॉर द वुमन्स सोल - २	उषा महाजन	१९५
चिकन सूप फॉर द वुमन्स सोल - ३	उषा महाजन	१९५
चिकन सूप फॉर सिस्टर्स सोल - २	विनीता जोगळेकर	१४०
चिकन सूप फॉर सिस्टर्स सोल - ३	विनीता जोगळेकर	१४०
चिकन सूप फॉर द फादर्स अॅन्ड सन सोल - १	डॉ. मीना शेटे-संभू	१७०
चिकन सूप फॉर द फादर्स अॅन्ड सन सोल - २	डॉ. मीना शेटे-संभू	१७०

चिकन सूप फॉर द सोल थिंक पॉझिटिव्ह - १	मंजूषा मुळे	२४०
चिकन सूप फॉर द सोल थिंक पॉझिटिव्ह - २	मंजूषा मुळे	२४०
चिकन सूप फॉर द सोल - ८	उषा महाजन	१७०

माहितीपर

द फेसबुक इफेक्ट अमेरिकी राष्ट्रपती	वर्षा वेलणकर अतुल कहाते	३९५ ४९५
---------------------------------------	----------------------------	------------

आरोग्यपर

पीस लव्ह अँड हिलिंग	पूर्णिमा कुंडेटकर	३२०
---------------------	-------------------	-----

मार्गदर्शनपर

स्वप्न व्यवस्थापकाचे	सुनिती काणे	१९५
----------------------	-------------	-----

विज्ञान कथासंग्रह

द्विदल	डॉ. बाळ फोंडके	१७०
--------	----------------	-----

ललित

श्रीकृष्णचरितामृत संपादन डॉ. अरुणा ढेरे	सौ. शैलजादेवी पंतप्रतिनिधि	४००
जस्ट मॅरिड प्लीज एक्सक्यूज! कलाकार	नीता गद्रे रा. अ. कुंभोजकर	२५० १४०

आध्यात्मिक

संवाद परमेश्वराशी भाग २	डॉ. वृषाली पटवर्धन	२९५
-------------------------	--------------------	-----

काव्यसंग्रह

तिची सावली	दर्शन वि. शहा	९५
------------	---------------	----

नवं कोरे

‘माय लाइफ अँज अ ट्रेटर’ या इंग्रजी
पुस्तकाचा मराठी अनुवाद

मी झांरा गहरमानी कैदेशित्रीही

मूळ लेखक

झारा गहरमानी

अनुवाद

रेश्मा कुलकर्णी-पाठारे

किंमत : २०० /-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

‘माय लाइफ अँज अ ट्रेटर’ ही कथा आहे झारा गहरमानी या सामान्य मुलीची. कैदेश्या अंधारात लुप्त झाल्यापासून तिथून पुन्हा स्वातंत्र्याकडे केलेल्या तिच्या निरतिशय धीट प्रवासाची. सदर विदारक प्रवास पूर्णत्वाला नेताना झारा स्वतःमधील सामर्थ्याबद्दल अनभिज्ञ होती; पण परिस्थितीनुरूप तिला आपल्यातलं ते सामर्थ्य जागृत करून त्याचा योग्य तो वापर करावा लागला. झारानं हे सगळं नेमकं कसं साधलं आणि एका सामान्य पर्शियन मुलीपासून ती एका धैर्यवान, करारी कार्यकर्तीमध्ये कशी रूपांतरित झाली, याची ही प्रेरणादायक कथा आहे.

उपक्रम

दिनविशेष

दिसामाजि काहीतरी ते लिहावे।
प्रसंगी अखंडित वाचित जावे।।

श्री स्वामी समर्थ रामदास

j वाचकांसाठी सुवर्णसंधी j
'करा मैत्री पुस्तकांशी'
'मेहता पब्लिशिंग हाऊस' च्या नवीन
उपक्रम

१५ जानेवारी २०१७ ते १५ फेब्रुवारी २०१७
दरम्यानचा दिनविशेष

आपल्या लाडक्या लेखकांना वा अनुवादकांना शुभेच्छा
या ईमेलवर पाठवा.

authors@mehtapublishinghouse.com

दिनविशेषानिमित्त पुस्तकसंचावर
४० टक्क्यांपर्यंत सूट

१५ जानेवारी - सुनंदा अमरापूरकर यांचा जन्मदिन

‘अँबिग्युअस लॉस, अँन आय फॉर अँन आय, मिराज, फॅमिली, आमेल, शेम, शांततेनं काम करा!, वेदनेची फुले’ या अनुवादित पुस्तकांवर विशेष सवलत.

मूळ किंमत - १४१०/-

१५ जानेवारी ते १७ जानेवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
८४९/-

२३ जानेवारी - नेताजी सुभाषचंद्र बोस यांची जयंती

‘नेताजी’ या वि.स. वाळिंबे लिखित पुस्तकावर विशेष सवलत.

मूळ किंमत - ३९५/-

२३ जानेवारी ते २५ जानेवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
२७०/-

२४ जानेवारी - भारतीय राष्ट्रीय कन्या दिवस

‘अंतराळवीर सुनिता विल्यम्स, स्लमगर्ल ड्रिमिंग, कल्पना चावला, कर्मयोगिनी (अहिल्याबाई होळकर)’ या पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - ५९०/-

२४ जानेवारी ते २७ जानेवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
३९९/-

२६ जानेवारी - भारतीय प्रजासत्ताक दिन

‘फ्रिडम अँट मिडनाइट, मोहनदास, परमवीरचक्र’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - १५१५/-

२६ जानेवारी ते २९ जानेवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
१०००/-

२६ जानेवारी - अनिता नायर यांचा जन्मदिन

‘लेडिज कूपे,’ विस्मरणातच सर्व’ या अनुवादित पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

सवलत किंमत
४००/-

संचाची मूळ किंमत - ६१०/-
२६ जानेवारी ते २९ जानेवारीपर्यंत.

२८ जानेवारी - मायकेल हेस्टिंग्ज यांचा जन्मदिन

‘आय लॉस्ट माय लव्ह इन बगदाद’ या अनुवादित पुस्तकावर सवलत.

मूळ किंमत - २५०/-

सवलत किंमत
१६९/-

२८ जानेवारी ते ३० जानेवारीपर्यंत.

४ फेब्रुवारी - डॉ. गौरी बोरकर यांचा जन्मदिन

‘गर्भसंस्कार, स्थूलतेला करा टाटा’ या पुस्तकांवर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - २९०/-

सवलत किंमत
१९०/-

४ फेब्रुवारी ते ५ फेब्रुवारीपर्यंत.

४ फेब्रुवारी- जागतिक कर्करोग दिन

‘Cancer Care & Mysteries & Yoga’, कॅन्सर रोखू या, इट्स नॉट अबाऊट द बाइक’ यांच्या पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - ७७०/-

सवलत किंमत
५१५/-

४ फेब्रुवारी ते ६ फेब्रुवारीपर्यंत.

४ फेब्रुवारी - फेसबुक दिन

‘द फेसबुक इफेक्ट’या अनुवादित पुस्तकावर विशेष सवलत.

मूळ किंमत - ३९५/-

४ फेब्रुवारी ते ६ फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
२६९/-

५ फेब्रुवारी - गिरीजा कीर यांचा जन्मदिन

‘आकाशवेध, जन्मठेप’ या पुस्तक संचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - ३००/-

५ फेब्रुवारी ते ६ फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
१५०/-

८ फेब्रुवारी - जॉन ग्रिशॉम यांचा जन्मदिन

‘अ टाइम टू किल, द असोशिएट, द चेम्बर, द क्लायंट, द फर्म, द लास्ट ज्यूरर, द पार्टनर, द पेलिकन ब्रीफ, द रेनमेकर, द रनअवे ज्युरी, द स्ट्रीट लॉयर, द टेस्टामेंट’ या अनुवादित पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - ४८९०/-

८ फेब्रुवारी ते १० फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
२४४५/-

८ फेब्रुवारी - जागतिक विवाह दिन

‘जस्ट मॅरिड, प्लीज एक्सक्यूज, Why My Third Husband Will Be A Dog, Why I'm still married, तो आणि ती, चिकन सूप फॉर द कपल्स सोल, व्हाय मेन डोन्ट लिसन ऑण्ड विमेन कान्ट रिड मॅप्स’ या पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - १६६५/-

८ फेब्रुवारी ते १० फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
११११/-

१२ फेब्रुवारी - पी. एन. जोशी यांचा

'Glimpses of Changing Banking Scenario' या

पुस्तकावर विशेष सवलत.

मूळ किंमत - ३००/-

१२ फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
१५०/-

१४ फेब्रुवारी - व्हॅलेंटाईन्स डे

'चिकन सूप फॉर कपल्स सोल, दॅट थिंग कॉल्ड लव्ह, एक अनादि

अनंत प्रेमकहाणी, प्रेमाची परिभाषा, अनादिअनंत, अद्वैत' या पुस्तक

संचावर विशेष सवलत.

संचाची मूळ किंमत - १६५०/-

१४ फेब्रुवारी ते १६ फेब्रुवारीपर्यंत.

सवलत किंमत
११००/-

आमचे लेखक-अनुवादक यांचा जन्मदिन वा स्मृतिदिन यानिमित्त तसेच
दिनविशेषावर आधारित विषयावरील पुस्तकसंचावर विशेष सवलत.

अधिक माहितीसाठी संपर्क :

फोन : ०२०-२४४७६९२४/२४४७५४६२

website : www.mehtapublishinghouse.com

आपल्या आवडत्या लेखकांची पुस्तके online खरेदी करा
www.mehtapublishinghouse.com

e-books

आपल्या आवडत्या लेखकांची पुस्तके आता
Computer, i-pad आणि Tab वर वाचा.

play.google.com/store/books • m.dailyhunt.in/Ebooks/marathi

लवकरच www.amazon.com उपलब्ध....

मेहता मराठी ग्रंथजगत (Digital Edition)

पाच वर्षांचे सभासद व्हा आणि आमच्या सर्व पुस्तकांवर
३०% सवलत मिळवा. वर्गीणी - ४०० रुपये. (स्वामी सोडून)

T-Book Club

TBC ची मॅबरशीप घ्या आणि उत्तमोत्तम
अनुवादित पुस्तके निम्म्या किंमतीत मिळवा.

मेहता पब्लिशिंग हाऊस • ✆ : 9422046575 • sales@mehtapublishinghouse.com

नवं कोरे

सर्जनशील मनांचा व्यक्तिवेध

कलाकार

रा. अ. कुंभोजकर

किंमत : १४०/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

‘नाटककार हा समाजाची दुःखे मांडतो आणि गणपतराव जोशी यांच्यासारखा कलावंत ती तेवढ्याच ताकदीने प्रेक्षकांच्या मनात उतरवतो. म्हणून मला वाटते, चांगला नट चांगल्या नाटककाराइतकाच श्रेष्ठ असतो. गणपतरावही तेवढेच श्रेष्ठ होते. नटांना समाज जेव्हा मानत नव्हता, तेव्हा त्यांना प्रतिष्ठा मिळवून दिली ती गणपतरावांनी. ज्या रंगभूमीच्या जगात ते सतत छतीस वर्षे वावरले, त्या जगात शिरताना स्वतःचे कौटुंबिक दुःख ते विसरले. कधीतरी हे दुःख मदिरेच्या प्याल्यात त्यांनी बुडविले असेल, नाही असे नाही; पण लाखो लोकांना कलेचा निर्भेळ आनंद त्यांनी दिला. त्यांचे जीवन आनंदी बनविले.

असा आनंद देणे आणि घेणे ही सामान्य गोष्ट नव्हे.

परमेश्वराच्या साधनेइतकी ही श्रेष्ठ साधना आहे.

अशी साधना करणाऱ्या कलावंताला श्रेष्ठ म्हणायचे नाही, तर काय!

गणपतराव जोशी यांना तो मान दिलाच पाहिजे!’

साहित्य वार्ता

- साहित्य संमेलनाध्यक्षपदी डॉ. काळे प्रवीण दवणे यांचा ५५० मतांनी पराभव

डोंबिवली येथे होणाऱ्या ९०व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाच्या अध्यक्षपदाच्या निवडणुकीत ज्येष्ठ समीक्षक डॉ. अक्षयकुमार काळे यांनी विजय मिळविला. प्रसिद्ध गीतकार - कवी प्रवीण दवणे यांचा ५५० मतांनी पराभव करून त्यांनी हा मान पटकावला. जवळपास अडीच तासांच्या मतमोजणी प्रक्रियेनंतर निवडणूक अधिकारी अॅड. मकरंद अग्निहोत्री यांनी निकाल घोषित केला. संमेलनाच्या निवडणुकीत सलग दुसऱ्या वर्षी समीक्षकाने कवीवर मात केली आहे.

अखिल भारतीय मराठी साहित्य महामंडळाच्या विदर्भवारीत सलग दुसऱ्यांदा विदर्भाच्या साहित्यिकाने संमेलनाध्यक्ष होण्याचा मान पटकावला आहे. यापूर्वी २००७ मध्ये महामंडळ विदर्भाकडे होते आणि त्या वेळी डॉ. अरुण साधू यांनी ही निवडणूक जिंकली होती. यंदा डॉ. काळेच्या निमित्ताने नऊ वर्षांनंतर याची पुनरावृत्ती झाली. विशेष म्हणजे दोघेही अमरावती जिल्ह्याचेच आहेत. निकाल जाहीर झाल्यानंतर अखिल भारतीय मराठी साहित्य महामंडळाचे अध्यक्ष डॉ. श्रीपाद भालचंद्र जोशी यांनी शाल व पुष्पगुच्छ देऊन डॉ. काळे यांचे अभिनंदन केले. यंदाच्या निवडणुकीत डॉ. काळे यांच्यापुढे प्रवीण दवणे यांचे आव्हान असेल, असा अंदाज वर्तविण्यात आला होता. या दोघांमध्येच खरी लढत असल्याचेही चित्र निर्माण झाले होते. मात्र, प्रत्यक्ष निकालात डॉ. काळे यांच्या बाजूने कौल लागला. प्रवीण दवणे यांची लोकप्रियता लक्षात घेता, काहींना या निकालाचे आश्चर्य वाटणे स्वाभाविक आहे; परंतु डॉ. अक्षयकुमार काळे यांनी गेल्या वर्षभरात आणि विशेषत्वाने गेल्या दोन महिन्यांत केलेली तयारी त्यांच्याच बाजूने निकाल वळविणार हे स्पष्ट होते. तिसऱ्या क्रमांकाचे उमेदवार ज्येष्ठ समीक्षक डॉ. मदन कुलकर्णी हे देखील नागपूरचेच. डॉ. काळे यांना 'काउंटर' प्रतिस्पर्धी म्हणून ते निवडणुकीच्या रिंगणात उतरले, हे साहित्यवर्तुळाला ठाऊक होते. तरीही सुरुवातीपासून त्यांचे नाव तिसऱ्याच क्रमांकावर होते. चौथे उमेदवार डॉ. जयप्रकाश घुमटकर यांना शाई प्रकरणाने फारशी साथ दिली नाही.

अवघ्या दोन मतांवर त्यांना समाधान मानावे लागले.

...असे झाले मतदान

एकूण मतदार ... १,०७१

एकूण मतदान ... ९१४

अवैध मते ... ५०

मिळालेली मते

डॉ. अक्षयकुमार काळे ... ६९२

प्रवीण दवणे ... १४२

डॉ. मदन कुलकर्णी ... २७

डॉ. जयप्रकाश घुमटकर ... ०३

डॉ. अक्षयकुमार काळे यांचा अल्प परिचय

नाव : अक्षयकुमार मल्हारराव काळे

जन्म : २७ जुलै १९५३ रोजी अमरावती जिल्ह्यातील वरुड येथे.

शिक्षण : एम. ए. मराठी प्रथम क्रमांकासह (१९७४), 'स्वातंत्र्योत्तर मराठी काव्यातील प्रवाह' या विषयावर पीएच. डी. (१९८०), 'अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन' या विषयावर डी. लिट. (१९९९)

अध्यापन : १९८० ते १९९६ धरमपेठ महाविद्यालय, नागपूर येथे अधिव्याख्याता, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठात प्रारंभी प्रापाठक, विभागप्रमुख व प्रोफेसर या पदावर नियुक्ती.

प्रकाशित ग्रंथ : सूक्तसंदर्भ, गोविंदाग्रज समीक्षा (संपादित), कविता कुसुमाग्रजांची, अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन, मर्ढेकरांची कविता-आकलन, आस्वाद आणि चिकित्सा, ग्रेसविषयी... प्रतितीविभ्रम व गालिबचे उर्दू

काव्यविश्व : अर्थ आणि भाष्य

पुरस्कार : महाराष्ट्र शासनाचा नरहर कुरुंदकर पुरस्कार (२००६), महाराष्ट्र शासनाचा राज्य शिक्षक पुरस्कार (२००८-०९), महाराष्ट्र राज्य उर्दू साहित्य अकादमीचा सेतू माधवराव पगडी पुरस्कार (२०१६)

संमेलन व परिषदांची अध्यक्षपदे :

अध्यक्ष, चौथे जनसाहित्य संमेलन, साकोली, अध्यक्ष, मराठी प्राध्यापक परिषद, नागपूर विद्यापीठ, अध्यक्ष, ६४वे विदर्भ साहित्य संमेलन, तळोधी बाळापूर (जि. चंद्रपूर)

- देशास कवी, लेखक, संशोधक हवे आहेत : पुरंदरे

‘माडगूळकर, कुसुमाग्रज पडद्याआड गेल्यानंतर मराठी साहित्यात आलेला काळ उदासवाणा आहे. साहित्य, चित्रपट, नाटक या कला लुप्त झाल्या की काय, अशी परिस्थिती आहे. नाटकावर बंदी येणे हाच एकेकाळी गौरव होता. हे बीज झाकोळून गेले आहे. स्वातंत्र्य मिळालेल्या देशास कवी, लेखक, संशोधक हवे आहेत; पण आमच्या महत्वाकांक्षा कुठे गेल्या,’ असा परखड सवाल शिवशाहीर बाबासाहेब पुरंदरे यांनी उपस्थित केला.

महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक संस्थेच्या २२व्या वर्धापन दिनी आणि वार्षिक ग्रंथ पारितोषिक वितरण कार्यक्रमात ते बोलत होते. आनंद केळकर स्मृतिप्रीत्यर्थ देण्यात येणारा ‘महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक संस्था गौरव पुरस्कार’ महाराष्ट्र साहित्य परिषदेचे कार्याध्यक्ष प्रा. मिलिंद जोशी यांना प्रदान करण्यात आला. संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. प्र. ल. गावडे, उपाध्यक्ष डॉ. गो. बं. देगलूरकर, पुष्पा लिमये, अ. नी. नवरे, अ. श्री. चाफेकर या वेळी उपस्थित होते. पारितोषिकप्राप्त ग्रंथ पुरस्कारांचेही वितरण करण्यात आले.

‘दीर्घ परंपरा मराठी साहित्याला असताना त्या समृद्ध साहित्य परंपरेतील स्फुलिंग, अंगार अलीकडील साहित्यात दिसत नाही,’ अशी खंत व्यक्त करून बाबासाहेब म्हणाले, की तरुणांच्या अंगातील रक्त राष्ट्रभक्तीने, राष्ट्रप्रेमाने पेटून उठेल अशा साहित्य निर्मितीची गरज आहे. साहित्यात प्रचंड ताकद असते. शब्दांच्या ताकदीनेच क्रांतीची मशाल स्वातंत्र्यलढ्यात पेटल्याचा इतिहास आहे. साहित्य असे लिहिले गेले पाहिजे की, ज्यामुळे तलवारीच्या पात्याला देखील धार चढावी. आज तरुणांच्या प्रतिभेला आव्हान आणि आवाहन उभे झाले आहे.

‘लेखणी आणि वाणी ही दोन्ही शब्दशक्तीची रूपे आहेत. त्यांना साहित्य संस्कृतीच्या देव्हान्यात समाज स्थान मिळाले पाहिजे. लेखक व वक्ता यांना समान वागणूक मिळायला हवी. सर्व साहित्य संस्थांनी एकत्र येऊन काम करण्याची गरज असताना त्यांना समाजात दुय्यम समजले जाते. भाषा, संस्कृतीचा पोत बदलला तरी ती नष्ट होणार नाही. भाषेचे प्रेम राजकारणासाठी किंवा दाखवण्यासाठी नको,’ याकडे प्रा. जोशी यांनी लक्ष वेधले. विनया देसाई यांनी सूत्रसंचालन केले. ‘समाजाने काही साहित्यिकांना चुरगाळून टाकले आहे, त्यात स्वातंत्र्यवीर सावरकरांचे नाव आहे. असे करणारे संस्कृतीचे गुन्हेगार असतात,’ असे बाबासाहेब पुरंदरे म्हणाले.

- सर्जनशीलतेला कथा आव्हान देते : गजेंद्रगडकर

‘अनेक प्रकारचे चकवे दिसत असलेला आणि हाती आल्यासारखा वाटणारा अनुभव एकांगी कधीच नसतो. त्याला अनेक बाजू, मिती आणि कोन असतात. त्यांचे स्तर शोधण्यासाठी कथाकाराला त्याच्यातली संवेदनशक्ती पणाला लावावी लागते. माणूसपणाचा आणि लेखकत्वाचा अखंड संघर्ष कथाकाराच्या मनात सुरू असतो. कथाकाराच्या सर्जनशीलतेपुढे कथा अनेक आव्हाने उभी करते,’ असे मत ‘मौज’च्या संपादक आणि प्रसिद्ध कथाकार मोनिका गजेंद्रगडकर यांनी व्यक्त केले.

महाराष्ट्र साहित्य परिषदेतर्फे आयोजित ‘कथासुगंध’ या कार्यक्रमात त्या बोलत होत्या. परिषदेचे कार्याध्यक्ष प्रा. मिलिंद जोशी, प्रमुख कार्यवाह प्रकाश पायगुडे उपस्थित होते. मोनिका गजेंद्रगडकर यांच्या ‘धर्म’ या दीर्घ कथेचे अभिवाचन शुभांगी दामले आणि अमृता पटवर्धन यांनी केले. गजेंद्रगडकर म्हणाल्या, ‘कथेचे निवेदन प्रथमपुरुषी की तृतीयपुरुषी या प्रश्नापासून ते आरंभ, मध्य, शेवट असा कथेचा प्रवास विचारात घेताना प्रत्येक पातळीवर कथाकारापुढे पेच निर्माण होतात. पात्रांची मनोवस्था शोधताना आपल्यातल्याच माणूसपणाचा कथाकार नकळत शोध घेतो.’

‘कुठलेही सर्जनशील लेखन ही लेखकाला प्रगल्भ आणि अंतर्मुख करीत नेणारी प्रक्रिया असते. कोणताही लेखक विशिष्ट भूमिका घेऊन लिहित नसतो. कथेतला अनुभव त्याच्या दृष्टीने महत्त्वाचा असतो. लेखकाची विशिष्ट अनुभवाकडे पाहण्याची विशिष्ट दृष्टी असू शकते; पण ती दृष्टी म्हणजे त्याची भूमिका नसते,’ असेही त्यांनी स्पष्ट केले.

- तेंडुलकरांची व्यंगचित्रे दिल्लीत

गेल्या सहा दशकांपासून व्यंगचित्रांच्या माध्यमातून सुरक्षित वाहतुकीसाठी प्रबोधन करणाऱ्या ज्येष्ठ व्यंगचित्रकार मंगेश तेंडुलकर यांच्या व्यंगचित्रांची दखल खुद्द केंद्र सरकार घेणार आहे. केंद्रीय रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालयाच्या उपसचिवांनी जानेवारी महिन्यात दिल्ली येथे होणाऱ्या रस्ता सुरक्षा सप्ताहात या व्यंगचित्रांना स्थान देण्याचे आश्वासन दिले आहे. तसेच ही व्यंगचित्रे इलेक्ट्रॉनिक माध्यमात प्रसारित करण्याबाबतही विचार केला जाईल, असेही त्यांनी या वेळी स्पष्ट केले.

तेंडुलकर यांनी शहरातील वाहतुकीची समस्या आणि नागरिकांनी

ध्यावयाची काळजी या विषयावर रेखाटलेल्या व्यंगचित्रांचे प्रदर्शन पुण्यासह राज्यभरातील बहुतांश नागरिकांनी पाहिले आहे. कुंचल्याच्या माध्यमातून तेंडुलकरांनी वाहतूक समस्येवर ठेवलेले बोट आता सर्वपरिचित आहे. ऑटोमोटिव्ह रिसर्च असोसिएशन ऑफ इंडियाच्या (एआरएआय) सुवर्ण महोत्सवानिमित्त तेंडुलकर यांच्या 'आम्ही व आमची वाहने' या प्रदर्शनाचे 'एआरएआय' ने आयोजन केले होते. या प्रदर्शनाचे उद्घाटन रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालयाचे उपसचिव अभय दामले यांच्या उपस्थितीत झाले. दामले यांना ती व्यंगचित्रे खूपच भावली. त्यानंतर त्यांनी तेंडुलकरांची व्यंगचित्रे दिल्ली येथे ९ ते १३ जानेवारी २०१७ या दरम्यान होणाऱ्या रस्ता सुरक्षा सप्ताहात सहभागी करून घेणार असल्याचे त्यांच्या भाषणात सांगितले. या वेळी खासदार अनिल शिरोळे, महापालिका आयुक्त कुणाल कुमार, मंगेश तेंडुलकर, 'एआरएआय'च्या संचालिका रश्मी उध्वरिषे, वरिष्ठ पसंचालक एम आर सराफ आदी या वेळी उपस्थित होते.

- संतवाङ्मयाची परीक्षा आता ऑनलाईन पद्धतीने

बदलत्या जगाबरोबर वारकरी संप्रदायानेही आधुनिकतेची कास धरली असून, संतवाङ्मयाची परीक्षा यापुढे ऑनलाईन पद्धतीने घेण्याची घोषणा करण्यात आली आहे.

सद्गुरु श्री जोग महाराज वारकरी शिक्षण संस्था, आळंदी शताब्दी उत्सवपूर्तीचे औचित्य साधून शांतिब्रह्म श्री एकनाथ महाराज मिशन संचालित 'ऑनलाईन वारकरी संप्रदाय अभ्यासक्रम परीक्षा' उद्घाटन सोहळा पार पडला. यावेळी प्रसाद महाराज अमळनेरकर, संत साहित्याचे गाढे अभ्यासक ह. भ. प. चैतन्य महाराज देगलूरकर, श्री जोग महाराज वारकरी शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष ह. भ. प. संदीपान महाराज हासेगावकर, वारकरी फडकरी दिंडी समाज संघटनेचे अध्यक्ष ह. भ. प. ज्ञानेश्वर महाराज जळगावकर यांच्या उपस्थितीत लोगोचे प्रकाशन व या उपक्रमाची अधिकृतरीत्या सुरुवात करण्यात आली.

ह. भ. प. योगिराज महाराज पैठणकर म्हणाले, की सध्या इंटरनेटच्या युगात लोकांचा, विशेषतः युवकांचा कल सोशल मीडियाकडे वाढला आहे. त्या माध्यमातून युवकांपर्यंत संतांच्या शांती, समता व बंधुभावाचा विचार प्रसारित करून, त्यांचा तिथे वाया जाणारा वेळ सत्कारणी लावता येईल.

शिवाय, शताब्दी वर्षानिमित्त सगळीकडे अखंड हरिनाम सप्ताह सुरू असताना एखादा सप्ताह करण्यापेक्षा चिरस्थायी असे काही करता येईल का, या विचारातून ही संकल्पना अस्तित्वात आल्याचे त्यांनी सांगितले.

या कार्यासाठी पराग महाराज चातुर्मास्ये व जयू पाटील यांचे महत्त्वपूर्ण योगदान मिळाले.

- मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा

नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे मुंबईसह राज्यातील बँकांमध्ये कामकाजाचा ताण वाढलेला असतानाच, आता राज्य सरकारने सर्व खासगी आणि व्यापारी बँकांना मराठी भाषेच्या प्रसाराला जुंपण्याचे ठरविले आहे. मराठी भाषेच्या प्रसारासाठी आपापल्या कार्यालयात वैविध्यपूर्ण कार्यक्रम आयोजित करण्याचे निर्देश राज्य सरकारच्या मराठी भाषा विभागाने सर्व बँकांना दिले आहेत.

मराठी भाषेचे वैभव जपण्यासाठी तसेच भाषेच्या संवर्धनासाठी राज्यभर १ जानेवारी ते १५ जानेवारी हा कालावधी दरवर्षी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा म्हणून साजरा करण्यात येतो. त्यानुसार राज्यातील सर्व सरकारी, निमसरकारी कार्यालये, सरकारी महामंडळे, राज्यातील केंद्र सरकारच्या अखत्यारीतील सर्व कार्यालये, सर्व खासगी व व्यापारी बँका, सर्व शैक्षणिक संस्था, महाविद्यालये, विद्यापीठांना मराठी भाषा पंधरवड्यात सहभागी होण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत. मंत्रालयातील सर्व विभागांनी, तसेच त्यांच्या अखत्यारीतील विभागीय कार्यालयांनी मराठी भाषा संवर्धन पंधरवडा साजरा करण्यासाठी स्वतंत्र आदेश जारी करण्याच्या सूचना सरकारने दिल्या आहेत. तर शाळा-महाविद्यालयांनी परिसंवाद, व्याख्याने, कार्यशाळा, शिबिर आयोजित करावे. राज्यातील अमराठी भाषिकांना मराठी भाषेची सोप्या पद्धतीने ओळख करून देण्यासाठी उपक्रम आखावेत. तसेच त्रिभाषा सूत्रानुसार राज्यातील केंद्र सरकारच्या अखत्यारीतील सर्व कार्यालये, मंडळे आणि सार्वजनिक उपक्रमांनी मराठीचा वापर करणे अनिवार्य आहे. यासाठी लागणारा खर्च प्रत्येक विभाग व कार्यालयाने आपल्या कार्यालयीन खर्चातून भागवायचा आहे, असे सरकारतर्फे स्पष्ट करण्यात आले आहे.

- मसापचा अमृतमहोत्सवी सोहळा संपन्न

‘सामान्य माणसाला न्याय मिळावा, हे मूल्य मागे पडले आहे. सत्तेवर कोण आहे, याने फारसा फरक पडत नाही; कारण आमच्यामध्ये फरक उरलेला नाही. राजकारणात गोंधळ माजला असून, समाजही समतोल नाही. अशावेळी साहित्यिक-कलावंत यांनी गतिरोधक म्हणून काम करायचे नाही तर कोणी करायचे,’ असा सवाल विधान परिषदेचे सभापती रामराजे नाईक निंबाळकर यांनी मंगळवारी उपस्थित केला. ‘आम्हाला मत मागायचे असते म्हणून बंधन येते; पण तुम्हाला मत मागायचे नाही, तुम्ही बोलू शकता,’ असा टोला त्यांनी लगावला. महाराष्ट्र साहित्य परिषदेतील माधवराव पटवर्धन सभागृहाच्या अमृतमहोत्सवी सोहळ्यात ते बोलत होते. या वेळी साहित्य संमेलनाध्यक्ष डॉ. श्रीपाल सबनीस, ज्येष्ठ साहित्यिक द. मा. मिरासदार, ज्येष्ठ व्यवस्थापनतज्ज्ञ डॉ. प्र. चिं. शेजवलकर, परिषदेचे विश्वस्त उल्हास पवार, कार्याध्यक्ष प्रा. मिलिंद जोशी, प्रमुख कार्यवाह प्रकाश पायगुडे, कोषाध्यक्ष सुनीताराजे पवार उपस्थित होते. ‘साहित्यनिर्मिती आधुनिक होत आहे. तशी ही वास्तूदेखील मूळ ढाचा ठेवून आधुनिक व्हावी. साहित्य परिषदेने सर्व साहित्य व नोंदी जपून ठेवण्यासाठी आधुनिक ग्रंथालय उभे करावे,’ असे निंबाळकर म्हणाले.

‘भिंती, वास्तू अजरामर असतात. त्यांचा इतिहास संपत नसतो. सरकारी विश्रामगृहाला या सभागृहासारखे कार्यक्रम अनुभवता येत नाहीत. या सभागृहात वेदनामुक्तीचा हुंकार उमटला आहे,’ याकडे डॉ. सबनीस यांनी लक्ष वेधले.

- जेव्हा वाद्याची होते वादकाशी मैत्री; पं. बोरकर यांचा सत्कार;

श्रोत्यांनी अनुभवले वादनातले ‘स्वरसंपन्न घराणे’

सुमारे दीडशे वर्षांपूर्वीचा ऑर्गन... त्याचे वय वाढल्याने पड्ड्या घट्ट झाल्या होत्या... असे वाद्य हातात घेऊन मैफलीत वाजवणे म्हणजे कौशल्यच; पण ज्यांचे आयुष्यच वादनात गेले अशा वादकाची बोटे त्या ऑर्गनवरून फिरू लागली... तेव्हा क्षणार्धात त्या वाद्याची वादकाशी मैत्रीच जुळली. या मैत्रीतून श्रोत्यांना सुरांची किमया अनुभवता आली.

ते वादक म्हणजे पं. तुळशीदास बोरकर. वयाची ८० वर्षे ओलांडलेले

पं. बोरकर अनेक दिवसांनी स्वरमंचावर आले. त्यांना 'पद्मश्री' सन्मान मिळाल्यानिमित्ताने गांधर्व महाविद्यालयातर्फे त्यांचा पुणेरी पगडी व सन्मानचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला. शिवाय, नीळकंठ श्रीपाद भावे यांच्या जन्मशताब्दी वर्षानिमित्त भावे कुटुंबीयांतर्फे हा दीडशे वर्षांपूर्वीचा ऑर्गन पं. बोरकर यांच्या हस्ते महाविद्यालयाला भेट म्हणून देण्यात आला. त्याआधी या वाद्यावर वेगवेगळी नाट्यपदे सादर करून पं. बोरकर यांनी श्रोत्यांची मने पुन्हा एकदा जिंकली.

'हे वाद्य अतिशय जुने. अनेक दिग्गज वादकांनी यावर वादन केले आहे; पण मी पहिल्यांदाच हे वाद्य हातात घेतले आहे. रुळायला वेळ लागेल...' अशा भावना व्यक्त करत बोरकर यांनी 'नमन नटवरा...', 'कोण तुजसम...' 'कठीण कठीण कठीण किती पुरुष हृदय बाई...', 'चांद माझा हा...', 'जोहार माय बाप...', 'प्रभू अजि गमला...' अशी नाट्यपदे ऑर्गनवर सादर केली. या वेळी गाणाऱ्या ऑर्गनची प्रचिती श्रोत्यांना घेता आली. नाटककार सुरेश खरे, प्रमोद मराठे, प्रभाकर भावे उपस्थित होते.

- नाट्यसंमेलन रखरखीत उन्हाळ्यात

'आचारसंहितेमुळे यंदाचे नाट्यसंमेलन एप्रिल-मे महिन्यात घेण्यात येईल,' असे अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषदेचे अध्यक्ष मोहन जोशी यांनी गुरुवारी पत्रकारांशी बोलताना सांगितले. नाट्य संमेलन उस्मानाबादला होणार असल्याचे संकेतही त्यांनी दिले. दरम्यान, एप्रिल-मे महिन्यात उस्मानाबाद येथे असणारा रखरखीत उन्हाळा पाहता त्यावरही प्रश्नचिन्ह उभे राहिले आहे.

नाट्य परिषदेच्या पुण्यातील उपनगरीय कोथरूड शाखेचे उद्घाटन जोशी यांच्या हस्ते यशवंतराव चव्हाण नाट्यगृह येथे झाले. नाट्य संमेलनाबाबत जोशी म्हणाले, 'विविध निवडणुका असल्याने आचारसंहिता लागू आहे. अशा काळात प्रमुख पाहुणे बोलविण्यासाठी अडचण निर्माण होते. जानेवारी-फेब्रुवारीमध्ये संमेलन होईल की नाही, याबद्दल साशंकता आहे; मात्र संमेलन होणार असून, ते एप्रिल-मे महिन्यात आयोजित केले जाईल.' संमेलन स्थळाविषयी त्यांना विचारले असता, 'उस्मानाबाद व नागपूर या दोन ठिकाणांचे प्रस्ताव विचारधीन आहेत; पण आगामी संमेलन उस्मानाबाद येथे होण्याची शक्यता आहे,' असं ते म्हणाले.

- 'किंडल'वर आता मराठी पुस्तके

जगभरातील डिजिटल वाचकांची वाचनाची तहान भागवणाऱ्या अॅमेझॉनच्या किंडल या ई-बुक रिडरवर आता मराठी पुस्तकेही वाचता येणार आहेत. मराठीबरोबरच हिंदी, तमिळ, गुजराती आणि मल्याळी या भाषांमधील साहित्य किंडलवर उपलब्ध करून देत असल्याची घोषणा अॅमेझॉन इंडियाने केली आहे.

मराठीतील पुस्तकांमध्ये शिवाजी सावंत यांची 'मृत्युंजय', 'छावा', 'वि. स. खांडेकरांचे 'ययाती', रणजित देसाईचे 'स्वामी', 'श्रीमान योगी', 'राधेय' तर विश्वास पाटील यांच्या 'संभाजी' या लोकप्रिय कादंबऱ्यांचा समावेश आहे. याशिवाय रणजित देसाईचेच 'स्वामी' हे नाटक, व. पु. काळे यांचे 'वपुर्झा आणि कमलाबाई ओगले यांच्या 'रुचिरा भाग १' याचाही यात समावेश आहे. मराठी पुस्तकांबरोबरच काही अनुवादित पुस्तकेही पहिल्या टप्प्यात अॅमेझॉनने लॉन्च केली आहेत. यात प्रामुख्याने रॉन्डा बर्न यांचे 'रहस्य' (द सिक्रेट्स), सुधा मूर्तीचे 'आयुष्याचे धडे गिरवताना' आणि अमीष त्रिपाठी यांचे 'नागाचे रहस्य' (द सिक्रेट ऑफ नागाज) अशा पुस्तकांचा समावेश आहे. अनेक अभिजात पुस्तकेही मराठी वाचकांसाठी किंडलवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहेत. यामध्ये साने गुरुजींच्या 'देशबंधू दास' आणि 'आपले नेहरू' यांचा समावेश आहे.

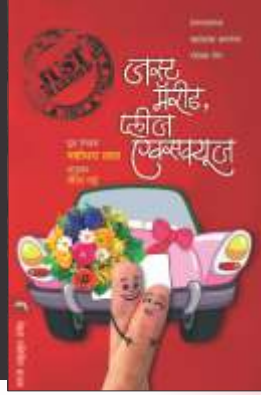
'एकदा विकत घ्या, कधीही, कुठेही वाचा' या तत्त्वावर काम करणारे किंडल रिडर जगभरातील वाचकांमध्ये लोकप्रिय आहेत. भारतातील ऑनलाइन वाचकांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन अॅमेझॉन इंडियाने ही घोषणा केली आहे. नवीन पाच भाषांमधील या पुस्तकांमुळे आता ३० लाखांहून अधिक पुस्तके असणाऱ्या किंडलच्या प्लॅटफॉर्मवर भारतीय साहित्यातील लाखो पुस्तकांची भर पडणार आहे. किंडल अनलिमिटेड या सेवेअंतर्गत अॅमेझॉनने दहा लाखांहून अधिक पुस्तके मोफत वाचण्याची सोय उपलब्ध करून दिली आहे. अक्षरांचा आकार कमी - जास्त करणे, नोंदी करून ठेवणे, आवडते पान सिंक करणे यासारखी फिचर्स या पुस्तकांमध्ये उपलब्ध आहेत. किंडल ई-रीडरबरोबरच अॅण्ड्रॉइड तसेच आयओएस स्मार्टफोनवर ऑफिशियल अॅपच्या माध्यमातून वाचता येणार असल्याची माहिती किंडल इंडियाचे व्यवस्थापक राजीव मेहता यांनी दिली.

नवं कोरे

लग्नातल्या खट्याळ क्षणांचा रोचक वेध

डॉस्ट मॅरीड,
स्वीट एक्सक्यूज

मूळ लेखक - यशोधरा लाल
अनुवाद - नीता गद्रे

किंमत : २५०/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

यशोधरा. मोठ्या शहरात राहणारी तापट डोक्याची मुलगी. गावाकडच्या विजय नावाच्या मुलाशी तिची लग्नगाठ बांधली जाते आणि संकटच उद्भवतं. वैवाहिक जीवनात जुळवून घेण्याची तारेवरची कसरत सुरू होते. त्यातून कधी हलक्या-फुलक्या रंगतदार क्षणांचा अनुभव येतो; तर कधी तंट्याच्या विकोपाचा. अशात बाळाच्या अनपेक्षित आगमनामुळे दोघांतला झगडा वाढतो. बाळाला कसं वाढवायचं, यासंबंधीच्या दोघांच्या मतभेदांमुळं त्यात तेल ओतलं जातं.

त्यांचं एखाद्या तरी मुद्द्यावर एकमत होईल का? की ती एक आवाक्याबाहेरची गोष्ट ठरेल? असं वाटत राहातं.

लग्न आणि पालकत्व याविषयीचा ताजा आणि प्रामाणिक विचार असलेली, स्वत्वाचा शोध घेणारी ही कथा आहे. ती तुम्हाला खळखळून हसवेले आणि त्यातल्या विनोदी आणि हव्याहव्याशा वाटणाऱ्या व्यक्तिरेखांबद्दल तुम्हाला मनापासून सहानुभूती वाटेले.

- विविध कथांचा 'कथक रंग'

कथकच्या अनेक छटा सादर केल्या गेल्या त्या नुकत्याच झालेल्या 'कथक रंग' कार्यक्रमात. निमित्त होतं, नृत्यांगण कथक अँकॅडमीच्या ३३व्या वर्धापनदिनाचं. यावेळी संस्थेतील चार वर्षांच्या चिमुकलीपासून ते ६७ वर्षांच्या आजीपर्यंतच्या वयोगटातील विद्यार्थिनींनी आपली कला सादर केली. कलेला वयाचं आणि भाषेचं बंधन नसतं हे कथकरंग पाहून अधोरेखित झालं.

कार्यक्रमाच्या आयोजिका आणि नृत्यांगण संस्थेच्या संचालिका वर्षा पिरंगुटे यांनी गुरू उ. जाफर मुल्ला तसेच गुरू अविनाश बेलसरे यांच्या उपस्थितीत गणेशवंदना, ताल, तोडे, परण सादर केलं. तसंच, पं. बिरजू महाराजांनी सर्वसामान्य लोकांना समजेल अशा पद्धतीनं केलेल्या रचना 'गिनती' सादर केल्या. यात नेहमीच्या कथकच्या बोलऐवजी एक-दोन-तीन अशी अंकमोजणी असते, यातल्या काही 'मात्रां'वर त्यांनी प्रेक्षकांची वाहवा मिळवली. ब्रिजभूमीत रंगलेला कृष्ण गोपिकांचा होळीचा सण त्यांनी 'होरी'मधून सादर केला. रंगात माखलेल्या गोपिकांमधून कृष्ण राधेला केवळ तिच्या सुंदर डोळ्यांवरून ओळखतो या कथेवर आधारित होरी सादर करतानाचा पिरंगुटे यांचा मुद्राभिनय आणि पदलालित्यानं रसिक मंत्रमुग्ध झाले.

कार्यक्रमाचा समारोप भरत कामत यांचं तबला वादन आणि पिरंगुटे यांचं नृत्य अशा तबला आणि घुंगरू यांच्यातल्या जुगलबंदीनं झाला. या कार्यक्रमाला संतोष घंटे (संवादिनी), गायत्री गोरे (सतार), तेजा जोशी आणि प्रेमराज कदम (गायन) यांनी साथसंगत केली.

- रूपांतराला स्वातंत्र्य गरजेचे : ह. मो. मराठे

'दोन स्पेशल' नाटकावरच्या चर्चेत रंगकर्मींसह साहित्यिकही रमले साहित्यकृतीचे चित्रपटात किंवा नाटकात रूपांतरकर्त्यांना त्यांच्या आविष्काराचे स्वातंत्र्य मिळणे गरजेचेच असते. प्रत्येक माध्यमाची बलस्थाने वेगवेगळी असतात, असे मत एका प्रकट चर्चेत साहित्यिक, पत्रकार ह. मो. मराठे यांनी व्यक्त केले. 'दोन स्पेशल' नाटकावरच्या या चर्चेत रंगकर्मी जितेंद्र जोशी, गिरीजा ओक- गोडबोले, क्षितिज पटवर्धन, संतोष काणेकर आदींसह राजन खानही सहभागी झाले होते.

‘लेट्स टॉक थिएटर’ या उपक्रमांतर्गत ‘वाइड व्हिंज मीडिया’ व ‘एलान एंटरटेन्मेंट’ आयोजित या जाहीर चर्चेचे संचालन समीक्षक राज काझी यांनी केले. ‘दोन स्पेशल’ या नाटकाशिवाय रंगभूमी व साहित्यविषयकही अनेक मुद्दे या दिलखुलास गप्पांमध्ये चर्चिले गेले. ‘न्यूज स्टोरी’ या हमोंच्या गाजलेल्या कथेवर हे नाटक आधारलेले आहे. ‘सपाट साहित्याला दृश्य माध्यमे टोस आकार देतात,’ असा निर्वाळा राजन खान यांनी या वेळी दिला.

‘समाजातील मूल्यन्हासाची ही कथा आज ३५ वर्षांनंतरही अधिकच निकडीची वाटली,’ असे रूपांतरकार व दिग्दर्शक क्षितिज पटवर्धन यांनी सांगितले, तर ‘आपल्या नाटकांवर आपल्या मूल्यविचारांचा प्रभाव असतोच’ असे गिरिजा ओक म्हणाल्या. ‘मराठी व गुजराती विचारांमध्येच मूलभूत फरक आहे,’ हे निरीक्षणही त्यांनी नोंदविले.

‘विक्रम गोखले, मुक्ता बर्वेसारखे अभिनेते आपली भूमिका स्वतःही बाहेरून पाहू शकतात... ‘दोन स्पेशल’मधल्या भूमिकेवेळी मोहन गोखलेंच्या अभिनयाची आठवण मनात जागवली,’ असा अनुभव जितेंद्र जोशींनी उपस्थित रसिकांबरोबर ‘शेअर’ केला. निर्माते संतोष काणेकर, सहअभिनेता रोहित हळदीकर यांनीही या चर्चेत भाग घेतला. अभिनेत्री पूर्णिमा मनोहर यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले, तर भार्गवी खोत यांनी आभार मानले.

- साहित्य विश्वात स्त्रियांचे योगदान मोठे : गोडबोले

‘विनोदी लेखनासाठी आवश्यक असणारी भाषा आणि निरीक्षण ही दोन्ही कौशल्ये स्त्रियांमध्ये असतात; परंतु विनोदी लेखन करताना लेखिकांना अनेकदा वाईट अनुभवांना सामोरे जावे लागते. त्यामुळे स्त्रिया विनोदी लेखनास फारसे प्राधान्य देत नाहीत,’ असे मत लेखिका मंगला गोडबोले यांनी व्यक्त केले.

साहित्यप्रेमी भगिनी मंडळातर्फे आयोजित स्त्री साहित्य संमेलनात ‘स्त्री साहित्य-बदलत्या जाणिव्या’ या विषयावर मंगला गोडबोले यांनी अध्यक्षीय मार्गदर्शन केले. संस्थेच्या अध्यक्षा डॉ. जोत्सना आफळे, कार्यकारी विश्वस्त डॉ. मंदा खांडगे, डॉ. कल्याणी दिवेकर, विश्वस्त मंजिरी ताम्हनकर, डॉ. नीलिमा गुंडी उपस्थित होते. आफळे यांनी प्रास्ताविक केले.

गोडबोले म्हणाल्या, ‘साहित्यविश्वात स्त्रियांचे योगदान मोठे आहे. कविता, अनुवाद, ललित गद्य या साहित्य प्रकारांत लेखिकांनी महत्त्वपूर्ण

कामगिरी केली आहे; मात्र नाटक, दीर्घ लेखन आणि विनोदी लेखन यामध्ये अजूनही स्त्रियांचे प्रमाण अतिशय कमी आहे. इतर लोक काय बोलतील, आपल्याला जमेल की नाही, अशा प्रकारच्या न्यूनगंडामुळे स्त्रिया अशा साहित्यकृतींपासून दूर राहतात. त्यांनी इतर गोष्टींकडे फारसे लक्ष न देता स्वयंतेजाने प्रेरित असे दर्जेदार लेखनाकडे लक्ष केंद्रित केले पाहिजे.'

अलीकडे छपाईचे पर्याय वाढल्यामुळे लिखाणामध्ये परिश्रमाचा अभाव आढळून येतो. पूर्वी संपादकांच्या सांगण्यावरून लेखन बदलत असे; मात्र आता लेखनानुसार संपादकच बदलले जातात. त्यामुळे दर्जेदार आणि अभ्यासू लेखनाचा अभाव होत असल्याची खंतही त्यांनी या वेळी व्यक्त केली.

- महिलांसाठी आता स्वतंत्र वाचनालये

पालिका इमारतीत हिरकणी कक्ष, गर्दीच्या ठिकाणी पिंग बस या फक्त महिलांसाठीच्या खास उपक्रमानंतर महापालिका आता महिलांसाठीच स्वतंत्र सार्वजनिक वाचनालये सुरू करणार आहे. आयुष्यभर महिलांसाठी काम करणाऱ्या महर्षी कर्वे यांच्या नावाने असलेल्या कर्वेनगरमधून या वाचनालयाची सुरुवात होणार आहे. महापौर प्रशांत जगताप यांनी ही माहिती दिली. महिला सक्षमीकरण मोहिमेअंतर्गत पालिका हा उपक्रम राबविणार आहे. महिलांना त्यांच्या आवडीची पुस्तके, मासिके सहज उपलब्ध व्हावीत यासाठी ही वाचनालये सुरू करण्यात येतील. नगरसेविका लक्ष्मी दुधाने यांच्या प्रभागात पहिल्या टप्प्यात ती सुरू होतील. त्यासाठीच प्रस्ताव लवकरच महिला बालकल्याण समितीपुढे ठेवण्यात येईल.

- ट्विटरवर गाजतोय गप्पांचा 'ट्विटर कट्टा'

एखाद्या यशस्वी आणि प्रसिद्ध व्यक्तीचे विचार, त्याच्या आयुष्यातील प्रवास, त्यांचे भावविश्व जाणून घेण्यात व त्यांच्याशी संवाद साधण्यास कुणाला आवडत नाही? क्षेत्र कोणतेही असो; मात्र त्या क्षेत्रातील यशस्वी व नावाजलेल्या माणसाचे कुणी ना कुणी मग चाहते होऊनच जातात व मग आतुरता असते ती त्या व्यक्तीशी थेट संवाद साधण्याची, त्यांच्याशी विचारांची देवाणघेवाण करण्याची. अशाच काहीतरी पद्धतीने रसिकांच्या व लोकांच्या मनातले प्रत्यक्षात आणण्याचं काम सध्या ट्विटरवर 'ट्विटर

नवं कोरे

हिमोफिलियाची शिकार ठरलेल्या
चार पिढ्यांचा जीवनप्रवास

हे आदिमा, हे अंतिमा

सुवर्णा ढोबळे

किंमत : ३५०/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

हिमोफिलियाचा आदी म्हणजेच प्रारंभ कुणाच्याच हातात नाही; पण अंत मात्र त्या कॅरिअर स्त्रीच्या हातात आहे आणि मी नियतीला तेच सांगणार आहे. हे नियती, हे आदिमा, चार पिढ्यांपूर्वी तू सुरू केलेला हा हिमोफिलियाचा क्रूर खेळ माझ्याकरवी तूच संपवणार आहेस. पूर्वीच्या तीन पिढ्यांत हिमोफिलियाच्या खेळात कोणत्याही कारणाने का होईना, तो जेता ठरला होता. त्याने डाव जिंकला होता; पण आता डाव मी जिंकणार आहे. त्याची धाव रोखणार आहे. अर्थात तुझ्याच साहाय्याने! तूच अंतिमा होणार आहेस- मला पुढे करून! तात्पर्य काय, आदि आणि अंत हेच या सजीव सृष्टीचक्रामागचे सूत्र आहे नाही का?

कट्टा' या उपक्रमाद्वारे केले जात आहे. विश्वपैलू व मराठी विचारधन यांच्या संकल्पनेतून मराठी नेटकरांच्या 'टिव्टर कट्टा'ची निर्मिती झाली.

या उपक्रमात नुकतीच अभिनेत्री स्पृहा जोशी सहभागी झाली. कवयित्री, अभिनेत्री, कलावंत, सूत्रसंचालिका म्हणून प्रसिद्ध असलेल्या स्पृहाबरोबर टिव्टरद्वारे संवाद साधण्यास 'टिव्टर'कर उत्सुक होता. कट्टा सुरू झाल्यापासून सहाशेहून अधिक प्रश्न स्पृहाला विचारले गेले. टिव्टर कट्टा आणि स्पृहा जोशी हा 'ट्रेड' ही टिव्टर निर्माण झाला. यापूर्वी सिनेमासृष्टीतील स्वप्निल जोशी, हेमंत ढोमे, चिराग पाटील, रसिका धबडगावकर, संगीतकार कौशल इनामदार, प्रख्यात सूत्रसंचालिका व संयोजक नीलिमा कुलकर्णी, आरजे शोनाली आणि सामान्य टिव्टरकरांमधून उद्योग जगतात पाय रोवलेली मानसी परांजपे यांनीही उपक्रमात सहभाग घेतला आहे.

- 'पाझर'ची बाजी; पुण्याची 'अवडंबर' एकांकिका तिसरी

पुरुषोत्तम करंडक महाअंतिम फेरी

पुरुषोत्तम करंडक महाअंतिम एकांकिका स्पर्धेत औरंगाबादच्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विद्यापीठाच्या 'पाझर'या एकांकिकेने पुरुषोत्तम करंडकावर नाव कोरले. 'आवाज कुणाचा, करंडक कुणाचा' अशा घोषणांनी सभागृह दणाणून गेले होते.

चिपळूणच्या डीबीजे कॉलेजची 'खारुताईचा ड्रॅमॅटिक वि कॅट' ही एकांकिका द्वितीय ठरली. तर पुणे इन्स्टिट्यूट ऑफ कॉम्प्युटर टेक्नॉलॉजीची 'अवडंबर' ही एकांकिका तृतीय आली. स. प. महाविद्यालयाची '३०० मिसिंग' ही सर्वोत्कृष्ट प्रायोगिक एकांकिका ठरली.

स्पर्धेचा पारितोषिक वितरण सोहळा भरत नाट्यमंदिर येथे झाला. पत्रकार राजीव खांडेकर यांच्या हस्ते पारितोषिकांचे वितरण करण्यात आले. प्रमुख पाहुणे आदेश बांदेकर, महाअंतिम फेरीचे परीक्षक विनिता पिंपळखरे, किरण यज्ञोपवित, कलोपासकचे सुहास जोशी, विजय आगटे व प्रज्ञा आगटे व्यासपीठावर होते.

बांदेकर बोलण्यास उभे राहिले असता 'टिवंकल टिवंकल लिटिल स्टार, भाऊजी आमचे सुपरस्टार' अशा घोषणा विद्यार्थ्यांनी दिल्या. बांदेकर म्हणाले, 'पुरुषोत्तम करंडक एकांकिका स्पर्धा महाराष्ट्रातील सर्व

नाट्यरसिकांपर्यंत पोहोचली असून, प्रत्येकाला एकदा तरी पुरुषोत्तममध्ये सहभागी होण्याची इच्छा असते. आज २५ वर्षांनंतर मला पुरुषोत्तमच्या मंचावर उपस्थित राहण्याची संधी मिळतेय.'

विद्यार्थी हे एकांकिका दर्जेदार करण्यासाठी प्रामाणिक प्रयत्न करताहेत; मात्र त्यांना उत्कृष्ट काय आहे समजावून द्यायला हवे. विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना ते म्हणाले, 'ज्यांना वेळ अचूक साधता आली त्यांना पुढे जाता आले. तुम्ही प्रामाणिक कष्ट केलेत तर तुम्हीही मोठे कलावंत होऊ शकता. परीक्षक विनिता पिंपळखरे यांनी विद्यार्थ्यांना एकांकिका, त्यांचे विषय व मांडणी याबाबत मार्गदर्शन केले.

- अहिराणीचे संवर्धन गरजेचे : वाणी

खान्देशी अहिराणी बोली भाषेचे संवर्धन होणे आवश्यक आहे. या संवर्धनाच्या कार्यात महिलांचा पुढाकार म्हणजे निश्चितच समाधानकारक बाब असल्याचे ज्येष्ठ अहिराणी साहित्यिका विमल वाणी यांनी सांगितले.

खान्देश सांस्कृतिक विकास संस्थेच्या वतीने निगडीतील पाटीदार भवनात आयोजित अखिल भारतीय प्रथम अहिराणी महिला साहित्य संमेलनातील अध्यक्षीय भाषणात त्या बोलत होत्या. खान्देशीवासीयांनी पुढाकाराने अहिराणी बोलीभाषा जपायला हवी. पुढच्या पिढीपर्यंत ती पोहोचवण्यासाठी प्रयत्न करायला हवे. तर महिलांनी निर्भेडपणे प्रत्येक परिस्थितीचा सामना करायला हवा. त्यांनी सक्षम व्हायला हवे. या साहित्य संमेलनातून महिलांना हक्काचे व्यासपीठ मिळाल्याचे मत वाणी यांनी व्यक्त केले.

संमेलनाच्या उद्घाटक धुळ्याच्या महापौर कल्पना महाले यांनी 'अहिराणी महिला संमेलन' हा स्तुत्य उपक्रम आहे. यामुळे अहिराणी महिला साहित्यिकांना प्रोत्साहन मिळेल. त्यांच्याकडून अहिराणी बोली भाषेच्या संवर्धनासाठी मोलाची कामगिरी घडेल,' असे विचार मांडले.

- वाद्यदुरुस्ती करणाऱ्या हातांचा सन्मान

'लहान वयापासून मी कष्टाची कामे केली. ती करता करताच वाद्य दुरुस्ती शिकून घेतली. वाद्यांच्या सहवासात राहिलो व वाढलो. आपले वाद्य चांगले दुरुस्त झाले म्हणून प्रत्येकाने खासगीत कौतुक केले; पण एकाही

कलाकाराला आठवण आली नाही. तुमचा सन्मान करायचाय असे कोणीच म्हटले नाही. आयुष्यातला हा माझा पहिला सन्मान आहे. तो स्वीकारताना अत्यंत आनंद होत आहे.' आयुष्यभर वाद्यदुरुस्ती करणाऱ्या हातांमध्ये सन्मान आल्यानंतर व्यक्त झालेली ही भावना. ही भावना व्यक्त करणारे वाद्य कारागीर म्हणजे साबणणा भीमणणा बुरूड.

कलेसाठी पडद्यामागे हजारो हात झटत असतात आणि ते कायमच उपेक्षित राहतात. बुरूड हे त्यापैकीच. वयाच्या पंचाहत्तरीमुळे अमृत महोत्सव, तर संगीतेवेच्या साठ वर्षांमुळे हीरक महोत्सव असा दुग्धशर्करा योग बुरूड यांच्या आयुष्यात जुळून आला. या उपेक्षित कलाकाराबद्दल एका वर्तमानपत्रात वाचल्यावर गानवर्धन संस्था व शेठ मथुरदास किसनदास मेमोरिअल ट्रस्ट यांनी बुरूड यांच्या कार्याची दखल घेऊन त्यांना 'वाद्य कारागीर पुरस्कार' देऊन सन्मानित केले. हा पुरस्कार स्वीकारताना बुरूड व त्यांचे कुटुंबीय भावुक झाले होते. उद्योगपती चंद्रशेखर शेठ, गायिका सावनी शेंडे-साठ्ये, गानवर्धनचे अध्यक्ष कृ. गो. धर्माधिकारी, कार्याध्यक्ष प्रसाद भडसावळे या वेळी उपस्थित होते. पुरस्कार सोहळ्यानिमित्त सावनी शेंडे-साठ्ये यांच्या शास्त्रीय गायनाची मैफल रंगली. तबल्यावर अरुण गवई, हार्मोनियमवर राहुल गोळे, अक्षता गोखले, सानिया किलोस्कर यांनी साथ केली. निवेदन वासंती ब्रह्मे यांनी केले.

पुरस्काराची रक्कम वाढली

गेल्या वर्षीपासून देण्यात येणाऱ्या वाद्य कारागीर पुरस्काराचे स्वरूप सन्मानचिन्ह व पाच हजार रुपये असे आहे. बुरूड यांच्या रूपाने पडद्यामागील कलावंताची उपेक्षा समोर आल्याने अशा कलाकारांच्या मदतीसाठी या सोहळ्यात अनेक हात पुढे आले. या वेळी ज्येष्ठ गायिका बकुळ पंडित व वंदना शेठ यांनी त्यांच्यातर्फे वाद्य कारागीर पुरस्कारासाठी ११ हजार रुपये देणार असल्याचे जाहीर केले.

- वाचन प्रेरणा दिन

माजी राष्ट्रपती दिवंगत डॉ. ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांच्या जयंतीनिमित्त राज्यभरात विविध कार्यक्रमांनी वाचन प्रेरणा दिन साजरा करण्यात आला. मराठी भाषामंत्री विनोद तावडे यांच्या उपस्थितीत २१ दृष्टी दिव्यांग शाळांमधील विद्यार्थ्यांना बोलक्या पुस्तकांच्या सीडी ग्रंथपेटी स्वरूपात

देण्यात आल्या. यामध्ये कथा, कादंबरी, आत्मचरित्र अशा विविध विषयांच्या मराठी-हिंदी-इंग्रजी भाषांमधील सीडींचा समावेश आहे. राज्य मराठी विकास संस्था, नॅब, डॉ. मोडक संशोधन केंद्र आणि कुसुमाग्रज प्रतिष्ठान यांच्यातर्फे हा अभिनव कार्यक्रम झाला. कुसुमाग्रज प्रतिष्ठानचे सदस्य व आमदार हेमंत टकले, नॅब संस्थेच्या शाहीन शेख यावेळी उपस्थित होत्या. दृष्टी दिव्यांग मुलांसाठी रायटर बँक तयार करण्याचा शासन सकारात्मक विचार करेल. त्यामुळे पहिली ते नववीच्या विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी रायटर उपलब्ध होऊ शकतील, असे तावडे यावेळी म्हणाले. त्यांनी दृष्टी दिव्यांग विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला.

क्रॉसवर्ड या पुस्तकालयाला तावडे यांनी भेट दिली. क्रॉसवर्डच्या 'आय लव्ह रीडिंग' या वाचन उपक्रमाचे त्यांनी उद्घाटन केले. यावेळी 'शिवाजी' या पुस्तकाचे प्रकाशन करण्यात आले. डॉ. कलाम यांनी आपल्या संशोधनाच्या माध्यमातून भारताला महासत्तेच्या दिशेने नेण्याचे एक महत्त्वपूर्ण पाऊल टकाले. भारत महासत्ता होऊ शकतो, हा विश्वास त्यांनी भारतीयांच्या मनात रुजविला. युवा पिढीत त्यांनी नवी उमेद निर्माण केली, असे तावडे म्हणाले. शाळा आणि महाविद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांनी हा दिवस 'नो गॅझेट डे' म्हणून साजरा करावा, असे आवाहनही त्यांनी केले.

वेलिंगकर इन्स्टिट्यूटच्या वी स्कूलतर्फे आयोजित पुस्तक प्रदर्शनाचे तावडे यांनी उद्घाटन केले. या प्रदर्शनात डॉ. कलाम यांची पुस्तके मांडण्यात आली होती. डॉ. कलाम यांच्या लिखाणाने युवकांना नवी प्रेरणा मिळाली. वेलिंगकर संस्थेने वाचनाचा प्रसार करण्यासाठी पुढाकार घ्यावा, असे आवाहन त्यांनी केले.

परळ येथील सोशल सर्व्हिहस लिंग हायस्कूलमध्ये तावडे यांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. वाचन प्रेरणा दिन म्हणजे काय, हा दिवस का साजरा केला जातो, डॉ. कलाम यांनी कोणती पुस्तके लिहिली आदी प्रश्न त्यांनी विद्यार्थ्यांना विचारले.

- पुढील वर्षापासून पुलं महोत्सव

महाराष्ट्राचे लाडके व्यक्तिमत्त्व पु. ल. देशपांडे यांच्या साहित्यावर आधारित पुलं महोत्सव पुढील वर्षापासून १०० महाविद्यालयांमध्ये करण्याचा आमचा विचार आहे. त्यामुळे पुलंसारखे अष्टपैलू व्यक्तिमत्त्व युवा

पिढीपर्यंत पोहोचेल, अशी माहिती सांस्कृतिक कार्यमंत्री विनोद तावडे यांनी दिली. पुलं यांच्या जयंती निमित्त पु.ल. देशपांडे कला अकादमीतर्फे रवींद्र नाट्यमंदिर येथे झालेल्या पु. लं. कला महोत्सवाचे उद्घाटन करताना ते बोलत होते. दिग्दर्शक राजदत्त, किरण शांताराम, अरुण काकडे, पंडित सत्यशील देशपांडे, प्रतिभा मतकरी, कृष्णकाका बोरकर आदी मान्यवर यावेळी उपस्थित होते. पुलंचे साहित्य राज्याचा सांस्कृतिक ठेवा आहे. हा ठेवा पुढील पिढीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी आम्ही प्रयत्न करणार आहोत, असे तावडे यांनी सांगितले. जुन्या चित्रपटांच्या दुर्मिळ पोस्टर्सच्या प्रदर्शनाचे आयोजन यावेळी करण्यात आले होते. त्याचे उद्घाटन तावडे यांनी केले.

- मंगेशकर स्कूल ऑफ म्युझिक' सुरू करण्याचा मानस : तावडे

‘मंगेशकर कुटुंबीयांनी संगीत क्षेत्रात दिलेले योगदान पाहता महाराष्ट्रात ‘मंगेशकर स्कूल ऑफ म्युझिक’ सुरू करण्याचा राज्य शासनाचा मानस आहे. यासाठी मंगेशकर कुटुंबीय आणि गानसम्राज्ञी लता मंगेशकर पुरस्कारप्राप्त मान्यवर आणि संगीत क्षेत्रातील दिग्गजांचे सहकार्य घेऊ,’ असे सांस्कृतिक कार्यमंत्री विनोद तावडे यांनी सांगितले. ज्येष्ठ संगीतकार, संगीत संयोजक आणि व्हायोलिन वादक उत्तम सिंग यांना २०१६चा राज्य शासनाच्या गानसम्राज्ञी लता मंगेशकर पुरस्काराने प्रभादेवी येथील रवींद्र नाट्यमंदिर येथे सन्मानित करण्यात आले. त्यावेळी तावडे बोलत होते. ज्येष्ठ संगीतकार खय्याम, प्यारेलाल शर्मा, महापौर स्नेहल आंबेकर यावेळी उपस्थित होते. पाच लाख रुपये रोख, मानचिन्ह, मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

- सवाई गंधर्व विशेष : शुभारंभ सोहळा

एव्हाना कित्येक श्रोते आपापल्या खुर्च्यावर आसनस्थ होतच होते आणि बरेचसे तर अजूनही मंडपाच्या प्रवेशद्वारापाशीच घुटमळत होते, तोवरच ‘गाणाऱ्या’ सनईचे मधुर स्वर अवघा ‘सवाई आसमंत’ कवेत घेते झाले होते. राग ‘मारू बिहाग’ ची आर्तता आणि गोडवा कानांत साठवून घेत आणि या वातावरणात अलवारपणे स्थिरावत रसिकांनी आपल्या स्वरयात्रेला प्रारंभ केला होता. अर्थात, या सगळ्याला कारणही तसंच होतं- खास ठेवणीतल्या सुरांचे वेचे रसिकांच्या ओंजळीत वर्षानुवर्षे रिते करणाऱ्या ‘सवाई गंधर्व भीमसेन महोत्सवा’ला सुरुवात झाली होती...

गेली साडेसहा दशकं नेमानं काहीसं असंच स्वरधुंद करणारं वातावरण अनुभवायला देणारं आणि रमणबाग प्रशालेच्या विस्तीर्ण पटांगणावर विसावलेल्या आवाढव्य मंडपात पाहायला मिळणारं हे स्वरदृश्य 'सवाई'च्या चौसष्टाव्या वर्षीही अनुभवता आलं. अगदी त्याच नेहमीच्या धाटणीत आणि मंत्रमुग्ध गर्दीत. अर्थात, या अनुभवाचं श्रेय जेवढं सवाई परंपरेला होतं, तेवढंच ते होतं एस. बल्लेश आणि कृष्णा बल्लेश या सनईवादनातल्या ख्यातनाम पिता-पुत्र जोडीलाही!

बिस्मिल्ला खाँ यांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त महोत्सवाचं प्रथम सत्र त्यांनाच समर्पित करण्यात आलं होतं.

होरीपासून ते ठुमरीपर्यंत!

सुरेल गायकीच्या सोबतच गायकी अंगाच्या वादनाने 'सवाई' चा पहिला दिवस रंगला. 'बिरज में धूम मचाए शाम' किंवा 'याद पिया की आए' यांसारख्या होरी आणि ठुमरी या गानप्रकारांनीही हा दिवस अविस्मरणीय केला. त्यातही 'सैया मोरे थारे बिन निंदिया न आए' ही राग 'पिलू' तली बंदिश स्वतः गात आणि सतारही वाजवत इर्शाद खान यांनी वातावरण भारून टाकलं.

गुंदेचा बंधूना पुरस्कार प्रदान

* नोटाबंदीमुळे अनेक ठिकाणी अडचणी येत असल्या तरी 'सवाई'ला तुडुंब गर्दी * गायक पं. उमाकांत व रमाकांत गुंदेचा बंधूना 'वत्सलाबाई जोशी पुरस्कार' प्रदान * 'स्वरमयी आशा' दिनदर्शिकेचे प्रकाशन, 'तबकडी युग' प्रदर्शनास सुरुवात

- सवाई गंधर्व भीमसेन महोत्सवाचा समारोप : प्रभा अत्रेनी उलगडले किराणा घराण्याचे सौंदर्य; मंजूळ सुरेल सरोदवादनाची अनुभूती

मंजूळ, भावपूर्ण आणि सुरेल सरोदवादन... वाद्यावरून कधी हळूवार, तर कधी विद्युतवेगाने फिरणारी जादुई बोटे आणि सुरांची बरसात यात रसिक न्हाऊन निघाले. आंतरराष्ट्रीय कीर्तीचे सरोदवादक उस्ताद अमजद अली खाँ स्वरमंचावर आले आणि रसिकांनी उभे राहून टाळ्यांच्या कडकडाटात त्यांना मानवंदना दिली. गानसरस्वती डॉ. प्रभा अत्रे यांच्या मैफलीने स्वरोत्सवाचा समारोप झाला.

- 'सवाई'ची झलक 'फेसबुक'वर; महोत्सवाला प्रथमच 'सोशल मीडिया'ची जोड

'सवाई'त आता कोण गात आहे, मैफल रंगली असेल तर 'मी येऊ का?' असा हमखास प्रश्न तिथल्या बहुतांश श्रोत्यांना दूरध्वनीवरून विचारला जातो. आता असे दूरध्वनी करण्याची गरज नाही; कारण 'सवाई'तील सर्व 'अपडेट' सध्या 'फेसबुक'वर पाहायला आणि वाचायला मिळत आहेत. इतकेच नव्हे तर गायन-वादनाची झलकही अनुभवायला मिळत आहे.

सवाई गंधर्व भीमसेन महोत्सवाला पुण्यातूनच नव्हे; देशातून आणि परदेशातूनही श्रोते नियमाने येतात; पण काही श्रोते महोत्सवातील ठराविक गायन-वादनाच्या मैफलीला आवर्जून उपस्थित राहतात. यांच्यासह शास्त्रीय संगीताच्या जगभरातील श्रोत्यांना 'सवाई'त सध्या काय सुरू आहे, याची माहिती मिळावी म्हणून आर्य संगीत प्रसारक मंडळाने 'फेसबुक पेज' सुरू केले आहे. त्यावर 'सवाई'तील सर्व अपडेट छायाचित्रं दृश्यफितीसह पाहायला मिळत आहेत.

- भारतीय अभिजात संगीत 'आत्म्या'ला स्पर्श करणारे

परदेशी रसिकांची भावना; न चुकता लावतात महोत्सवाला हजेरी

भारतीय अभिजात संगीत विराट अशा समुद्रासारखे आहे. संगीताच्या शांत लाटा मनाला तृप्त करून जातात, तर कधी सुनामी लाटांसारखे हेलावून जाण्याची स्थिती निर्माण होते. शास्त्रीय संगीत महाकायेत प्रवेश करित 'आत्म्या'ला स्पर्श करते, अशी भावना परदेशी नागरिकांनी व्यक्त केली.

फ्यूजन हा धोकादायक खेळ

भारतीय आणि पाश्चात्य संगीताच्या मिश्रणातून 'फ्यूजन'चे सादरीकरण केले जात असले तरी हा एक धोकादायक खेळ आहे. खरेतर या दोन संगीतांचा बाज खूप वेगळा आहे. भारतीय आणि पाश्चात्य संगीत या दोन्हीबद्दल आदर राखून त्याचे विभिन्नपणे सादरीकरण झाले पाहिजे, ते मिक्स करण्याची गरज नसल्याचे मार्क्स कॉर्बेट आणि थॉमस यांनी सांगत 'फ्यूजन' विषयी नाराजी व्यक्त केली.

V

समकालीन चिनी जीवनाचे
यथार्थ दर्शन

बीजिंगाचे
गुपित

मूळ लेखक : जेन वाँग

अनुवाद : मोहन गोखले

किंमत : ३५०/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

लोकप्रिय आणि पुस्कारविजेती पत्रकार जेन वाँग बीजिंगला परतली आहे. सन १९७३ मध्ये थोड्या काळासाठी भेट झालेल्या एका व्यक्तीचा, जिचे आयुष्य तिच्या मते तिने कायमचे उद्ध्वस्त केले आहे, तिचा शोध घेणे हा तिचा ध्यास आहे. बीजिंग विद्यापीठात प्रवेश मिळवण्यात यशस्वी झालेल्या फक्त दोन पाश्चात्य विद्यार्थ्यांपैकी कॅनडाहून जाणारी जेन वाँग ही एक होती. एके दिवशी अचानक एका अनोळखी तरुणीने- यीन लुयीने तिच्याकडे अमेरिकेला जाण्यासाठी मदत मागितली. तेव्हा माओवादाच्या स्वप्नाळू जगात वावरणाऱ्या वाँगने यीनबाबतची ही 'खबर' ताबडतोब साम्यवादी पक्षाच्या पदाधिकाऱ्यांना दिली. चौतीस वर्षांनंतर वाँगला त्या घटनेचा तिच्या मनातील सल काढून टाकायचा आहे; कमीतकमी त्या घटनेच्या परिणामांतून 'यीन' सावरली का, बचावली का याचा शोध घ्यायचा आहे. जेनचा पश्चात्तापापासून परिमार्जनापर्यंतचा प्रवास, यीनचा अपमानित, कलंकित पूर्वयुष्काळून आत्मसन्मानित जीवनापर्यंतचा प्रवास आणि साम्यवादाकडून भांडवलशाहीपर्यंतचा थक्क करणारा बीजिंगचा प्रवास असा तिपेडी गोफ असणारे, चीनची विविधांगांनी ओळख करून देणारे आणि त्याचबरोबर कोठेतरी आतून ढवळून काढणारे असे 'बीजिंगचे गुपित' हे पुस्तक आहे.

पुरस्कार

| सुनिधी चौहान यांना 'आशा भोसले' पुरस्कार

अखिल भारतीय नाट्य परिषदेच्या पिंपरी शाखेच्या वतीने ज्येष्ठ गायिका आशा भोसले यांच्या नावाने दिल्या जाणाऱ्या पुरस्कारासाठी यंदा प्रसिद्ध गायिका सुनिधी चौहान यांची निवड करण्यात आली.

नाट्य परिषदेचे अध्यक्ष मोहन जोशी यांच्या हस्ते चिंचवड येथे पुरस्कार वितरणाचा कार्यक्रम पार पडला. पुरस्काराचे यंदा १५वे वर्ष असून, एक लाख ११ हजार रुपये रोख व मानचिन्ह असे पुरस्काराचे स्वरूप आहे. या वेळी महापौर शकुंतला धराडे, ज्येष्ठ संगीतकार पं. हृदयनाथ मंगेशकर, परिषदेचे कार्यवाह दीपक करंजीकर, विरोधी पक्षनेते राहुल भोसले आदी उपस्थित होते.

| देव यांची व्हायोलिन वादनाची नवी शैली : धर्माधिकारी

'व्हायोलिन वादक पं. भालचंद्र देव हे आयुष्यभर सांगीतिक जीवन जगले. रियाजतील एकात्मता आणि अव्याहत संगीत साधनेतून त्यांनी व्हायोलिन वादनाची नवी शैली विकसित केली,' असे मत गानवर्धन संस्थेचे कृ. गो. धर्माधिकारी यांनी व्यक्त केले. 'सांकृतिक पुणे'तर्फे ज्येष्ठ व्हायोलिन वादक पं. भालचंद्र देव यांचा सहस्रचंद्र दर्शनानिमित्त धर्माधिकारी यांच्या हस्ते मानपत्र देऊन सत्कार करण्यात आला. त्यावेळी ते बोलत होते. देव यांच्या पत्नी नीला देव यांचाही अमृत महोत्सवानिमित्त सत्कार करण्यात आला. कुमुद धर्माधिकारी, निवेदक आनंद देशमुख आदी यावेळी उपस्थित होते. सत्काराला उत्तर देताना पं. देव यांनी, 'रसिकांनी आयुष्यभर प्रेम केले, असाच लोभ असावा,' अशी भावना व्यक्त केली. आनंद देशमुख यांनी मनोगत व्यक्त केले.

| डॉ. सुनील देवधर यांना पुरस्कार

आकाशवाणीच्या वार्षिक पुरस्कार प्रदान सोहळ्यात पुणे आकाशवाणी केंद्राचे माजी सहायक संचालक (कार्यक्रम) डॉ. सुनील देवधर यांनी सादर केलेल्या लघुपटाला विभागात पहिला पुरस्कार देण्यात आला. माहिती प्रसारण मंत्री वेंकय्या नायडू आणि राज्यमंत्री राजवर्धनसिंह राठोड यांच्या

हस्ते पुरस्कारांचे वितरण करण्यात आले. पुणे केंद्राच्या सहाय्यक संचालकांनाही उत्कृष्ट महिला इंजिनीअर म्हणून गौरविण्यात आले.

होळकर यांचे राष्ट्रीय स्मारक उभारू

जलसंधारणमंत्री राम शिंदे यांची ग्वाही; अजिंक्य देव यांना गौरव पुरस्कार

मराठ्यांचा इतिहास पाहिला असता होळकर घराण्याचे कार्य खरोखरच मोठे असल्याचे आढळते. त्यांच्या कार्याला लोकांपर्यंत पोचविण्यासाठी होळकरांवर आधारित साहित्यनिर्मितीसाठी आणि यशवंतराव होळकरांचे गाव असणाऱ्या वाबगावला राष्ट्रीय स्मारक उभारण्यासाठी राज्य सरकारकडे पाठपुरावा करणार असल्याची ग्वाही जलसंधारणमंत्री राम शिंदे यांनी दिली.

महाराजा यशवंतराव होळकर गौरव प्रतिष्ठानतर्फे दरवर्षी दिला जाणारा 'महाराजा यशवंतराव होळकर गौरव पुरस्कार' यंदा अभिनेते अजिंक्य देव यांना शिंदे यांच्या हस्ते देण्यात आला. समाजसेवक के. एल. खाडे, प्रा. हरी नरके, संजय सोनवणी, प्रतिष्ठानचे राम खाडे हे उपस्थित होते.

सत्काराला उत्तर देताना देव यांनी यशवंतराव होळकरांचे कार्य मोठे असल्याचे सांगत लवकरच त्यांच्यावर आधारित मालिका तयार करण्याचा मानस व्यक्त केला. तसेच सुमारे पन्नास वर्षे राज्यकारभार करणाऱ्या पहिल्या स्त्री राज्यकर्त्या अहिल्याबाई होळकर यांच्यावर आधारित ३५० भागांच्या हिंदी मालिकेचे काम सुरू असून, जून महिन्यात ही मालिका प्रदर्शित होणार असल्याचेही त्यांनी सांगितले. संजय सोनवणीलिखित 'भारतीय स्वातंत्र्याचे प्रणेते- यशवंतराव होळकर' या चरित्र पुस्तकाच्या चौथ्या आवृत्तीचे प्रकाशनही मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले.

डॉ. उषा देशमुख यांना ज्ञानोबा - तुकाराम पुरस्कार

राज्य शासनातर्फे संत साहित्य तसेच मानवतावादी कार्यासाठी दिला जाणारा २०१५-१६ चा ज्ञानोबा - तुकाराम पुरस्कार संशोधक-समीक्षक डॉ. उषा माधव देशमुख यांना प्रदान करण्यात आला. संत साहित्यावर उत्कृष्ट भाष्य करणाऱ्या किंवा कवी, संतांना अभिप्रेत असलेले मानवतावादी कार्य करणाऱ्या महनीय व्यक्तीला दरवर्षी या पुरस्काराने सन्मानित करण्यात येते. सांस्कृतिक कार्यमंत्री विनोद तावडे तसेच पुरस्कार निवड समितीचे सदस्य

यावेळी उपस्थित होते. संतांचे माहात्म्य वर्णन करून सांगणारे साहित्य हे प्रगत आहे. अशा प्रकारचे प्रगत साहित्य आजच्या युवा पिढीपर्यंत कसे पोहोचेल व ते त्यांना रुचेल त्या स्वरूपात तयार करणे हे आव्हान आहे. ते आम्ही स्वीकारले आहे. साहित्याचा गाभा न गमावता या ज्येष्ठ साहित्यिकांची ओळख आणि त्यांचे कर्तृव्य युवा पिढीपर्यंत आम्ही नक्कीच पोहोचवू, असा विश्वास तावडे यांनी व्यक्त केला. या कार्यक्रमाच्या निमित्ताने पुरस्कार विजेत्या डॉ. देशमुख यांच्यावर रांगोळीकार त्र्यंबक जोशी यांनी उत्कृष्ट रांगोळी रेखाटली होती.

मनापासून केलेल्या कामातून समाधान : अनिल अवचट

गुरूमाहात्म्य पुरस्कार वितरण सोहळा

‘समाज रोज रोज शाबासकी देत नसतो, ती कधीतरीच मिळत असते; पण आयुष्यभर काम करण्यासाठी ही शाबसकी पुरेशी असते. पैसा संस्कृती फोफावत असताना, समाजासाठी काहीतरी करण्याची इच्छा असलेल्या लोकांमुळेच समाज शिल्लक आहे. मनापासून केलेल्या कामातूनच समाधान मिळते,’ असे प्रतिपादन मुक्तांगण व्यसनमुक्ती केंद्राचे डॉ. अनिल अवचट यांनी केले.

लक्ष्मीबाई दगडूशेठ हलवाई दत्तमंदिर ट्रस्ट आयोजित ‘गुरूमाहात्म्य पुरस्कार वितरण सोहळा’ नुकताच पार पडला. त्या प्रसंगी ते बोलत होते. श्रुतिसागर आश्रमाचे स्वरूपानंद सरस्वती महाराज यांना धार्मिक व आध्यात्मिक क्षेत्रातील योगदानासाठी, डॉ. अवचट यांना सामाजिक क्षेत्रातील योगदानासाठी तर अॅड. सुधाकर आव्हाड यांना ज्ञानदान क्षेत्रातील योगदानासाठी गुरूमाहात्म्य पुरस्काराने गौरविण्यात आले.

काशीचे डॉ. चंद्रशेखर शिवाचार्य, डॉ. के. एच. संचेती, अॅड. एस. के. जैन, ट्रस्टचे अध्यक्ष अशोक गोडसे व्यासपीठावर होते.

‘देशाला त्यागाची फार मोठी परंपरा आहे,’ असे सांगून डॉ. अवचट म्हणाले, ‘कठीण वाट चालत असताना अचानक एखादा सपाट दगड लागतो. तेथे आपण विसावतो. हा पुरस्कार सोहळा म्हणजे हा विसाव्याचा क्षण आहे.’

अॅड. सुधाकर आव्हाड म्हणाले, ‘प्रत्येकाला दुसऱ्याच्या मनात आपली जागा असावी असे वाटते; पण पत्नीला नेहमी गृहीत धरले जाते. पत्नी कोणतीही जागा मागत नाही. त्यामुळेच ती जीवन समृद्ध करते.’

नवं कोरे

अनपेक्षित घटनांनी आयुष्याला
कलाटणी देणारी रहस्यमय कथा

कॅलिस्टा

मूळ लेखक

टोस्टन क्रोल

अनुवाद

उज्वला गोखले

किंमत : ३९५/-रु. | पोस्टेज : ५०/-रु.

‘इंजिन्सचा आवाज एकदम खूप वाढला आणि हळूहळू कमी व्हायला लागला. मी विमानापासून दूर जात होतो. चांदण्यामधलं ते विमान म्हणजे आकाशात एक काळा डाग असल्यासारखं दिसत होतं.

मी स्वतःभोवती उलटासुलटा फिरत होतो. आकाश आणि समुद्र हे आलटूनपालटून माझ्या नजरेसमोर येत होतं. कोपऱ्यात सापडलेल्या उंदरासारखी अवस्था झाली होती माझी. आता मी मरणार, एवढंच माझ्या डोक्यात घुमत होतं... आता मी मरणार...’

महाराष्ट्र फाउंडेशनतर्फे साहित्य आणि सामाजिक क्षेत्रातील व्यक्तींचा गौरव

महाराष्ट्र फाउंडेशन (अमेरिका)या संस्थेच्या वतीने १९९४ पासून साहित्य क्षेत्रातील, तर १९९६पासून सामाजिक क्षेत्रातील व्यक्तींना, त्यांच्या उल्लेखनीय व अनुकरणीय योगदानासाठी पुरस्कार देऊन गौरविले जाते. सुरुवातीची १५ वर्षे या पुरस्कारांचे संयोजन मुंबई येथील केशव गोरे स्मारक ट्रस्टच्या वतीने, तर नंतरची सात वर्षे पुणे येथील साधना ट्रस्टच्या वतीने केले गेले. या वर्षांच्या पुरस्कारांचे संयोजन दोन्ही ट्रस्टच्या वतीने संयुक्तपणे केले गेले. २०१६ या वर्षी साहित्य व समाजकार्य क्षेत्रातील मिळून एकूण नऊ मान्यवरांना पुरस्काराने गौरविण्यात आले.

महाराष्ट्र फाउंडेशनचा पुरस्कार वितरण समारंभ ७ जानेवारी रोजी पुण्याच्या बालगंधर्व रंगमंदिरात पार पडला. समारंभाला प्रमुख अतिथी म्हणून नामवंत लेखक रामचंद्र गुहा उपस्थित होते. या वेळी ज्या पुरस्कारांनी पुरस्कारार्थींना गौरविण्यात आले त्या पुरस्कारांची आणि पुरस्कारार्थींची नावे अशी : साहित्य जीवनगौरव पुरस्कार : अरुण साधू (मुंबई), समाजकार्य जीवनगौरव पुरस्कार : हमीद दलवाई (मरणोत्तर), डॉ. नरेंद्र दाभोलकर स्मृती पुरस्कार : अतुल पेठे (पुणे), विशेष ग्रंथ पुरस्कार : (इर्जिक) अरुण जाखडे (पुणे) , ललित ग्रंथ पुरस्कार : (विरंगी मी विमुक्त मी) अंजली जोशी (मुंबई), रा. शं. दातार नाट्य पुरस्कार : अनिलकुमार साळवे (औरंगाबाद), कार्यकर्ता असंघटित शेतकरी पुरस्कार : सुशीला नाईक (निपाणी), कार्यकर्ता प्रबोधन पुरस्कार देवाजी तोफा (गडचिरोली), कार्यकर्ता सामाजिक प्रश्न पुरस्कार : विजय दिवाण (गागोदे)

या समारंभ सर्व उपस्थितांना साधना साप्ताहिकाचा 'पुरस्कार विशेषांक'भेट देण्यात आला. या विशेषांकात नऊ पुरस्कारप्राप्त व्यक्तींच्या विचारांची व कार्याची ओळख करून देणाऱ्या मुलाखतींचा समावेश आहे.

V

नवं कोरे

नव्या युगाच्या विज्ञान कथा

द्विदल

डॉ. बाळ फोंडके

किंमत : १७०/-रु. | पोस्टेज : ५०/-रु.

ज्या वेळेस हाताच्या बोटांच्या ठशांचा उपयोग गुन्हाच्या शोधांमध्ये होऊ लागला तेव्हाच विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि पोलीस यांची सांगड घातली गेली. त्यानंतर विज्ञान, तंत्रज्ञानानं बराच पल्ला गाठला आहे आणि त्यातून उपलब्ध झालेल्या नवनवीन यंत्रणांचा अधिकाधिक वापर गुन्हांच्या तपासासाठी केला जात आहे; परंतु गुन्हेगारही अधिक तरबेज होऊ लागले आहेत. तेही या तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यात वाकबगार होऊ लागले आहेत; त्यामुळे एका अर्थी गुन्हेगार आणि पोलीस यांच्यामध्ये एक अनोखी शर्यतच लागली आहे. तरीही सध्या प्रयोगशाळेपर्यंतच मर्यादित असलेल्या विज्ञानाच्या नित्यनूतन विभ्रमांचा वापर गुन्हाच्या शोधांसाठी करायचा, तर मग पोलीसांच्या मनगटाला कुणा वैज्ञानिकाच्या हाताची मदत मिळणं गरजेचं आहे. तसा संगम झाला, तर हा तपास कसा चित्तथरारक होईल, याचीच झलक आयुक्त अमृतराव मोहिते आणि डॉ. कौशिक यांच्या संयुक्त प्रयत्नांमधून आजवर दिसत आली आहे. या जोडीच्या आणखी दोन मोहिमांच्या या कहाण्या.

पुस्तक परिचय

इन्फर्नो

‘द दा विंची कोड’ चा रहस्यमयी आस्वाद देणाऱ्या
डॅन ब्राऊन यांच्या समर्थ लेखणीतून
साकारलेला नवा अफलातून थरारपट

‘शोधा म्हणजे तुम्हाला ते सापडेल’ हे शब्द चिन्हशास्त्रज्ञ रॉबर्ट लॅंग्डन याच्या डोक्यात घोळत असताना तो रुग्णालयात जागा झाला. आपण कुठे आहोत, येथे कसे आलोत, हे त्याला आठवेना. जी एक गूढ वस्तू त्याच्याजवळ होती, त्याबद्दलही त्याला सांगता येईना.

त्याला ठार मारण्याची धमकी मिळाल्याने सिएना ब्रुक्स या तरुण डॉक्टरणीसोबत त्याने पलायन केले. मग इटलीच्या फ्लॉरेंस शहरात त्याचा पाठलाग सुरू झाला. प्राचीन व ऐतिहासिक वास्तूंच्या खाचाखोचा माहीत असल्यामुळे आपला पाठलाग करणाऱ्यांना तो गुंगारा देऊ शकत होता.

डान्टेचे महाकाव्य ‘इन्फर्नो’मधील काही काव्यपंक्तींच्या साहाय्याने तो रहस्याचा मागोवा घेत चालला होता. ते रहस्य प्राचीन शिल्पे, चित्रे, इत्यादींमध्ये सांकेतिक स्वरूपात लपलेले होते. ते उलगडले तर जगाला एका भयानक संकटातून वाचवता येणार होते...

युरोपातील पार्श्वभूमीवर लिहिलेली डॅन ब्राऊनची रहस्यमय व थरारक कादंबरी! चोवीस तासात घडणाऱ्या या घटना वाचताना वाचकाला अक्षरशः भोवळ येऊ लागते; ही कादंबरी पहिल्या पानापासून ते शेवटच्या पानापर्यंत वाचकाला खिळवून ठेवते!

मूळ लेखक
डॅन ब्राऊन

अनुवाद
अशोक पाध्ये

ब्राऊन यांच्या उत्स्फूर्त लेखणीतून साकारलेली, क्लष्ट्यांनी परिपूर्ण हत्याकांडाची थरारक कथा..

– जॅनेट मस्लीन

ब्राऊन यांनी उभी केलेली आजवरची सर्वात दमदार व्यक्तिरेखा.. चित्रमय आविष्काराच्या नजीक पोचणारं पुस्तक.

– युएसए टुडे

गतिमान, दर्जेदार आणि माहिती संपन्न पुस्तक! डॅन ब्राऊन बुद्धीवंतांचा बाप असल्याची प्रचीती देणारी साहित्यकृती..

– द वॉल स्ट्रीट जर्नल

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ | ५३

धूळ माखलेली पुस्तकं आणि बुरसटलेले मार्ग, जगातल्या आदिम कटकारस्थानांची निव्वळ आवरणं आहेत, यावर वाचकांना विश्वास ठेवायला लावणारं ब्राऊन यांचं सर्वोत्तम पुस्तक.

– द वॉशिंग्टन पोस्ट

दिशा बदलणारं थरारनाट्य.. असंख्य कोडी, सुंदर स्त्रीची सोबत आणि गुपितांचा साठा ब्राऊन यांनी साकारला आहे.

– ईडब्लू डॉट कॉम

‘द दा विंची कोड’, ‘एन्जल्स अँड डेमन्स’ अशा अनेक बेस्टसेलर कादंबऱ्यांचे लेखक म्हणून डॅन ब्राऊन जगभरात प्रसिद्ध आहेत.

‘टाइम्स मॅगझीन’ने जगातील शंभर सर्वात प्रभावी व्यक्तिमत्त्वांपैकी एक असा त्यांचा उल्लेख केला आहे. त्यांनी लिहिलेल्या कादंबऱ्यांचे ५१हून अधिक भाषांत अनुवाद झाले आहेत. ‘अॅमहर्स्ट कॉलेज अँड एक्झिटर अॅकॅडमी’मधून त्यांनी पदवी संपादन केली आणि तेथेच इंग्रजीचे प्राध्यापक म्हणून काम केले.

दीन शब्द

चिन्हशास्त्रज्ञ लॅण्डन विद्यापीठात व्याख्यान देण्यासाठी चालला होता. त्याने डोळे उघडून पाहिले तर तो कित्येक हजार मैल दूरच्या देशातील एका रुग्णालयात होता. त्याला सांगण्यात आले की तुमच्यावर काल रात्री गोळी झाडण्यात आली होती. पण त्याला ते आठवेना.

शेवटी त्याला तिथून पळ काढावा लागला. तिथून त्याची धावपळ सुरू झाली. पृथ्वीवर स्फोटक परिस्थिती निर्माण होणार होती. म्हणून वर्ल्ड हेल्थ ऑर्गनायझेशन त्या स्फोटाची, भावी हत्याकांडाचा उगम शोधत होती. लॅण्डनही नकळत तेच करू लागला. त्या रहस्याचा शोध पुरातन काव्य व चित्रे यात तो घेऊ लागला. पोलीस त्याच्या मागे लागले असतानाही तो शर्थ करित होता. मध्येच विश्रांती घेताना त्याला एक बाई दिसे व म्हणे, “शोधा म्हणजे सापडेल,” काय शोधा? कसे शोधा?

तो व डॉ. सिएना ब्रुक्स जिवाच्या आकांताने प्रयत्न करित होते. धावपळ करून रहस्याच्या उगमापाशी गेलो नाही तर पृथ्वीवर एक भयानक हत्याकांड घडणार होते. युरोप, इटलीमधील फ्लोरिन्स, व्हॅनीस शहर, इस्तंबूल येथे रेल्वे, विमान यातून धावपळ. भव्य चर्चेसला भेटी. रहस्याच्या जवळ जवळ ते जात होते.

शेवटी काय झाले? मनुष्यजातीचे शिरकाण थांबवले गेले का? एक जीवशास्त्रज्ञ व युनो संस्था यांच्या संघर्षात लॅण्डन व डॉ. ब्रुक्स होरपळून जाऊ लागले. त्याची ही थरारक हकिगत.

डॅन ब्राऊन याची ही सर्वात उत्कंठावर्धक व अलीकडची कादंबरी. मराठीत प्रथमच त्याचा अनुवाद सादर होत आहे. आपल्या खास शैलीत श्री. अशोक पाध्ये यांनी या कादंबरीचा अनुवाद आपल्यापुढे ठेवला आहे.

द दा विंची कोड, एंजल्स व डेमन्स, डिसेप्शन पॉईंट, डिजिटल फॉर्ट्रेस व लॉस्ट सिम्बॉल या आपल्याच कादंबऱ्यावरती वरताण करणारी डॅन ब्राऊन यांची कलाकृती.

गूढ प्रवास

शरीरहीन असलेली मीच ती छायाकृती आहे.

दुःख आणि यातना यांनी भरलेल्या शहरातून मी सहज निघून जाऊ शकतो.

माझे कायमचे शत्रू असलेल्यांमधून मी सहज पार करतो.

अर्नो नदीच्या काठावरून मी अडखळत आणि धापा टाकीत चाललो होतो... मग मी डावीकडे 'व्हिया दे कॅस्टेलानी'कडे वळलो. मी उत्तरेच्या दिशेने जाऊ लागलो. उफिझीमधल्या इमारतींच्या छायांच्या दाटीवाटीतून मी वाट काढीत जाऊ लागलो.

आणि तरीही ते माझा पाठलाग करीत होते.

त्यांच्या पावलांचे आवाज मला आता मोठ्याने आणि जवळ ऐकू येऊ लागले. त्या आवाजावरून ते अत्यंत ठामपणे आणि निर्धाराने माझ्याजवळ येत आहेत हे मला जाणवले.

अनेक वर्षे ते माझा माग काढीत आहेत. त्यांच्या या पाठलाग करण्यामध्ये एवढे सातत्य आहे की... त्यामुळे मला सक्तीने मृतात्म्यांच्या पापक्षालनाच्या जागी जावे लागले आणि तिथे आश्रय घ्यावा लागला... एखाद्या पाताळातील राक्षसाप्रमाणे मोठ्या कष्टाने जमिनीखाली जावे लागले.

कारण मी एक छायाकृती आहे.

पण आता इथे जमिनीच्या पृष्ठभागावर मी माझे डोळे उघडून उत्तरेकडे पहातोय. पण त्या दिशेला मुक्तीचा एकही थेट मार्ग मला दिसत नाहीय... कारण पहाटेच्या प्रकाशाला अँपेनाइन डोंगर अटकाव करीत आहेत.

मी पलाझो मागे टाकले, तिथले दंतुर आकाराचे मनोरेही मागे टाकले. एकच काटा असलेले ते घड्याळही मी ओलांडून गेलो... पियाझा दी सान फिरेन्झ या गावातील भल्या सकाळी विक्रेत्यांनी रस्ते व्यापून टाकले होते. त्यांच्यातून नागमोडी वळणे घेत मी मार्ग काढीत होतो. ते विक्रेते घोगऱ्या आवाजात ओरडत होते. त्यांच्या तोंडातून लाम्प्रेट्टोचा आणि भाजलेल्या ऑलिव्हजचा वास येत होता. बार्गेलोच्या आधी, रस्ता ओलांडून मी पश्चिमेकडे वळलो. बादियाचा मिनार पहात मी त्याच्या पायथ्याशी असलेल्या लोखंडी फाटकापाशी आलो. मोठ्या मुश्किलीने ते फाटक पार केले.

आता हयगय करून कच खाऊन चालणार नाही. ती द्विधा मनःस्थिती मागे टाकायला हवी.

मी दरवाजाची मूठ फिरवून आता पॅसेजमध्ये आलो. आता इथून माघार घेता येणार नव्हती. माझे पाय शिसासारखे जड झाले होते. त्या जड पावलांनी मी तो अरुंद जिना चढू लागलो. त्या गोल गोल जिऱ्याच्या पायऱ्या मऊ संगमरवरी दगडाच्या होत्या. त्या पांढऱ्या पायऱ्या झिजलेल्या होत्या, त्यांना बारीक-बारीक खड्डे पडले होते.

आवाजांचे प्रतिध्वनी मला खालून वर ऐकू येऊ लागले होते. कोणीतरी माझी विनवणी, याचना करीत होते, मला हाका मारीत होते.

शेवटी ते माझ्या मागे येथवर आलेच... ते माघार घ्यायला तयार नव्हते, मला पकडू पहात होते.

पण त्यांना पुढे काय होणार आहे हे समजत नव्हते... किंवा मी त्यांच्यासाठी काय वाढून ठेवले आहे हेही त्यांना कळत नव्हते.

ही भूमी कृतघ्न आहे!

मी जसजसा वर वर चढत गेलो, तसतशी माझी दृष्टी अधिकाधिक करडी होत गेली... मला आकर्षक देह आगीच्या पावसात न्हाऊन जाताना दिसत होते. बुभुक्षित लालसा असलेले आत्मे आपल्याच विष्टेत लोळत असलेले दिसले. तर विश्वासघातकी खलनायक मंडळी ही सैतानाच्या थंडगार पकडीत सापडलेली दिसली.

मी जिऱ्याच्या शेवटचा भाग चढलो आणि सर्वांत वरच्या टोकाला पोचलो. तिथल्या बाहेरच्या सज्जातील सकाळची हवा ही दमट होती. सज्जाच्या कठड्याची भिंत डोक्याइतक्या उंचीची होती. त्या भिंतीला मोठमोठ्या फटी ठेवल्या होत्या, त्यातून मी बाहेर पाहू लागलो. खाली ते सुंदर शहर उलगडत गेलेले होते. मला हाकलून देणाऱ्यांपासून मी याच शहरात आश्रय घेतला होता.

माझ्या मागून मला उद्देशून बोलणारे आवाज ऐकू येऊ लागले. ते अगदी जवळ जवळ येऊ लागले.

“तू जे करतो आहेस, तो वेडेपणा आहे!”

वेडेपणातूनच दुसरा वेडेपणा निर्माण केला जातो.

ते ओरडत होते, “अरे, देवाच्या प्रेमाखातर तरी तू ते कुठे लपवले आहेस, ते सांग.”

त्याच देवाच्या प्रेमासाठी मी ते सांगणार नाही.

मी तिथल्या थंड दगडी भिंतीला पाठ टेकून उभा राहिलो. माझ्या डोळ्यांत ते खोलवर डोकावून पहात होते. त्यांच्या चेहऱ्यावरील भाव गडद होत चालले होते. ते आता माझे मन वळवण्याचा प्रयत्न करत नव्हते. माझी खुशामत करत नव्हते. ते आता मला धमकी देऊ लागले. “आमच्याकडे आमच्या खास पद्धती आहेत. तू ते कुठे लपवले आहेस हे आम्ही तुला सांगायला भाग पाडू.”

याच कारणासाठी मी स्वर्गाच्या दिशेने अर्धे अंतर वर चढून आलो.

मग कोणताही इशारा न करता मी वळून त्या कठड्याच्या भिंतीवर चढून उभा राहिलो. मग पुढे सरकून टोकाला गेलो. कडेला गेल्यावर मी जरासा डगमगलो.

(या भयाण पोकळीतून जाताना प्रिय व्हर्जिल देवते, कृपया मला मार्गदर्शन कर!)

ते अविश्वासाने पुढे सरकले. त्यांना माझे पाय पकडायचे होते. पण तसे करताना माझा तोल जाईल आणि मी पडेन अशी त्यांना भीती वाटत होती. आता ते माझी शांतपणे विनवणी करीत होते. पण आता मी त्यांच्याकडे पाठ फिरवली होती. काय करायचे ते मला चांगले ठाऊक होते.

मला खालचे दृश्य दिसत होते. ते भोवळ आणणारे होते. सर्व घरांची छपरे तांबड्या कौलांची असल्याने खाली आगीचा एक समुद्र पसरला आहे, असे वाटत होते. याच शहरात एकेकाळी महान पुरुष होऊन गेले होते...

गिओट्टो, डोनाटल्लो, ब्रुनेलीशची, मायकेल अँजेलो, बॉटिसेली यांचे वास्तव्य इथे होते.

प्रत्येकाने अफाट कर्तृत्व गाजवले होते.

मी पुढच्या दिशेने आणखी एक इंच सरकलो.

“खाली उतर!” ते ओरडले, “अजून उशीर झालेला नाही.”

अरे, बळेच अज्ञान पांघरलेल्या जीवांनो! तुम्हाला भविष्यकाळ दिसत नाही का? माझ्या निर्मितीची उदात्तता तुम्हाला समजत नाही का? त्याची गरज कळत नाही का?

मी आता आनंदाने अखेरचे बलिदान, अखेरचा त्याग करणार आहे... आणि या बरोबरच मी लपवलेले तुम्ही जे शोधू पहात आहात, ते सापडण्याची शक्यता कायमची विरून जाणार आहे.

नवं कोरे

आजवरच्या अमेरिकी राष्ट्रपतींची
अनोखी ओळख

अमेरिकी राष्ट्रपती

अतुल कहाते

किंमत : ४९५/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

‘जगातला सगळ्यांत प्रभावशाली माणूस’ म्हणून अमेरिकी राष्ट्रपतींचं वर्णन केलं जातं. अमेरिका ही एकमेव ‘जागतिक महासत्ता’ असल्यामुळे अमेरिकी राष्ट्रपतींच्या धोरणांवर आणि बारीकसारीक निर्णयांवर जगाचंही भवितव्य मोठ्या प्रमाणावर अवलंबून असतं. भारतासारख्या देशामध्ये तर अनेकदा अंतर्गत धोरणांपेक्षा अमेरिकेनं उचललेल्या एखाद्या पावलाचे जास्त परिणाम दिसून येतात. म्हणूनच, अमेरिकी राष्ट्रपतींची अत्यंत सखोल आणि रंजक ओळख करून घेणं अगदी सर्वसामान्य माणसाच्या दृष्टीनंही महत्वाचं आहे. यातून अमेरिका कशी घडत गेली आणि जगावर आपला प्रभाव कसा टाकत गेली, याचीही ओळख आपल्याला होईल. जॉर्ज वॉशिंग्टनपासून बराक ओबामांपर्यंत आजवरच्या एकूण एक अमेरिकी राष्ट्रपतींचं वैयक्तिक आयुष्य, त्यांची कारकीर्द, तेव्हाची परिस्थिती आणि एकूणच त्यांच्या कामगिरीचे दूरगामी परिणाम या सगळ्या गोष्टींची सोप्या शब्दांमध्ये मांडणी करणारं हे पुस्तक आहे.

ती जागा तुम्हाला कधीही वेळ आल्यावर सापडणार नाही.

शेकडो फूट खाली एक चौक होता. त्यात दगडी फरशी बसवलेली होती. तो चौक मला वाळवंटातील ओअॅसिससारखा वाटत होता. ते मरुस्थल मला खुणावत होते. आता मी इथे किती वेळ घालवायचा? ...पण वेळ ही एक अशी गोष्ट होती की, त्यासाठी मी माझ्याजवळची अफाट संपत्तीही खर्च करू शकत नव्हतो.

त्या अखेरच्या क्षणात मी खाली चौकाकडे पाहिले आणि मला एक दृश्य दिसले. ते दृश्य पाहून मी दचकलो.

मी तुझा चेहरा पाहिला.

सावलीत उभा राहून वर तोंड करून तू माझ्याकडे पहात होतास. तुझ्या डोळ्यांत दुःख भरलेले होते. आणि तरीही मी जे साध्य करायला जाणार होतो त्याबद्दल तुझ्या डोळ्यांत मला एक पूज्य भाव दिसत होता. मला दुसरा पर्याय नव्हता, हेही तुझ्या लक्षात आले होते. मनुष्यजातीच्या प्रेमासाठी मी माझी ती उत्कृष्ट कलाकृती जपून ठेवायलाच हवी.

आताही ती गरज वाढत होती... मी वाट पहात होतो... खाली तो रक्ताळलेला लाल रंगाचा समुद्र उसळत होता. त्यात तारकांचे प्रतिबिंब पडू शकत नव्हते.

आणि म्हणून मी माझी नजर तुझ्यावरून काढली, आणि दूरवर असलेल्या क्षितिजावरती रोखली. अनेक भार अंगावर बाळगणाऱ्या या जगावर मी माझी शेवटची प्रार्थना केली.

माझ्या प्रिय, प्रिय देवा, मी अशी प्रार्थना करतो की, जगाने माझे नाव एक राक्षसी पापी म्हणून लक्षात ठेवू नये, तर एक उदात्त रक्षणकर्ता म्हणून लक्षात ठेवावे. आणि खरोखरच मी तसा आहे, हे तूही जाणतोस. मी जी भेट मनुष्यजातीला देत आहे, ती मी माझ्या मागे सोडून जात आहे. माझी अशी प्रार्थना आहे की, मनुष्यजातीने हे नीट समजावून घ्यावे.

माझी भेट किंवा देणगी ही 'भविष्यकाळ' आहे.

माझी देणगी ही 'मुक्ती' आहे.

माझी देणगी हा एक 'अग्निप्रलय' आहे.

यानंतर मी तो निरोपाचा 'आमेन' हा शब्द हळू आवाजात उच्चारला... आणि अखेरचे पाऊल उचलून खालच्या गर्तेत स्वतःला झोकून दिले.

मृत्यूच्या पायवाटेवरून...

क्षणभर काळ थांबलेला आहे, असे लॅंग्डनला वाटले. डॉ. मार्कोनी जमिनीवर निपचित पडून राहिले होते. त्यांच्या छातीतून रक्त उसळून बाहेर येत होते. गुंगीच्या औषधाशी झगडा करित लॅंग्डनने आपली नजर वर उचलून काट्यासारखे बारीक केस डोक्यावर ताठ उभे राहिलेल्या त्या मारेकरी तरुणीकडे पहायचा प्रयत्न केला. तिने एकदम आपली हॅन्डगन बाहेर काढली, लॅंग्डनकडे तिने पाहिले आणि ताबडतोब ती हॅन्डगन त्याच्या दिशेने वळवली... त्याच्या डोक्याकडे रोखली.

लॅंग्डनला कळून चुकले की, *आता आपण नक्की मरण पावणार.*

तिने गोळी झाडली. त्या स्फोटाचा आवाज कानठळ्या बसवणारा होता, विशेषतः त्या छोट्या खोलीत.

लॅंग्डनने आपले अंग आक्रसून घेतले. आपल्याला नक्कीच गोळी लागली आहे, असे त्याला वाटले. पण तो झालेला मोठा आवाज गोळी झाडल्याचा नव्हता, तर खोलीचे ते पोलादी दार धाडकन लावल्याचा होता. ती खुनी स्त्री गोळी झाडायच्या तयारीत असतानाच डॉ. ब्रुक्स हिने ताड्कन उठून आत उघडलेल्या दारावर झेप घेऊन ते लावून टाकले. ती मारेकरी स्त्री दाराबाहेरच उभी असल्याने तिच्या तोंडावरच ते दार आपटले. दार लावल्यावर डॉ. ब्रुक्स हिने पट्कन दाराचे कुलूप लावून टाकले. त्याच दरम्यान खुनी स्त्रीने गोळी झाडली होती. दोन्ही आवाज एका वेळी झाल्याने कानठळ्या बसवणारा आवाज झाला.

भीतीने डोळे विस्फारलेली डॉ. सिएना ब्रुक्स हिने खाली पडलेल्या डॉ. मार्कोनी यांच्याकडे पाहिले, ती त्यांची नाडी तपासू लागली. डॉ. मार्कोनी यांनी खोकत- खोकत रक्ताच्या दोन गुळण्या बाहेर टाकल्या. त्यांच्या गालावर रक्त सांडून ते त्यांच्या दाढीवर ओघळू लागले.

ती ओरडून त्यांना इटालियन भाषेत म्हणाली, “Enrico no!Ti Prego”

दाराबाहेर आता एका पाठोपाठ अनेक गोळ्या झाडल्या जाऊ लागल्या. त्या दाराच्या पोलादी पत्र्यावर आपटून आणखीनच मोठा आवाज होऊ लागला. बाहेरच्या हॉलमध्ये धोक्याची घंटा खणखणू लागली होती.

लॅंग्डनला आपल्या शरीराची हालचाल करणे, आता जमू लागले होते.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ । ६१

त्याची भीती आणि अंतःप्रेरणा यांनी गुंगीच्या औषधावर मात केली होती. बिछान्यातून धडपडत तो बाहेर पडत असताना त्याच्या उजव्या हातातून एक तीव्र वेदना उमटून गेली. क्षणभर त्याला वाटले की, बाहेरून झाडलेली गोळी दार भेदून आत आली आणि आपल्याला लागली. त्या धक्क्यामुळे लॅग्डनच्या हाताला असलेल्या सुईचे टोक निघाले होते आणि तिथून त्यांचे रक्त बाहेर पडत होते.

आता मात्र लॅग्डन पूर्ण जागा झाला होता.

डॉ. ब्रुक्स ही डॉ. मार्कोनी यांच्याजवळ वाकून बसली होती. ती त्यांची नाडी तपासत होती. तिच्या डोळ्यांतून अश्रुधारा वाहू लागल्या होत्या. मग डोक्यात एकदम दिवा पेटावा, तसे तिला झाले. ती झटकून उठली आणि लॅग्डनकडे वळली. तिच्या चेहऱ्यावरचे भाव बदलले आहेत, असे लॅग्डनला दिसले. एखादा अनुभवी डॉक्टर जसा आणीबाणीत मन घट्ट करून वावरतो तशा कठोरतेने ती आता वागू लागली होती.

“माझ्यामागून या!” तिने त्याला आज्ञा केली.

लॅग्डनचा हात पकडून ती त्याला ओढत ओढत खोलीच्या कोपऱ्याकडे नेऊ लागली. खोलीबाहेरच्या कॉरिडॉरमध्ये गोळीबाराचे आणि हॉलमध्ये गडबडगोंधळ उडाल्याचे आवाज, इथे, आतमध्येही ऐकू येत होते. लॅग्डन लटपटत्या पायाने डॉ. ब्रुक्सच्या मागोमाग जात होता. त्याचे मन आता तीव्रतेने विचार करित होते. पण गुंगीच्या औषधामुळे त्याचे शरीर त्याला त्या गतीने साथ देत नव्हते. *चल इथून!* त्याच्या मनाने स्वतःला आज्ञा दिली. खालच्या फरश्या त्याच्या पायाला थंडगार वाटत होत्या. सहा फूट उंचीच्या लॅग्डनला रुग्णालयाचे कपडे जरासे तोकडेच होते. आपल्या हातातून गळत असलेले रक्त त्याच्या तळहातावर येत आहे, हे त्याला जाणवत होते.

खोलीच्या दाराच्या मुठीवर आता गोळ्या झाडल्या जाऊ लागल्या. डॉ. ब्रुक्सने लॅग्डनला खोलीला लागून असलेल्या एका छोट्या बाथरूमकडे नेले. पुढे काय करायचे हे ठरवत असताना ती एकदम थांबली, वळली आणि आत खोलीत धावत गेली. लॅग्डनचा ट्वीड कोट घेऊन ती परत धावत आली.

माझा कोट इथेच राहिला असता तरी चालण्याजोगे होते.

तिने झटपट बाथरूमचे दार आतून लावून टाकले. आणि त्याच वेळी त्या मारेकरी स्त्रीने शेवटी ते दार उघडून लॅग्डनच्या खोलीत प्रवेश केला होता.

आता त्या सर्व परिस्थितीचा ताबा डॉक्टर तरुणीने घेतला होता. बाथरूमचे दुसरे दार हे शेजारच्या रिकव्हरी रूममध्ये उघडत होते. ते उघडून ती लॅग्डनला त्या खोलीत घेऊन गेली. त्या खोलीचे एक दार बाहेरच्या कॉरिडॉरमध्ये उघडत होते. ते उघडून ते दोघे बाहेर गेले आणि त्याला ओढत ओढत ती एका कोपऱ्यात असलेल्या जिन्याकडे गेली. या हालचाली तिने एवढ्या झटपट केल्या की त्यामुळे लॅग्डनला भोवळ आल्यासारखे वाटू लागले. आपण कधीही बेशुद्ध होऊन पडणार असे त्याला वाटू लागले.

पुढची १५ सेकंद त्याला समोरचे दृश्य धूसर दिसू लागले... कुठेतरी खाली जाणारा जिना... अडखळत पायऱ्या उतरत जाणे... मध्येच खाली पडणे, असे त्याचे चालले होते. त्याचे डोके आता एवढे तीव्रपणे ठणकू लागले की, त्याला त्या वेदना सहन करणे अशक्य झाले होते. त्याची नजर आणखीनच 'आउट ऑफ फोकस' झाली. त्याचे स्नायू शिथिल झाले. प्रत्येक हालचाल मंदपणे होऊ लागली.

मग तिथली हवा त्याला एकदम थंड वाटू लागली.

याचा अर्थ मी बाहेर उघड्यावर आलो असलो पाहिजे.

ते दोघे इमारतीबाहेर पडून एका अंधारलेल्या गल्लीतून चालले होते. तेवढ्यात लॅग्डन कशालातरी अडखळून पडला, दाणकन खाली फूटपाथवर आपटला. तिने त्याला कसेबसे उठवले, पायावर उभे केले. आपण त्याला उगाचच गुंगीचे औषध दिले, याचा तिला मनात पश्चात्ताप होऊ लागला.

त्या गल्लीच्या टोकाला ते पोचले असताना लॅग्डन पुन्हा कशालातरी अडखळला आणि खाली पडला. पण या वेळी तिने त्याला तशाच स्थितीत राहू दिले. दूरवर कोणालातरी आता हाका मारून ती बोलावू लागली होती. दूर रुग्णालयाच्या दारात एक टॅक्सी उभी होती. तिचे अंधूक हिरवे दिवे त्याला दिसले. पण ती टॅक्सी तिथून हलली नाही. आतला ड्रायव्हर नक्की झोपला असावा. शेवटी डॉ. ब्रुक्स किंचाळून तार स्वरात टॅक्सीला हाका मारू लागली. आपले हात तिने जोरजोरात हलवले. शेवटी टॅक्सीचे पुढचे दिवे पेटले आणि ती टॅक्सी आळसावलेल्या गतीने त्यांच्याकडे येऊ लागली.

त्या गल्लीतील लॅग्डनच्या मागचे एक दार खाडकन उघडले गेले आणि पळत-पळत जवळ येणाऱ्याची पावले त्याला ऐकू येऊ लागली. त्याने मागे वळून पाहिले. त्याच मारेकरी स्त्रीची आकृती त्याच्याकडे येत होती. लॅग्डन उठून आपल्या पायावर उभे रहाण्याचा प्रयत्न करू लागला. पण तोपर्यंत डॉ.

ब्रुक्स त्याला धरून उठवू लागली होती आणि जवळ आलेल्या टॅक्सीच्या मागच्या दारातून आसनावर ढकलू लागली. तो आता निम्मा आसनावर आणि निम्मा खाली पडला होता. डॉ. ब्रुक्सने मागचे दार लावून टाकले.

पेंगुळलेल्या टॅक्सी ड्रायव्हरने मान वळवून मागे पाहिले, तर त्याला एक पोनीटेल बांधलेली तरुण मुलगी अर्धवट आसनावर असलेल्या पुरुषावर पडलेली दिसली. त्या पुरुषाच्या हातातून रक्तस्राव होत हाता. तो त्या दोघांना 'ताबडतोब टॅक्सीतून चालते व्हा!' असे सांगणार होता. पण तेवढ्यात कातडी जाकीट घातलेली एक तरुण मुलगी कुठूनतरी तिथे धावत आली आणि तिने झाडलेल्या एका गोळीमुळे गाडीचा आरसा फुटला. डॉ. ब्रुक्सने लॅंग्डनचे डोके खाली दाबले आणि तीही खाली वाकली. तेवढ्यात टॅक्सीची मागची काच फुटली आणि सर्वत्र काचा उडाल्या.

मग त्या ड्रायव्हरला काही सांगायची आवश्यकता उरली नाही. त्याने आपला ॲक्सिलेटरवरचा पाय जोरात दाबला आणि टॅक्सी तेथून वेगाने पुढे काढली.

लॅंग्डन आता अर्धवट बेशुद्ध झाला होता. *कोणीतरी मला ठार करण्याचा प्रयत्न करीत आहे.*

त्यांची टॅक्सी जेव्हा कोपऱ्यावर वळली, तेव्हा डॉ. ब्रुक्स नीट उठून आसनावर बसली. तिने लॅंग्डनच्या हाताकडे पाहिले. त्या हातातून नळीचा तुकडा बाहेर लोंबत होता. त्याची सुई हातात अडकली होती.

तिने लॅंग्डनला सांगितले, "इकडे पाहू नका. सरळ बाहेर पहा!"

लॅंग्डनने निमूटपणे तिची आज्ञा पाळली. बाहेर अंधारातून एक थडग्याचा मोठा दगड हवेत प्रकट झाला आणि तो त्यांच्या दिशेने येऊ लागला. आपण त्या दगडात सामावले जाऊन आपल्याला आता स्मशानात नेऊन पुरले जाणार, असे लॅंग्डनला वाटू लागले. डॉ. ब्रुक्सची बोटे हळुवारपणे त्याच्या हातातील ती सुई आणि नळी काढून टाकू पहात होती. मग एकदम तिने त्याला कसलीही सूचना न देता ती सुई आणि तो नळीचा तुकडा उपसून बाहेर काढून टाकला.

लॅंग्डनच्या डोक्यात तत्क्षणी एक तीव्र कळ उमटली. त्याने आपले डोळे फिरवले. नंतर मात्र सारेकाही अंधारात बुडून गेले.

नवं कोरे

फेसबुक निर्माता मार्क झुकरबर्ग याची
विस्मयचकीत करणारी यशोगाथा

द facebook इफेक्ट

मूळ लेखक
डेव्हिड कर्कपेट्रिक
अनुवाद
वर्षा वेलणकर

किंमत : ३९५/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

जगातील एकमेवाद्वितीय व झपाट्यानं वाढणाऱ्या,
कोट्यवधींना वेड लावणाऱ्या, नवे पायंडे पाडणाऱ्या आणि
यशोशिखराकडे घोडदौड करणाऱ्या एका कंपनीची;
तिचा निर्माता मार्क झुकरबर्गची कहाणी!

हार्वर्डमधल्या एका एकोणीस वर्षांच्या विद्यार्थ्याने एका कंपनीची निर्मिती
केली. या कंपनीने केवळ इंटरनेट जगतामध्येच बदल घडवून आणले
नाहीत, तर संवाद साधण्याचे मार्गही बदलले.

या पुस्तकात लेखकाने फेसबुक कसे तयार झाले, त्याची वाढ कशी झाली
आणि त्याचे भविष्य काय असेल याची तपशीलवार माहिती संशोधन करून
मांडली आहे. यात फेसबुक वाढीच्या प्रवासात त्याला आलेले यश-अपयश,
झालेल्या चुका यांच्यावरही प्रकाश टाकण्यात आला आहे. मुख्य म्हणजे हे
पुस्तक स्वतः मार्क झुकरबर्ग आणि फेसबुकच्या जडणघडणीत महत्त्वाचे
योगदान देणाऱ्या व्यक्तींच्या मुलाखतींवर आधारलेले आहे.

पुस्तक परिचय

बॅड ट्रॅफिक

आपल्या मुलीच्या शोधात निघालेल्या बापाची अस्वस्थ करणारी कथा

चिनी पोलीस जिआनचं आयुष्य तसं निवांत चाललेलं असतं. मुलगी दूरदेशात इंग्लंडमध्ये शिकत असते. फोनवरून तिची विचारपूस केली की, तो कर्तव्यातून मोकळा, असं त्याला वाटत असतं; पण अचानक एके दिवशी जिआनला त्याच्या लेकीचा फोन येतो – बाबा मला वाचवा, प्लीज, मला वाचवा! आणि जिआनचे डोळे उघडतात. कोणत्याही परिस्थितीत आपल्या मुलीचा शोध घ्यायलाच हवा असा निश्चय तो करतो खरा; पण त्याचा हा शोध त्याला नेतो त्याने कधीही कल्पना न केलेल्या, भयंकर गल्ली-बोळांमध्ये...

तिथे जिआनला भेटतो, अवैधरीत्या इंग्लंडमध्ये आलेला चिनी कामगार – डिंग मिंग. तो अस्वस्थ असतो, कारण त्याच्या सोबत आलेल्या त्याच्या पत्नीशी त्याला बोलायचे असते आणि त्यासाठी त्याचा पोशिंदा त्याच्याकडे नसत्या मागण्या करत असतो. त्याला आपल्या तालावर नाचवू पाहत असतो...

दोन अस्वस्थ पुरुष, निष्ठुर गुन्हेगारांच्या टोळ्या आणि इंग्लंडमधील अधोविश्वाची गुंतागुंतीची; अस्वस्थ करणारी थरारकथा!

मूळ लेखक
सायमन लुईस
अनुवाद
प्रसाददत्त गाडगीळ

इयान रॅन्किंगपासून काल्पनिक गुन्हेगारी कथांचा सर्वात सनसनाटी आणि मूळ आवाज.

— मॅट थॉर्न

असंख्य परदेशी 'क्राइम' लेखक अनुवादित होतानाच्या काळात, सायमन लुईस परदेशी पोलिसाचा खुबीने वापर करून, त्याला ग्रामीण इंग्लंडमध्ये सोडतो आणि सांस्कृतिक संघर्ष आपल्या स्मृतिपटलावर कोरतो. साथीला परदेशी कामगार असतातच. 'बॅड ट्रॅफिक' ब्रिटनच्या आजच्या स्थितीचे दर्शन घडवते, वेगळ्या दृष्टीने पाहता, अस्वस्थ करणारं!

— मॅक्सिम जॅकुबोवस्की, 'मर्डर वन'

परदेशी वातावरणात डिटेक्टिव्ह कथानक एवढ्या लीलया हाताळले गेल्याची उदाहरणे दुर्मीळच.

– बॅरी फॉरशॉ, लेखक,
'द रफ गाइड टु क्राइम फिक्शन'

सूड आणि मानवी तस्करीतल्या दमनाच्या या कठोर, गतिशील आणि हिंसक कथानकाच्या मी प्रेमात पडले.

– साराह ब्रॉडहर्स्ट, 'द बुकसेलर'

सायमन लुईस यांचा जन्म वेल्स येथे १९७१ साली झाला. गोल्ड स्मिथ्स कॉलेजमध्ये कला शाखेचे शिक्षण घेतल्यानंतर 'रफ गाइड टु चायना'च्या संशोधनासाठी त्यांनी प्रवास केला. हिमालयातल्या खेड्यात त्यांनी लिहिलेल्या 'गो' (कॉर्गी १९९९) या थरारकथेचा विषय 'प्रवासी' हा होता. 'बॅड ट्रॅफिक' ही त्यांची दुसरी कादंबरी आहे.

www.simonlewiswriter.com

मुलीच्या शोध्यात...

‘झियानशेंग.’ ओळखीचा शब्द कानांवर पडताच जिआननं झटकन मागे वळून पाहिलं. एक झिडपिड्या गोरा युवक गार्डशेजारी उभा होता. तो म्हणाला, “वो हुई शुओ झाँग वेन यी डिआनअर... मी थोडंसं चिनी बोलू शकतो.” त्याचं बोलणं समजण्याइतपत बरं होतं. जिआन त्याच्याकडे तोंड उघडं ठेवून पाहू लागला. चिनी बोलणारा गोरा युवक, म्हणजे दोन पायांवर चालणाऱ्या कुत्र्यासारखा होता, अगदी कृत्रिम वाटावा असा.

“मी इथे चिनी शिकतोय. मी मदत करू शकतो.”

जिआन टेबलावरून खाली उतरला.

“मी माझ्या मुलीचा शोध घेण्यासाठी आलोय. तिचं नाव वेई वेई. ती एकवीस वर्षांची आहे आणि इथे ती ‘टुरिझम अँड लेझर’ शिकते.”

तिच्याविषयीचं वर्तमान वास्तव कथन करणं त्याला जड जात होतं. त्या कथनानंच ती कदाचित तिथे उगवेल, पलीकडल्या कोपऱ्यावरून विहरत येईल – खांद्यावर लुई व्हिटनची बनावट पर्स लावलेली, केस वाऱ्यावर भुरभुरत असलेली, मोबाइल कानाला लावलेली आणि कोणी भंकस कार्ट तिच्या मागावर असलेली. काल्पनिक दृश्यही चोख आणि तेवढंच पीडादायक होतं. त्यानं चेहऱ्यावरून हात फिरवला.

“मला वाटतं ती कुठल्यातरी अडचणीत सापडली आहे.” तो म्हणाला.

मघाच्या ऑफिसमध्ये पुन्हा इंग्लिश बडबड. जिआनला सिगारेटची हुक्की आली; पण बाकीच्यांना विचलित करण्याच्या धास्तीनं त्यानं तो विचार बाजूला ठेवला.

पोरगा म्हणाला, “विद्यार्थ्यांची माहिती देणं शाळेच्या कायद्यात बसत नाही. तुम्ही तिचे वडील असल्याचा काही पुरावा?” हे सर्व तो मोडक्यातोडक्या चिनी भाषेत बोलला.

“हा माझा पासपोर्ट. तेच नाव आहे.”

“तुमच्या व्हिजावर आजची तारीख आहे.”

“आत्ताच मी विमानातून उतरलोय.”

जिआननं आपलं वजन वापरून तो ‘डार्लिंग ऑइल’चा तांत्रिक सल्लागार असल्याचं कागदोपत्री दाखवलं होतं आणि इंग्लंडमध्ये त्याचं त्यासंबंधीचं काम असल्याचं, कागदपत्रं सांगत होती.

तो त्यांच्यात येऊन मिसळेल, अशी विमानातल्या ‘तेल्यांची’ अपेक्षा

होती, पण आपलं पोट ठीक नसल्याच्या बहाण्यानं त्यानं वेळ मारून नेली होती. त्याला विमानप्रवासाची भीती वाटत असावी, असा तर्क त्यांनी केला आणि त्याची खिल्लीदेखील उडवली. बारा तासांच्या फ्लाइटमध्ये त्याचा डोळा मिनिटभरही लागला नव्हता.

लंडनमध्ये उतरल्यावर त्यानं कंपनीच्या दुभाषी मुलीला बाजूला घेऊन तिच्याकडून चिठी लिहून घेतली होती. त्याची वाच्यता न करण्याचा तिच्याकडून शब्द घेतला होता. हीश्रोहून किंग्ज स्ववेअरला जाताना तो हरवला होता, तसंच लीड्सला जाण्याचं तिकीट काढणंही त्याच्यासाठी महाकठीण होतं. फ्लॅटफॉर्मची निवड करणं, तसंच ट्रेनचं दार उघडणं यासाठीही त्याला दुसऱ्याची मदत घ्यावी लागली होती. इथली जवळजवळ प्रत्येक गोष्ट वेगळी होती; त्यामुळे येणारी अगतिकता संतापजनक होती. ट्रेनमध्ये चांगलं गरमागरम भोजन मिळेल, अशी त्याची अपेक्षा होती; पण त्याला मिळाली केवळ महागडी सॅन्डविचेस. त्या नवख्या प्रकारच्या सॅन्डविचेसनी त्याला मळमळायला लागलं. आता तो भुकेला आणि थकलेला होता, शिवाय जेटलॅग त्रस्त.

त्याला एक लखोट्टा देण्यात आला. त्याच्या लेकीचा फोटो त्यावर लावलेला होता.

“हां, हीच ती.”

तिच्या काळ्याभोर डोळ्यांमध्ये कोणतेही भाव नव्हते. फोटोंमध्ये ती स्वतःला तशीच व्यक्त करते – अव्यक्त. तिचे केस मुलायम आणि सरळसोट होते. भांग मध्यभागी, केसांच्या टोकांना तिनं चॉकलेटी कलप लावलेला होता. त्यांची प्रत्यक्ष भेट झालेली होती, तेव्हा ते तांबडे होते. फोटोत तिचं तोंड घट्ट मिटलेलं होतं, नेहमीप्रमाणे, समोरच्या दातांमधली फट लपवण्यासाठी. त्या फटीबाबत ती अतिशय संवेदनशील होती. तिच्या लक्षात येत नव्हतं की, त्या फटीमुळे तिच्या सौंदर्याला बाधा येत नव्हती, तर त्याला पूर्णत्व लाभत होतं.

“हां. हीच ती,” जिआन पुन्हा म्हणाला.

त्या मुलानं सांगितलं की, ते आता तिच्या शिक्षकाला भेटतील.

मुलानं जिआनला विचारलं की, तो कोणत्या प्रदेशात राहतो.

“ईशान्येला.”

“तो प्रदेश खूप सुंदर असेल ना आणि थंड?”

“थंड आहे; पण सुंदर बिलकूल नाहीये.” फालतू गप्पा मारण्यात जिआनला रस नव्हता; पण पोरगं उपयोगाचं होतं, थोडं त्याच्या कलानं घेणं भाग होतं.

“तुम्ही काय करता?”

“मी पोलीस आहे.”

“इथे तुमचा कोणी मित्र आहे?”

“नाही.”

“राहण्याची जागा?”

“नाही.” हे प्रकरण निस्तरल्यावर राहण्यासाठी हॉटेल शोधावं लागेल. तो काहीतरी खाऊन घेईल, दाढी करेल आणि प्रातर्विधी उरकेल; मात्र आता या क्षणी त्याबद्दल सविस्तर विचार करणं त्याला शक्यच नव्हतं. त्याचं मन थान्यावर नव्हतं.

त्यांना खोली नंबर ३१७ मध्ये नेण्यात आलं. कुणी एक दक्षिण आशियाई महिला तिथे होती. तिच्या कपाळावर ठिपक्यासारखं काहीतरी होतं. तिनं की-बोर्डवर झपझप बोटं चालवायला सुरुवात केली. तिथल्या भिंतीवर अनेकांचे फोटो झळकत होते. ते सर्व जण बहुधा त्या विभागामध्ये काम करणारे असावेत. त्याच्या चीनच्या ऑफिसमध्येदेखील अशा प्रकारचे फोटो होते.

तो विद्यार्थी म्हणाला, “तिला कम्प्यूटरवर तुमच्या मुलीची माहिती सापडली आहे. मिस्टर डेलावर तुमच्या मुलीचे शिक्षक.”

“ते कुठे आहेत?”

“चला, जाऊन पाहू या!” ते पाच जण तिथून निघाले. तो काळा सिव्युरिटी गार्ड, हिरव्या डोळ्यांची ती बाई, अतिशय मनःपूर्वक मदत करणारा तो विद्यार्थी, कपाळावर ठिपका असलेली ती बाई आणि तो स्वतः. ते सर्व एका वर्गाबाहेर थांबले. काचेच्या दारातून आतमध्ये शिकवणारे एक गृहस्थ दिसत होते. “साधारण २० मिनिटांत त्यांचा तास संपेल.”

जिआन दार ढकलून तडक आतमध्ये घुसला.

“प्लीज, मला माझ्या मुलीचा शोध घ्यायचाय. ती कुठे आहे?”

जिआनबरोबरची मंडळीही आतमध्ये आली आणि चर्चा सुरू झाली. वर्गातील मुलं उत्सुकतेनं माना ताणून ताणून काय चाललं आहे, हे जाणून घेण्याचा प्रयत्न करू लागली. इथले लोक फारच जास्त प्रमाणात हातवारे

करतात, जिआननं निरीक्षण केलं. मि. डेलावरनी विद्यार्थ्यांना काहीतरी सांगितलं आणि ते लखोट्यावरचा फोटो पाहू लागले. जिआनच्या लक्षात आलं की, त्यांनी तिला ओळखलं नव्हतं. इथे त्याच्या हाती काही लागणार नव्हतं. डेलावरनं एका ब्रीफकेसमधून काही कागद काढले, विद्यार्थ्यांच्या नावांची यादी. त्यात तिचं नाव होतं. मुलानं जिआनला सांगितलं की, गेल्या वर्षी सप्टेंबरमध्ये ती इथे दाखल झाली होती. प्रत्येक नावापुढे हजेरीच्या पुष्कळ खुणा होत्या, मात्र तिच्या नावापुढे फक्त तीनच होत्या.

“ती इथे फक्त तीन आठवडे होती.” “नाही, नाही, काहीतरी चुकतय. दर आठवड्याला ती मला फोन करून अभ्यासाची प्रगती कळवते.”

“तीन आठवड्यांनंतर ती इथे आली नव्हती की तिनं इथे कोणता उपक्रमही केला नव्हता, असं या रेकॉर्ड्सवरून दिसतयं.”

आपलं तोंड उघडं राहिल्याचं जाणवून जिआननं ते मिटलं.

“पण ती इथेच होती,” तो बोलू लागला, “एका नाटकातही ती काम करत होती, तसं ती मला म्हणाली होती.”

“नाही, इथे नाही. चार महिन्यांपासून ती इथे फिरकलेलीच नाहीये.”

जिआनला धक्का बसला. त्याला गरगरायला लागलं. त्यानं भिंतीचा आधार घेतला. खोली उलटी झाल्याचं त्याला भासू लागलं. जग अचानक विचित्र झालं होतं, तो स्वप्नांच्या दुनियेत गेला होता, जिथे सगळे सामान्य भासत होते; मात्र सगळे तपशील चुकीचे होते. त्याच्याभोवती शब्द फेर धरत होते, पण ते त्याला वाचता येत नव्हते, त्याच्याभोवतीच्या चेहऱ्यांचे आकार चुकीचे होते आणि निळ्या डोळ्यांचा एक मनुष्य त्याला सांगत होता की, तो स्वतःच्या लेकीला ओळखत नव्हता.

“म्हणजे तुम्हाला असं म्हणायचंय का, की माझी मुलगी दर आठवड्याला मला फोन करायची; ते थापा मारण्यासाठी?” परंतु हे विचारत असतानाच त्याचं एक मन त्यावर विश्वास ठेवत होतं. त्याला तिची लाज वाटली, मग स्वतःची ‘अरे देवा!’

“चला, इथून निघू या,” पोरगा म्हणाला.

कुठं जायचं? होय, मी कुठं जाणार आहे? कुठं?

त्यानं एका खुर्चीवर लाथ मारली. गार्डनं त्याच्या खांद्यावर हात ठेवला.

“आता मी तिला कसं शोधू?”

पोरगा म्हणाला, “इथल्या रेकॉर्ड्समध्ये तिच्या राहण्याच्या ठिकाणाचा पत्ता मिळेल.”

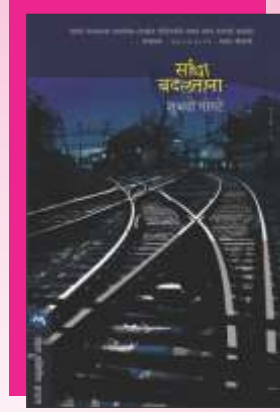
V

सांधा बदलताना

शुभदा गोगटे

किंमत : ३५०/-रु.

पोस्टेज : ५०/-रु.

बडोदा हे अशा संस्थानांपैकी पहिलं. भारतातला पहिला रूळमार्ग (रेल्वे) ब्रिटिश अमलाखालच्या भागात बोरीबंदर (आताचं सी.एस.टी. - छत्रपती शिवाजी टर्मिनस) ते ठाणे असा १८५३ साली बांधला गेला आणि देशात वेगाचं युग सुरू झालं. हे काम एका ब्रिटिश कंपनीनं केलं होतं. रेल्वेमुळे व्यापार जोमानं वाढू लागला आणि दळणवळण सुलभ झालं. त्या अनुभवावरून संस्थानिकांनाही आपल्या राज्यात रेल्वेसेवा सुरू करण्याची इच्छा झाली नसती तरच नवल. सर्वांत पहिला संस्थानी रूळमार्ग सुरू करण्याचा मान बडोदा संस्थानाकडे जातो. ते काम १८६२ साली सुरू झालं, पण तांत्रिक त्रुटींमुळे वाफेच्या इंजिनानं ओढल्या जाणाऱ्या आगगाडीऐवजी बैलांनी ओढली जाणारी ट्रॅम सुरू झाली. अखेर १८७३ साली डभोई ते करजण-मियागाम हा साधारण २० मैलांचा (३१-३२ कि.मी.) रूळमार्ग सुरू झाला. तेव्हा बडोद्यावर मल्हारराव गायकवाड राज्य करत होते. हा मार्ग सुरू होण्याच्या काळात बडोद्यात बरीच राजकीय उलथापालथ होत होती आणि त्यामुळे समाजजीवन ढवळून निघत होतं. बडोद्यातील ब्रिटिश रेसिडेंट आणि मल्हारराव यांच्या संघर्षाचा तो काळ होता. ब्रिटिशांच्या वाढत्या प्रभावाचा काळ होता. अखेरीस ब्रिटिशांनी मल्हाररावांना पदच्युत केलं आणि सयाजीराव गायकवाड राज्यावर आले. १८७५ पासून त्यांची कारकीर्द सुरू झाली. या काळातल्या बडोद्यातील धामधुमीचं आणि बदलत्या राजकीय-सामाजिक परिस्थितीचं चित्रण करणारी शुभदा गोगटे यांची ही कादंबरी.

पुस्तक
परिचय

हरवलैल्या
मंदिराचे
रहस्य

चिमुर्ड्यांच्या मौजमस्तीत उलगडलेल्या पुरातन रहस्याची रंगतदार कथा

भारताच्या लाडक्या कथाकार सुधा मूर्ती यांच्या लेखणीतून साकार झालेली एक नवी साहसकथा.

शहरात वाढलेली मुलगी अनुष्का सुट्टीत आपल्या आजी-आजोबांच्या गावी येते. खेड्यातलं संथ जीवन बघून तिला आश्चर्याचा धक्का बसतो; पण ती लगेचच तिथे रुळते. तिथल्या वेगवेगळ्या गोष्टींमध्ये ती सहभागी होऊ लागते. पापड बनवणं, सहलीला जाणं, सायकल चालवायला शिकणं आणि नव्या मित्रमंडळींबरोबर झालेली दोस्ती या सगळ्यात तिचे दिवस भराभर जाऊ लागतात...

आणि एक दिवस गावाजवळच्या रानात आपल्या मित्रमंडळींबरोबर सहलीला गेलेली असताना अनुष्काला एका जुन्या, पायच्या असलेल्या विहिरीचा शोध लागतो. या विहिरीबद्दल तिनं नुकतीच आजीकडून एक दंतकथा ऐकलेली असते.

निर्भय अनुष्कासोबत एका नव्या साहसासाठी तयार व्हा! सुधा मूर्ती यांच्या लेखणीतून उतरलेल्या या पुस्तकाची गोडी अवीट आहे. ते एकदा हातात आल्यावर खाली ठेवावंसं वाटणारच नाही!

मूळ लेखक
सुधा मूर्ती
अनुवाद
लीना सोहोनी

पायऱ्यांच्या विहिरीची गोष्ट

दुसऱ्या दिवशी सकाळी घरच्या दोन गड्यांना बरोबर घेऊन आजोबा शेताकडे जायला निघाले. सकाळी नऊ-साडेनऊचा सुमार होता. सूर्य आभाळात चमकत होता. आज आजोबांनी त्या दोन गड्यांना बरोबर घेऊन शेतातले भोपळे तोडण्याचा बेत केला होता. ते भोपळे जवळच्या गावात विक्रीसाठी घेऊन जायचं त्यांनी ठरवलं होतं. अनुष्कानं व्हरांड्यात उभं राहून त्यांना हाक मारली, “आजोबा, माझा नाश्ता करून झाला. मला पण तुमच्याबरोबर शेतात यायचंय.”

“बाळा, किती ऊन तापलंय. आणि आमचं काम आटपायला खूप वेळ लागेल.” “चालेल मला, आजोबा. मी माझी हॅट घालून येते ना. मला खरंच तुमच्याबरोबर यायचंय. मी आत्तापर्यंत भोपळे फक्त भाजीवाल्याकडेच पाहिले आहेत. पण मी भोपळ्याच्या वेलीला लागलेले भोपळे कधीच पाहिलेले नाहीत. मला घेऊन जा ना आजोबा,” अनुष्का हट्ट करत म्हणाली.

मग आजोबांनी तिला लवकर येण्याची खूप केली. अनुष्का पळत जाऊन आपली हॅट घेऊन आली. आजोबांनी छत्री उचलली.

आजोबा, अनुष्का आणि ते दोन गडी जेव्हा शेतात जाऊन पोहोचले तेव्हा तिथं भोपळे तोडण्याचं काम जोरात सुरू होतं. विविध आकारांच्या शेकडो भोपळ्यांचे ढीग रचून ठेवलेले दिसत होते. आजोबा जवळची खुर्ची ओढून बसले. कुठल्या जातीचे भोपळे कोणत्या पिकअप ट्रकमध्ये भरायचे, याच्या सूचना ते गड्यांना देऊ लागले. तसंच काही भोपळे नातेवाईक आणि मित्रमंडळींना वाटण्यासाठी बाजूला ठेवायचे होते. त्याचाही एक वेगळा ढीग करायला त्यांनी सांगितला.

अर्ध्या तासात सगळी गडबड थंडावली. जो तो आपापलं काम

व्यवस्थित करू लागल्यावर आजोबांना जरा उसंत मिळाली. मग अनुष्काची बडबड सुरू झाली, “आजोबा तो सोमनायक राजा आणि त्या स्वर्गलोकीच्या अप्सरांची गोष्ट तुम्हाला माहित आहे का?”

आजोबांना हसू फुटलं, “अच्छा! म्हणजे आजीकडून तू ती गोष्ट ऐकलीस तर?” “होय, आजोबा. पण ती गोष्ट खरी आहे का हो? सोमनहळ्ळी हे गाव या गोष्टीवरूनच पडलं का हो? खरंच आपल्या गावात कुठेतरी जमिनीच्या पोटात अशी पायऱ्या असलेली विहीर असेल का? आपल्या या शेताच्या खाली किंवा आपल्या घराच्या खाली खरंच अशी विहीर असली तर?”

“अनुष्का, अगं ही सगळी ऐकीव माहिती आहे. आमच्या पूर्वजांनी आम्हाला जे काही सांगितलं होतं, तेवढंच फक्त मला माहित आहे.”

“आणि त्यांनी तुम्हाला काय सांगितलं होतं? सांगा ना आजोबा. प्लीज. कधी एकदा ती गोष्ट ऐकते असं मला झालंय.”

मग आजोबांनी ओरडून गड्यांना कामाविषयी आणखी थोड्या सूचना दिल्या आणि मग आपली गोष्ट सुरू केली -

“खूप खूप वर्षांपूर्वी इथे एक राजा राहत होता. खूप हुशार, खूप देखणा. त्याचं नाव होतं सोमनायक. तो खूप साहसी, धैर्यवान, दयाळू आणि धीट होता. शिवाय अत्यंत दानशूर होता. वरदा आणि तुंगभद्रा यांच्या खोऱ्यात त्याचं राज्य पसरलेलं होतं. राज्याभोवती एक घनदाट अरण्य होतं. त्या अरण्यात वन्य पशूंचा संचार होता. कधीकधी काही रानटी श्वापदं नगरात घुसून राज्यातील जनतेला भयभीत करत, पिकांची नासाडी करत आणि गाईगुरांना पळवून नेत. प्रजेनं राजाकडे त्याविषयी गाऱ्हाणं मांडलं. अखेर आपण स्वतःच या पशूंचा बंदोबस्त करायचा असं ठरवून राजा एक दिवस शिकारीला निघाला. दोन दिवसांच्या रपेटीनंतर तो रानात त्याच्या शिपायांसह एका ठिकाणी येऊन पोहोचला. राजा तसाच पुढे जात राहिला. अखेर जरा वेळानं त्याच्या लक्षात आलं, की बरोबरचे शिपाई व त्यांचे घोडे बरेच मागे पडले आहेत. तो रानात हरवला होता. परतीची वाट काही सापडत नव्हती.

परतीची वाट शोधत असताना सोमनायक एका झोपडीपाशी येऊन पोहोचला. बाहेर ओसरीत एक म्हातारा डुलक्या देत बसला होता. आजूबाजूला चिटपाखरूसुद्धा नव्हतं. राजा घोड्यावरून त्या म्हाताऱ्यापाशी जाऊन उभा राहिला. तरीही त्या म्हाताऱ्याला झोपेतून जाग आली नाही. जरा

वेळ तसाच गेला. मग सावकाश त्या म्हाताऱ्यांनं डोळे उघडले.

सोमनायक हलकेच म्हणाला, “तुम्ही आजारी दिसताय. तुम्हाला बरं नाही का?” त्यावर म्हाताऱ्यांनं मान हलवून होकार दिला.

“मग इथं तुमची काळजी घेणारं कुणीच नाही का?” राजा म्हणाला.

“हे माझं घर आहे. इथं मी एकटाच राहतो. मला मुलं-बाळं, बायको कुणीच नाही. मी खरंतर काशीला जायला निघालो होतो; पण अचानक माझी तब्येत बिघडली, म्हणून मी नाही गेलो. इथंच थांबलो.”

“पण काशी तर फार दूर आहे हो. तुम्हाला तिथं कशाला जायचंय?”

“आता त्याचा काही प्रश्नच उरलेला नाही ना. माझी तब्येत ही अशी. मी जाऊ शकणारच नाहीये,” तो म्हातारा म्हणाला.

मग सोमनायक राजानं स्वतःची ओळख करून दिली.

“हे पाहा, मी या नगराचा राजा आहे. राजा सोमनायक. तुम्ही माझ्याबरोबर चला. मी माझ्या नगरीत गेल्यावर तुमच्यावर उत्तमातील उत्तम उपचार होतील, अशी व्यवस्था करतो.”

राजाचं ते औदार्य पाहून तो वृद्ध माणूस भारावून गेला. त्यानं राजासोबत जायचं मान्य केलं.

काही तासांतच राजाच्या शिपायांनी त्याला शोधून काढलं. मग सर्व जण त्या वृद्धाला घेऊन नगरात परत गेले. राजवैद्यांनं त्या वृद्धावर उपचार सुरू केले. त्याला उत्तमोत्तम अन्नपाणी, औषधं आणि भरपूर विश्रांती मिळेल याची राजानं जातीनं काळजी घेतली. तो वृद्ध एका महिन्यात खडबडीत बरा झाला. तो प्रवास करण्याइतका तंदुरुस्त झाला आहे असं पाहून राजानं त्याला एक दिवस बोलावून घेतलं, “हे पैसे घ्या,” राजा त्याला म्हणाला. “तुम्ही इथून काशीयात्रेला जा. तुमची इच्छा पूर्ण करा.”

तो वृद्ध माणूस हसू लागला, “महाराज, मला आता काशीला जायची काय गरज? माझ्या मनात जे काही करण्याची इच्छा होती, ते तर मी इथं राहूनच करू शकतो.”

“पण तुम्हाला काशीला नक्की कशासाठी जायचं होतं? तिथं जाऊन काय करायचं होतं?” सोमनायक राजा म्हणाला. त्याची उत्कंठा अगदी शिगेला पोहोचली होती.

“महाराज, मी एक शिल्पकार आहे. माझ्या मनात एक खूप मोठी पायऱ्यांची विहीर बनवण्याची योजना साकार झालेली आहे- पण साधीसुधी

विहीर नव्हे, अत्यंत सुंदर विहीर, कोरीवकाम केलेलं शिल्प, खांब आणि सात शिवमंदिरं असं सगळं मला माझ्या हातानं घडवायचं आहे. मी गेली अनेक वर्षं प्रचंड मेहनत करून या प्रकल्पाचा संपूर्ण आराखडा तयार केला आहे. माझ्या असं कानावर आलं होतं, की काशी नगरीचा राजा फार दानशूर असून, या प्रकल्पासाठी लागणारा निधी तो अवश्य पुरवेल. पण महाराज तुमच्या सहवासात आल्यावर मला कळून चुकलंय, की दानशूरपणात तुमचा हात कुणीच धरू शकणार नाही. तुमची कृपाळू वृत्ती, माझ्यासारख्या परक्या व्यक्तीला तुम्ही दाखवलेली आपुलकी, जिव्हाळा पाहून मी भारावून गेलो आहे. महाराज, माझं हे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी जर तुम्ही हातभार लावलात, तर तो मला माझा बहुमानच वाटेल.”

त्या वृद्ध माणसानं आपली जीर्ण झालेली थैली उघडून त्यानं बनवलेला आराखडा बाहेर काढला आणि सोमनायकापुढे पसरून ठेवला. तो आराखडा अत्यंत नीटनेटका व व्यवस्थित बनवण्यात आलेला होता. त्या मंदिराची रचना अतिशय गुंतागुंतीची असावी, असं वाटत होतं.

ते पाहून सोमनायक फारच प्रभावित झाला. “या सर्व मंदिरांची निर्मिती माझ्या नगरीत व्हावी, असं मला निश्चितपणे वाटतं; परंतु याला अफाट खर्च येईल. तो भरून काढण्यासाठी मला माझ्या जनतेच्या माथी कराचा बोजा मारावा लागेल. पण मला तसं नाही करायचं,” तो व्यथित होऊन म्हणाला.

“महाराज, तुम्ही त्या गोष्टीची अजिबात चिंता करू नका. तुम्हाला कोणत्याही अडचणीत टाकून हे काम सुरू करण्याची माझी मुळीच इच्छा नाही. पण तुमची परवानगी असेल, तर मी या बाबतीत तुम्हाला थोडीशी मदत करू शकतो. माझ्या सर्व शिल्पकारांची तुकडी येथून शंभर कोसांवर असणाऱ्या दुसऱ्या एका राज्यात राहत आहे. त्या सर्वांना मी इथं बोलावून घेऊ शकतो. मी ज्या झोपडीत बसलो होतो, ती झोपडी तुम्हाला आठवत असेल ना? त्या झोपडीच्या बरोबर खाली पृथ्वीच्या पोटात सुवर्णमुद्रांचा भलामोठा साठा दडलेला आहे. मी ही गोष्ट त्या वेळी तुमच्यापासून लपवून ठेवली, कारण तुम्हाला मी फारसा ओळखत नव्हतो. पण आता ही गोष्ट तुमच्यापुढे उघड करायला हरकत नाही. आपण त्या ठिकाणी जाऊन उत्खनन करून तो सर्व पृथ्वीच्या पोटात दडलेला खजिना बाहेर काढू. मग त्याचा वापर करून मंदिराच्या निर्मितीचं काम सुरू करू. म्हणजे तुम्हाला तुमच्या जनतेवर कराचं ओझं लादावं लागणार नाही.”

ही हकिगत ऐकताच राजा थक्क झाला. त्यानं आपल्या सैनिकांना त्या झोपडीच्या खालची जमीन खोदून ते धन बाहेर काढण्याची आज्ञा दिली. त्या वृद्धाचं म्हणणं खरंच होतं. त्या झोपडीच्या खाली जमिनीच्या पोटात केवढंतरी धन सापडलं.

काही दिवसांत शेकडो शिल्पकार व कारागीर त्या ठिकाणी येऊन दाखल झाले. लवकरच मंदिरांच्या बांधणीचं काम सुरू झालं. ते काम सतत चार वर्ष धीम्या गतीनं, पण अखंडितपणे चालू होतं. ती पायऱ्यांची विहीर व ती सात शिवालयं जेव्हा तयार झाली, तेव्हा ती अप्रतिम सुंदर दिसत होती. येणाऱ्या-जाणाऱ्यांची त्या अप्रतिम कारागिरीवर नजर पडताच ते जणू मंत्रमुग्ध होऊन त्या जागी खिळून उभे राहत. विहिरीला जे पाणी लागलं, तो नैसर्गिक पाण्याचा झरा होता. त्याचं पाणी तर अमृतापेक्षाही गोड होतं.

काम पूर्ण होताच त्या वृद्ध माणसानं सोमनायक राजाला बोलावून ती मंदिरं त्याच्या स्वाधीन केली. तो म्हणाला, “महाराज, हा प्रकल्प परिपूर्ण झाला आहे. माझं स्वप्न प्रत्यक्षात उतरलं आहे. दक्षिण भारतात या विहिरीच्या तोडीची विहीर तुम्हाला कुठंही सापडणार नाही. महाराज, मी वडीलकीच्या नात्यानं तुम्हाला एक सल्ला देऊ का? माझं बोलणं लक्षपूर्वक ऐका. पाणी म्हणजे जीवन. जर जीवनाचा हा स्रोतच प्रदूषित झाला, तर आपण केलेले सगळेच प्रयत्न वृथा होतील. ही मंदिरंसुद्धा आत्ता जशी आहेत, तशी टिकणार नाहीत. त्यामुळे या मंदिरांमध्ये प्रवेश करण्यापूर्वी प्रत्येकानं पाय धुतलेच पाहिजेत, असा तुम्ही नियम करा! शिवाय या विहिरीतून प्रत्येक भाविकाला केवळ एकच कळशी भरून पाणी घेऊन जाता येईल, असाही हुकूम जारी करा. दर पंधरा दिवसांनी ती विहीर साफसफाईसाठी बंद ठेवण्यात आली पाहिजे. त्यामुळे त्यातील पाण्याची पातळीसुद्धा खाली जाणार नाही. या नियमाला कोणाचाही अपवाद करू नका. तुम्ही जर माझे हे उपदेशाचे चार शब्द पाळलेत, तर ही विहीर आणि ही शिवालयं पुढची कित्येक वर्षं अशीच राहतील.”

सोमनायक राजानं ते मान्य केलं. त्यानं आपल्या राज्यात दवंडी पिटवली, ‘आपल्या राज्यात एक अत्यंत सुंदर विहीर आणि शिवमंदिरं बांधण्यात आली आहेत. ज्या कुणाला त्या ठिकाणी पूजेसाठी जायचं असेल, त्यांना तशी परवानगी एका अटीवर देण्यात येत आहे. त्या विहिरीत उतरण्याआधी प्रत्येकाला स्नान करून आणि हात-पाय स्वच्छ धुऊन यावं

लागेल, त्याशिवाय या ठिकाणी पाऊल ठेवता येणार नाही. हे पाणी केवळ पिण्यासाठीच वापरायचं, बाकी कशासाठीही नाही. प्रत्येकाला एक कळशीभर पाणीच नेता येईल. यातील प्रत्येक नियम अत्यंत कसोशीनं पाळला जाईल. याला कुणाचाही अपवाद करता येणार नाही. सर्व मंदिरं पौर्णिमेच्या रात्री बंद राहतील. त्या वेळी कोणालाही आत सोडता येणार नाही.’

सोमनायकाला आपल्या प्रजेची काळजी होती. त्यांना हे नियम पाळायला त्रास होऊ नये म्हणून त्यानं जवळच्या पाणवठ्यावर सर्वांच्या स्नानाची सोय केली. लोक त्या ठिकाणी येऊन, अंधोळ करून, कपडे बदलून मगच देवदर्शनासाठी जाऊ लागले. या विहिरीची व अप्रतिम कोरीव काम केलेल्या शिवमंदिरांची बातमी बघता बघता सगळीकडे पसरली. स्थापत्यशास्त्राचा हा अतीव सुंदर नमुना बघण्यासाठी लोक दूरदूरच्या नगरांमधून येथे येऊ लागले. पौर्णिमेच्या रात्री वगळता इतर वेळी लोकांसाठी मंदिरं खुली ठेवण्यात येत. काही दिवसांनंतर या स्थळाचं प्रेक्षणीय स्थळात रूपांतर झालं. दूरदेशीचे पर्यटक या ठिकाणाला भेट देऊ लागले. या स्थळाचं नाव पडलं, ‘सोमनहळ्ळी.’

लोकांची इतकी गर्दी वाढत असूनसुद्धा राजानं त्या स्थळाची काटेकोरपणानं नियमित साफसफाई करण्यात येईल, अशी व्यवस्था केली. रात्रंदिवस पहारा देण्यासाठी पहारेकरी नेमले.

काही महिने लोटले. राजाच्या पोटी पुत्र जन्माला आला. राजानं त्याचं ‘शशीशेखर’ असं नामकरण केलं. काही वर्षांनंतर राजपुत्र शशीशेखर यानं तारुण्यात पदार्पण केलं. तो बुद्धिमान होता; पण तितकाच उदात्त व अहंकारी होता. एकदा राजा सोमनायक आपल्या राणीबरोबर तीन महिने उत्तर भारताच्या यात्रेसाठी निघाला. या काळात राज्याची धुरा त्यानं आपल्या तरुण पुत्राकडे सोपवली. राजानं त्याला बोलावून घेतलं. “बेटा, तू या राज्याचा भावी राजा आहेस,” सोमनायक म्हणाला. “तू तुझ्या स्वतःच्या अनुभवातून जे काही शिकायला मिळेल ते शिकून घे. त्याचप्रमाणे इतरांच्या जीवनाकडेही बारकाईनं बघ. त्यातूनही धडे घे. तू विनम्रतेनं वाग. वडीलधाऱ्यांचा मान राख. तुझ्या प्रजेला नीट समजून घे. जे काही निर्णय घेशील, ते त्यांचं हित मनात ठेवूनच घे. असं आचरण केलंस, तरच तुला आयुष्यात यश मिळेल आणि तू एक उत्कृष्ट राज्यकर्ता म्हणून नावारूपाला येशील.”

राजपुत्र शशीशेखरनं नुसती मान हलवली, पण त्याचं आपल्या वडिलांच्या बोलण्याकडे काडीमात्रही लक्ष नव्हतं. राजानं त्याला त्या पायऱ्यांच्या विहिरीबद्दलचे नियमसुद्धा समजावून सांगितले; आणि आपण यात्रेहून परत येईपर्यंत त्या नियमांचं काटेकोर पालन व्हायला हवं, असंसुद्धा बजावून सांगितलं. राजपुत्रानं ते मान्य केलं. सोमनायक राजा राजधानी सोडून बाहेर पडताच राजपुत्र शशीशेखर व त्याच्या मित्रांचं चांगलंच फावलं. आता तर त्यांचंच राज्य होतं. ते सर्व जण तरुण होते. त्यांच्याकडे विचारांची परिपक्वता नव्हती आणि त्यांच्यावर वचक ठेवणारं वडीलधारं कुणीच नव्हतं.

राजपुत्राच्या मित्रांनी त्याला सांगितलं, “तुझे वडील एकदम जुन्या मताचे आहेत. त्यांना नवनवीन प्रयोग करून बघण्याचं वावडं आहे. कित्येक दशकांपूर्वी कुठल्यातरी म्हाताऱ्या शिल्पकारानं त्यांना कुठलेतरी नियम घालून दिले आणि तुझे वडील आजपर्यंत त्या नियमांचं पालन करत आले. आणि समजा या विहिरीला काही झालंच, तर तुझ्याकडे केवढीतरी संपत्ती आहे. ही गेली, तर दुसरी विहीर घे ना बांधून. एवढं पाणी आहे, तर त्यात डुंबायचं नाही, मजा करायची नाही, तर मग काय अर्थ आहे? त्या विहिरीत डुंबायला, पोहायला केवढी मज्जा येईल. आपण येत्या पौर्णिमेलाच तिथे जाऊ. मज्जा करू. तुझे वडील परत आले, की तू त्यांना दाखवून दे, की त्या मूर्ख म्हाताऱ्या शिल्पकाराच्या म्हणण्यात काहीही तथ्य नव्हतं.”

शशीशेखरही आपल्या मित्रांबरोबर वाहवत गेला. पुढचा मागचा काहीही विचार न करता पुढील पौर्णिमेच्या रात्री तो आपल्या मित्रांना घेऊन त्या विहिरीवर पोहायला गेला. तिथल्या पहारेकऱ्यांनी त्याला अडवलं. त्यावर तो त्यांना उद्दामपणे म्हणाला, “मी इथला राजा आहे. ही सर्व जमीन माझ्या मालकीची आहे, तेव्हा मला कुणीही थांबवू शकत नाही.”

त्या पहारेकऱ्यांना दूर ढकलून तो आपल्या मित्रांबरोबर विहिरीत उतरला. ते सर्व जण पाण्यात मनसोक्त डुंबले. त्यांनी पुष्कळ मस्ती केली, पाणी प्यायलं. त्यानंतर वाटेत भेटलेल्या म्हाताऱ्या माणसांची खिल्ली उडवली आणि अखेर राजवाड्यात येऊन पोहोचले.

दुसऱ्या दिवशी शशीशेखरनं आणखी एक दवंडी पिटवली, “ही विहीर इथून पुढे राजपुत्र व त्यांच्या मित्रांच्या जलतरणासाठी राखीव ठेवण्यात आली असून, त्यांना जेव्हा इच्छा होईल, तेव्हा ते त्या ठिकाणी जलक्रीडेसाठी

जातील. लोकांना या विहिरीतून जेव्हा आणि जितकं पाणी न्यायचं असेल, तितकं नेण्याची मुभा आहे. कुणालाही कोणत्याही प्रकारचा मज्जाव असणार नाही.”

ही दवंडी पिटून झाल्यावर काही तासांतच लोकांची त्या विहिरीकडे नुसती रीघ लागली. लोक घागरी भरभरून पाणी नेऊ लागले. श्रीमंत लोक तर बैलगाड्यांमध्ये पाण्याच्या घागरी भरून नेऊ लागले. त्यानंतर केवळ दोन दिवसांत विहिरीतील पाण्याची पातळी एकदम खाली गेली. काही दिवसांत राज्यात सर्वत्र रोगराई पसरली. लोकांना पटकीची लागण झाली. तापाची साथ पसरली. हे असं कित्येक महिने चालूच होतं. पिण्याचं पाणी दूषित झाल्यामुळे हे सर्व होत आहे, हे कुणाच्याच लक्षात आलं नाही. ही साथ काही केल्या आटोक्यात येईना. लोक मृत्युमुखी पडू लागले.

शशीशेखर त्या प्रकारानं अचंबित झाला. त्यानं लोकांना मोफत औषधोपचार मिळतील अशी व्यवस्था केली. त्यासाठी पाण्यासारखा पैसा खर्च केला. पण तरीही तो त्यांचे प्राण वाचवू शकला नाही. केवळ चार महिन्यांत राज्यातील प्रजेची संख्या रोडावत जाऊन केवळ काही हजारांवर येऊन पोहोचली. शशीशेखरच्या डोक्यावरचं मातापित्याचं छत्र हरपलं, राज्यातील पिकं जळून गेली. त्याचं सैन्यसुद्धा गेलं.

शशीशेखरला आता वेगळीच काळजी वाटू लागली. कुणी बलाढ्य राजा आपल्या सेनेसह चाल करून येऊन आपलं राज्य गिळंकृत करेल, या विचारानं तो अस्वस्थ झाला. त्याला या सर्व गोष्टींसाठी कारणीभूत ठरलेल्या त्या विहिरीचा राग येऊ लागला. त्यानं त्याच्या शिपायांना ती विहीर मातीनं बुजवून टाकण्याचा हुकूम दिला. त्यानंतर एक वर्षाच्या आत शशीशेखरच्या शेजारील राज्यांनी त्याच्यावर आक्रमण केलं आणि तो सगळं काही गमावून बसला.”

“आजोबा, हे सगळं खरं असेल का हो?” अनुष्का म्हणाली.

“ते मला नाही माहीत. पण माझ्या वाडवडिलांनीच ही कहाणी मला सांगितली आहे. त्याच सोमनहळ्ळीत आपण राहतो. मी लहान असताना अनेकांनी त्या विहिरीचा शोध घेण्याचा प्रयत्न केला; पण त्यात कुणालाच यश आलं नाही. कदाचित ही एक दंतकथा असेल, किंवा कदाचित हे सगळं एखाद्या वेगळ्याच ठिकाणी घडलं असेल. किंवा आपल्या गावाचं नाव सोमनहळ्ळी असल्यामुळे आपल्या पूर्वजांनी मुद्दामच ही कहाणी रचली

असेल. खरं काय, देव जाणे!पण एक गोष्ट मात्र नक्की; आपल्या वडीलधाऱ्यांनी एखादी गोष्ट गांभीर्यानं सांगितली असली, तर त्यांचा अनादर कधी करू नये. त्यांचे बोल अनुभवाचे असतात आणि एक गोष्ट कधीही विसरू नको अनुष्का, आपण पाण्यासारख्या नैसर्गिक संपत्तीचा वापर फार काळजीपूर्वक केला पाहिजे.”

“हो, आजोबा. मला माहित आहे ते. तुम्ही नेहमी अर्धाच ग्लास पाणी प्यायला घेता, हे मी पाहिलंय. त्यानंतर तुम्हाला आणखी हवं असलं, तर परत ओतून घेता; पण पाणी कधीच वाया घालवत नाही. आजी मला अंधोळ करताना बादलीत पाणी काढून देते. तेसुद्धा फक्त एकच बादली. ती मला शॉवर घेऊ देत नाही,” अनुष्का म्हणाली.

मग तिला आठवण झाली. तिच्या घरी बंगळुरूला बाथरूममध्ये बादलीच नव्हती. तिथे फक्त शॉवरच होता, पण अनुष्काच्या आईनं तिला नियम घालून दिला होता. सात मिनिटांहून जास्त वेळ शॉवरखाली उभं राहायचं नाही. सात मिनिटांहून जास्त वेळ ती शॉवर घेत राहिली, तर त्याला थंड पाणी यायचं.

एव्हाना ट्रक्समध्ये भोपळ्याचे ढीग भरून झाले होते. ते दुरून केशरी रंगाच्या डोंगरांसारखे दिसत होते. अनुष्का आपल्या आजोबांबरोबर पुढच्या सीटवर बसली. तिच्या डॅडीच्या कारपेक्षा या ट्रकमध्ये खूप छान, गार गार वाटत होतं.

काही क्षणांतच ते जवळच्या गावच्या भाजीबाजाराकडे जायला निघाले.

V

२ री आवृत्ती

११

वसुदेव
ने ला
कृष्ण

विज्ञान आणि मानवी जीवन यातील
संबंधाचा वेध घेणाऱ्या कथा
शुभदा गोगटे

किंमत : २४०/-रु. | पोस्टेज : ५०/-रु.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ | ८३

श्रद्धांजली

श्यामकाका माडगूळकर यांचे निधन

थोर साहित्यिक ग. दि. माडगूळकर आणि व्यंकटेश माडगूळकर यांचे धाकटे बंधू श्यामकाका दिगंबर माडगूळकर (वय ८७) यांचे निधन झाले. श्यामकाकांच्या जाण्याने गदिमा आणि व्यंकटेशतात्यांच्या आठवणींचा ठेवा अनंतात विलीन झाल्याची भावना माणदेशवासीयांतून व्यक्त केली जात आहे.

त्यांच्या अंत्यसंस्कारांच्या वेळी माणदेशवासी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. त्यांच्या पश्चात आटपाडी पंचायत समितीत कार्यरत असलेले सहाय्यक गटविकास अधिकारी मुक्तेश्वर माडगूळकर, 'लोकमत'च्या पिंपरी - चिंचवड आवृत्तीतील उपसंपादक योगेश माडगूळकर, प्रतिभा आणि साधना या विवाहित मुली, सुना आणि नातवंडे असा परिवार आहे.

आधुनिक वाल्मिकी ग. दि. माडगूळकर, व्यंकटेश, भालचंद्र, अंबादास आणि धाकटे श्यामकाका यांच्यासह दोन बहिणी अशी सात अपत्ये दिगंबर माडगूळकरांची होती. श्यामकाकांचा जन्म ३० जानेवारी १९३० रोजी झाला. त्यांनी माडगुळे येथे प्राथमिक, तर आटपाडीतील श्री भवानी विद्यालयात माध्यमिक शिक्षण घेतले.

महाविद्यालयीन शिक्षणासाठी त्यांनी पुणे येथील फर्ग्युसन महाविद्यालयात प्रवेश घेतला. तेथे पदवीसाठी (पी.डी) त्यांनी दोन वर्षे शिक्षण घेतले. त्यानंतर गदिमांनी गावाकडे जाऊन शेती पाहण्यास सांगितल्याने ते माडगुळे गावी आले. दरम्यानच्या काळात त्यांनी पुणे आकाशवाणी येथे निवेदक म्हणून काम पाहिले. त्यांनी अनेक कथा लिहिल्या. कथाकथनही केले.

ज्येष्ठ नाट्यनिर्माते राजाराम शिंदे यांचे निधन

ज्येष्ठ नाट्यनिर्माते राजाराम शिंदे यांचे चिपळूण तालुक्यातील पेढांबे या त्यांच्या गावी वृद्धापकाळाने निधन झाले. ते ८४ वर्षांचे होते. त्यांच्या पश्चात पत्नी, एक मुलगा व एक मुलगी असा परिवार आहे. ते यापूर्वी चिपळूण

विधानसभा मतदारसंघातून आमदार म्हणून निवडून आले होते. तसेच सांगली येथे झालेल्या ६९व्या अखिल भारतीय मराठी नाट्य संमेलनाचे अध्यक्ष होते.

राजाराम शिंदे हे अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषदेचे अध्यक्ष, तसेच ६९व्या अखिल भारतीय मराठी नाट्य संमेलनाचे अध्यक्षही होते. त्यांचा मराठी नाट्य जगात विशेष दबदबा होता. 'नाट्यमंदार' या संस्थेचे ते संस्थापक होते. या नाट्यमंदारने 'चांदणे शिंपीत जा', 'फुलाला सुगंध मातीचा', 'भोवरा', 'वरचा मजला रिकामा', 'सौजन्याची ऐशी तैशी', 'ही श्रींची इच्छा' अशी दर्जेदार नाटके रसिकांना दिली. पत्रकार, नाट्यलेखक, नाट्यअभिनेते, नाट्यनिर्माते, दिग्दर्शक, नेपथ्यकार, वक्ते आणि सामाजिक व राजकीय कार्यकर्ते अशा अनेक भूमिकांमधून ते वावरले. व्यावसायिक रंगभूमीवर राजाराम शिंदे यांनी साठ-सत्तर नाटकांतून भूमिकाही केल्या होत्या. महाराष्ट्राच्याबाहेरत्यांनी मराठी नाटकांचे जवळपास सात हजारांच्यावर प्रयोग केले. 'मंदार' नावाच्या साप्ताहिकाचे संपादक म्हणूनही त्यांनी अनेक वर्षे काम पाहिले. तसेच मंदार एज्युकेशन सोसायटी या संस्थेचे ते संस्थापकही होते. आपल्या या रंगभूमीवरील कारकिर्दीच्या यशानंतर शिंदे यांनी 'दोन कोटींचा माणूस' या नावाचे आत्मचरित्रही लिहिले.

राजकीय प्रवास

नट, नाटककार, निर्माते, दिग्दर्शक, नेपथ्यकार, संगीत दिग्दर्शक, बालरंग-भूमी कार्यकर्ते यांच्या अनेक संघटना त्यांनी उभारल्या होत्या. राजारामशिंदे हे महाराष्ट्र सरकारच्या रंगभूमी आणि चित्रपट परिनिरीक्षण मंडळावर अनेक वर्षे सदस्य होते. मराठी रंगभूमीबरोबरच देशातील सर्व भाषांच्या रंगभूमीच्या संशोधनासाठी त्यांनी पाच कोटी रुपयांचा 'यशवंतराव चव्हाण नाट्य संकुल आणि रंगभूमी संशोधन केंद्र' हा प्रकल्प उभारला आहे.

V

स्मरण

बा. भ. बोरकर

संपूर्ण विसाव्या शतकावर ज्यांच्या प्रेमकवितांची मोहिनी पडली होती, ते कवी बा. भ. बोरकर हे एक अद्भुत असे रसायन होते. अष्टौप्रहर कवितांच्या नादमयी धुंदीत वावरणारे कवी बा. भ. बोरकर आणि त्यांची समग्र कविता, हाच एक श्रेष्ठ असा चमत्कार होता. ज्यांच्या प्रेमकवितेला चिरतारुण्याचे वरदान लाभले होते, त्या कविश्रेष्ठ बोरकरांचे अवघे आयुष्य स्वरभारल्या नादमयी कवितांनी अक्षरशः झंकारलेले होते. बोरकरांचे भाग्य असे की, त्यांना विलक्षण असे समृद्ध प्रेमजीवन लाभलेले होते. अत्यंत रसिक वृत्तीचे बोरकर, त्यांना लाभलेले प्रेम त्यांच्या कवितांमधून ठायी ठायी प्रगट झालेले आहे. आसक्ती आणि विरक्तीच्या अपूर्व संगमावर बोरकर रसिकतेने आणि अत्यंत प्रेमाने काव्यधारांमध्ये सचैल न्हात होते. बोरकरांनी प्रगट केलेल्या प्रेमभावनेला सौंदर्याचे शाश्वत भान होते. म्हणून तर त्यांच्या एकूणच कवितेमधल्या प्रणयप्रतिमांना पौर्णिमेच्या शीतल चांदव्याचा स्पर्श झालेला होता. त्यांच्या कवितांमधून रतिभावसुद्धा अत्यंत तरल पातळीवर रेंगाळत राहायचा. 'जपानी रमलाची रात्र' ही बोरकरांची अत्यंत गाजलेली कविता, ह्या रतिभावनेची उत्तम साक्ष आहे.

**तुझे विजेचे चांदपाखरू दीपराग गात
रचीत होते शयनमहाली निळी चांदरात
रतिरत कुक्कुटसा कुंडीवर आरोहुनी माड
चोच खुपसुनी फुलवीत होता पंखांचे झाड...**

शारीर प्रणयाला अत्यंत तरल अशा अनुभूतीची अक्षरमेखला अर्पण करणारे, त्या उत्कट रतिभावनेला आपल्या अक्षरांमधून झोके देत, रसिक काव्यप्रेमींच्या अंतःकरणात आपल्या नादभारल्या स्वरांनी झुलवत ठेवणारे आणि त्या नादवलयामधून उसळून आलेल्या त्या मादक भावनेमध्ये स्वतःला

झोकून देत, त्या कवितेमधला प्रणय सहजपणे प्रगट करणारे बोरकर, ज्यांनी प्रत्यक्ष अनुभवलेले आहेत, ते रसिक काव्यप्रेमी खरोखरच भाग्यवान होते. बा. भ. बोरकरांनी रतिभावनेला कधीच गौण मानले नाही आणि त्या भावाविष्कारातून उसळून येणाऱ्या कवितेला कधीच बांध घातला नाही.

**डाळिंबीची दोन फुले एकमेकांना शिवली
तुड्या-माड्या जिवणींची भेट मला आठवली
फांदी हालली जराशी, थेंब दवाचे सांडले
खांदी माड्या तुझे डोळे होते असे ओसंडले...**

बोरकरांच्या प्रेमकवितेतील स्त्री-पुरुष प्रणयभावना अत्यंत संवेदनशील तर होतीच, परंतु त्याहून अधिक ती अतितरल पातळीवर व्यक्त होत होती. कवितेतला प्रत्येक शब्द हा अपरिहार्यच असायचा. ह्या प्रेममयी कवितांमधला शृंगार केवळ शाब्दिक पातळीवर प्रगट होत नव्हता, तर स्त्री-पुरुष संबंधातला तो उत्कट रोमांच, ती कविता वाचताना, काव्यरसिक मानसिक पातळीवर प्रत्यक्ष अनुभवतो, एवढं सामर्थ्य त्या शृंगार भावनेत ओतप्रोत भरलेलं असतं, हा प्रत्यक्ष वाङ्मयीन महात्म्याचा अनुभव आहे. बोरकर हे जेवढे सौंदर्याचे उपासक होते, तेवढेच मांगल्याचेसुद्धा उपासक होते. 'महात्मायन' हे महाकाव्य लिहिण्याची स्फूर्ती त्यांच्या मांगल्यपूजनाच्या प्रेरणेतून त्यांना मिळाली होती. 'मेघदूता'चे भाषांतर करणाऱ्या बोरकरांचे हे 'महात्मायन' पूर्ण व्हायला हवे होते, असे प्रत्येक रसिक वाचकाला वाटते. प्रा. वा. ल. कुलकर्णी यांनी एकूणच बा. भ. बोरकर यांच्या कवितेवर भाष्य करताना म्हटले होत, 'बोरकर हे ज्याप्रमाणे स्पर्श-सुखासारख्या निखळ शारीर अनुभवांतील सौंदर्याने बेहोष होतात व त्याला गोचर करू पाहतात, त्याचप्रमाणे अद्वयानंदाची गाणीही गाऊ पाहतात. भौतिक जीवनातील सौंदर्य आणि आध्यात्मिक जीवनातील सौंदर्य ह्या दोन्हींचा सारखाच अनुभव घेऊ पाहणारी बोरकरांची कविता, हा अर्वाचीन कवितेतील एक गमतीदार विरोधाभास आहे.'

**जळण्यातही सुख आहे, ज्वालांतुन फुलण्याचे
ढळण्यातही गुज आहे, अंतिम हित कळण्याचे...**

त्यांच्या या ओळी बोरकरांच्या एकूणच कवितेचं सूत्र निर्देशित करतात. आसक्ती आणि निवृत्ती ह्या दोन्ही भावना सारख्याच ताकदीने भरभरून प्रगट करणारे बा. भ. बोरकर हा मराठी शाश्वत कवितेतला एक उच्चतम शुद्ध स्वर

होता. बा. भ. बोरकरांचा जीवनकाल आहे ३० नव्हेंबर १९१० ते ८ जुलै १९८४. त्यांचे एकूण दहा कवितासंग्रह प्रसिद्ध झाले. १९३० साली वयाच्या विसाव्या वर्षी त्यांचा 'प्रतिभा' हा कवितासंग्रह प्रसिद्ध झाला. त्यांच्या मृत्यूनंतर १९८४ साली त्यांचा 'चिन्मयी' हा अखेरचा कवितासंग्रह प्रसिद्ध झाला. बोरकरांवर सुरुवातीला भा. रा. तांबे यांच्या कविताविश्वाचे संस्कार झालेले होते. सत्यच सांगायचे तर तांबे आणि बोरकर हे दोघेही एकाच काव्यघराण्याचे श्रेष्ठ कवी होते. दोघांच्या प्रतिभेची अवकाशभरारी सारखीच होती. म्हणून की काय तांबे वळणाच्या पुष्कळ कविता बोरकरांनी सुरुवातीच्या उमलत्या वयात लिहिल्या. बोरकरांनी तांब्यांना गुरुपद बहाल केलेले होते. तांब्यांप्रमाणेच बोरकरांवर संतश्रेष्ठ ज्ञानदेवांचा विलक्षण प्रभाव होता. रविंद्रनाथ टागोरांच्या एकूणच वाङ्मयाने आणि त्यांच्या अनेक पातळीवर उमलून आलेल्या विलक्षण प्रतिभेने बोरकर अक्षरशः भारावून गेलेले होते. बोरकर हे सत्य-शिव-सौंदर्य याचे खरे उपासक होते. म्हणून तर ते म्हणतात की,

**दिव्यत्वाची जेथ प्रचिती
तेथे कर माझे जुळती...**

बा. भ. बोरकर यांना, आपण कवी आहोत, याचा विलक्षण अभिमान होता. ते शेवटच्या क्षणापर्यंत श्रेष्ठ कवी म्हणूनच जगले. त्यांना फोन केला की ते नेहमी म्हणत, 'पोएट बोरकर स्पिकिंग.' त्यांची 'सरिवर सरी आल्या ग' ही प्रसिद्ध कविता त्यांच्याच मुखातून ऐकताना आपल्या पावलांना आपोआप गती यायची, हा तर सार्वत्रिक अनुभव आहे. 'तुझी पैजणे गे वाजताहे' ही कोकणी कविता तर विलक्षण आनंद देऊन जायची. कोकणी भाषेवर त्यांचे मराठी भाषेएवढेच प्रेम होते. त्यांनी कोकणी कवितासुद्धा लिहिल्या होत्या. मासे खाणे हा त्यांच्या आयुष्यातला आनंदाचा भाग होता. शृंगार आणि शांत रस एकाच ताकदीने प्रगट करणारे बा. भ. बोरकर हे विसाव्या शतकातलं अतिउंच शिखर होतं हे मात्र निश्चित. मनात येतं की दैहिक सुख देणारे म्हणजेच शरीरसौंदर्य आणि आध्यात्मिक वृत्ती यांचा मनोहारी संगम म्हणजे कवी बा. भ. बोरकर... बस्स इतकंच!

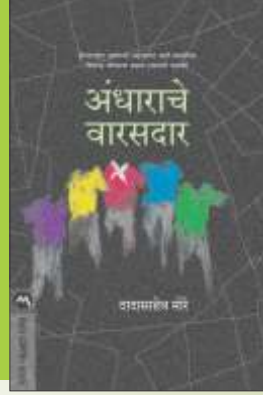
**— वामन देशपांडे
डोंबिवली (पूर्व)**

९३२४६१५०७७

झोपडपट्टीत राहणाऱ्या अठरापगड
जाती-जमातींच्या विदारक जीवनावर
प्रकाश टाकणारी कादंबरी

अंधाराचे वारसदार

दादासाहेब मोरे

किंमत : १५०/-रु. । पोस्टेज : ५०/-रु.

‘अंधाराचे वारसदार’ या कादंबरीत प्रा. मोरे यांनी आजच्या बदलत्या समाज वास्तवाचे प्रखर आणि दाहक दर्शन घडविलेले आहे. झोपडपट्टीतील जीवनाचे असे विदारक दर्शन अपवादानेच मराठी साहित्यात आढळते. ग्रामीण जीवनातील खोलवर रूजलेले संस्कार आणि शहरी भोगवादी, चंगळवादी जीवनाची ओढ, त्यातील ताणतणाव, जगण्यासाठीचा जीवघेणा संघर्ष यांचे कलात्मकतेने केलेले चित्रण या कादंबरीची उंची वाढविते. कलावंताकडे असणारी वर्ण्यविषयासंबंधीची तादात्म्यता, तटस्थता आणि आंतरिक तळमळ यामुळे ही कादंबरी, एकूण मराठी कादंबरी वाङ्मयाला वेगळे परिमाण प्राप्त करून देणारी ठरली आहे. आजच्या युवा पिढीची मानसिकता, जगण्याची अपरिहार्यता उलगडत जाताना ही कादंबरी प्रादेशिकतेच्या, भाषेच्या सीमा ओलांडून वैश्विकतेकडे झेप घेते. हेच या कादंबरीचे यश आहे.

अभिप्राय

संगोपन व्यवसायाचे

‘पेरेंटिंग द ऑफिस’ हे डोरीस आणि फिलिप या डेव्हिडॉफ दांपत्याने स्वतःच्या डोनाल्ड आणि डग्लस या सुपुत्रांसमवेत लिहिलेले पुस्तक ‘मेहता पब्लिशिंग हाऊस’ या प्रकाशन संस्थेने प्रकाशित केले आहे. ऑफिस आणि कुटुंब या दोन ध्रुवाइतक्या भिन्न गोष्टी वाटत असल्या, तरी सूक्ष्म अवलोकनानंतर त्यांच्यामध्ये समान प्रेरणा कार्यरत असल्याचे जाणवते. समाजातील कुठल्याही संस्थेचा मूळ गाभा हा त्यातील व्यक्ती असतात. त्यांच्यातील नातेसंबंध असतात. कुटुंब आणि ऑफिस यांच्यात मूलभूत फरकही असतात; पण दोन्हीतल्या साम्यस्थळांना केंद्रस्थानी ठेवून या पुस्तकाचे लेखन केले आहे. कुटुंबातील भावंडांमध्ये असलेली चढाओढ, प्रतिस्पर्धा ऑफिसमधील कर्मचाऱ्यांतही असते. या प्रतिस्पर्धेला सकारात्मकता व सलोख्याची जोड देऊन ती रचनात्मक पातळीवर नेता येते, हे या पुस्तकातून दाखविण्याचा यशस्वी प्रयत्न झालेला आहे.

हे पुस्तक दोन भागांत लिहिले गेले असून, पहिल्या भागात एक ते सात प्रकरणे आहेत आणि दुसऱ्या भागात एक ते आठ प्रकरणे आहेत. प्रत्येक प्रकरणाची सुरुवात लोकोत्तर विभूती आणि जगन्मान्य लेखक यांच्या एका वचनाने होते. त्यातील प्रत्येक वचन कुटुंब संस्था व उद्योगसंस्था यांच्यावर अत्यंत समर्पकपणे भाष्य करते. उदा. ‘ऑल फॉर वन, वन फॉर ऑल (पान क्र. ३३, ‘युनायटेड वुई स्टॅंड, डिव्हायडेड वुई फॉल’ (पान १०५) अशी अनेक वचने आहेत जी वाचकांना विचार करण्यास भाग पाडतात.

प्रत्येक प्रकरणाच्या शेवटी व्यवस्थापनाने कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शक ठरतील अशा टिप्स दिलेल्या आहेतच, शिवाय कर्मचाऱ्यांनी व्यवस्थापनाला दिलेल्या सूचनासुद्धा आहेत, ज्या तितक्याच मार्गदर्शक आणि रचनात्मक आहेत. अशा सूचना देणे हा केवळ व्यवस्थापनाचा विशेषाधिकार नसून तो कर्मचाऱ्यांचाही हक्क आहे, हे समानतेचे आणि खुल्या समाजव्यवस्थेचे तत्त्व

या पुस्तकाद्वारे मांडले आहे. प्रत्येक प्रकरणात लेखक मंडळी ऑफिस नावाच्या कुटुंबाच्या संगोपनाची संकल्पना प्रत्यक्षात घडलेल्या गोष्टी आणि प्रसंग यांच्या माध्यमातून व्यक्त करतात आणि कुटुंबातील व ऑफिसातील स्पर्धा आणि चढाओढ यांना निरोगी बनवून दोन्हीचा विकास करता येतो हे दाखवतात. डेव्हिडॉफ दांपत्याच्या कौटुंबिक आणि उद्योगविषयक सुरुवात एकाच वेळी झाल्यामुळे त्यांना दोन्हीमध्ये समानता आढळून आली आणि त्या स्वानुभवातून 'पेरेंटिंग द ऑफिस' ही संकल्पना पुढे आली. यावर अनेक वर्षांचे विचारमंथन झाल्यानंतर त्यांच्या हाती काही सुवर्णसूत्रे लागली. या सुवर्णसूत्रांची गुंफण म्हणजेच या पुस्तकाची सिद्धता.

या संकल्पनेची मांडणी करताना वापरलेली तत्त्वे, खऱ्याखऱ्या लोकांनी कथन केलेल्या त्यांच्या कहाण्या मात्र निश्चितच नवीन आहेत. अनुभवाच्या कसोटीवर सिद्ध झालेली व्यवस्थापनाची सूत्रे निश्चितच क्रांतिकारक व मार्गदर्शक आहेत. ती यापूर्वी कोणत्याही पुस्तकात मांडली गेली नाहीत.

पुस्तकाच्या पहिल्या भागात कुटुंबातील नातेसंबंधामागे असलेल्या प्रेरणाच ऑफिसमध्येही कार्यरत असल्याचे दाखविले आहे. घरातील भावंडांमध्ये असलेली चढाओढ व धुसफूस ऑफिसातील कर्मचाऱ्यांतही कशी प्रकर्षाने जाणवते हे मांडलेले आहे. या साम्याकडे व्यवस्थापकांनी डोळसपणे पाहावे आणि त्यामागच्या कारणांची वस्तुनिष्ठपणे छाननी करावी, असे सुचविले आहे. अशा प्रकारच्या परिस्थितीला भविष्यात कधीतरी सामोरे जावे लागेलच हे गृहीत धरून उपाययोजना करावी. अशा उपाययोजना करण्यासाठी कोणते मार्ग अवलंबावे हे या भागात विस्तृतपणे दाखवले आहे.

'पेरेंटिंग द ऑफिस'

लेखक : डोरीस डेव्हिडॉफ,
फिलिफ डेव्हिडॉफ, डोनाल्ड डेव्हिडॉफ
आणि डग्लस डेव्हिडॉफ

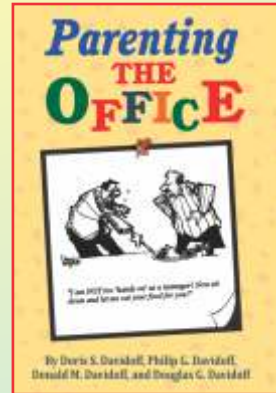
प्रकाशक : मेहता पब्लिशिंग हाऊस

किंमत : रु. ३५०/-

भाषा : इंग्रजी

व्यापारी मित्र,

ऑक्टोबर - नोव्हेंबर- २०१६

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ | ९१

परिपक्व शृंगाराची मौहक गुंफण करणारी कादंबरी

रॉबर्ट जेम्स वॉलर यांनी १९९२ साली लिहिलेली 'द ब्रिजेस ऑफ मॅडिसन काउंटी' ही पहिलीच कादंबरी इतकी गाजली की तिच्या लाखो प्रती संपल्या. ही प्रेमकहाणी आहे फोटोग्राफर असलेल्या रॉबर्ट किनसेड व एका खेडेगावातील शेतकऱ्याची बायको असलेल्या फ्रान्सेस्का जॉन्सन यांची. पन्नाशी ओलांडलेला तरीही कणखर शरीरयष्टी असलेला, उंचापुरा, गडद निळ्या डोळ्यांचा, कलंदर, फोटोग्राफीसाठी जगभर फिरलेला असा हा रॉबर्ट किनसेड मॅडिसन काउंटी या गावात असलेल्या पुलांचे फोटो काढायला म्हणून येतो. पत्ता विचारण्याच्या निमित्ताने त्याची तिथे भेट होते फ्रान्सेस्का जॉन्सन या गृहिणीशी. तिचा नवरा आणि दोन मुलं आठवडाभरासाठी परगावी गेलेली असतात आणि ती घरात एकटीच असते. एकमेकांकडे पाहताक्षणीच त्यांना एक अनामिक हुरहूर लागते आणि दोघेही एकमेकांकडे अक्षरशः ओढले जातात. ती त्याला पूल दाखवायला घेऊन जाते. नंतर चहाला घरी बोलावते. दिव्याच्या मंद प्रकाशात सिगरेट, आईस टी घेत गप्पागोष्टी होतात. ती त्याच्यासमोर आपलं मन मोकळं करते. फक्त चार दिवसांचा सहवास, पण दोघं तन-मनाने एकत्र येतात. इतक्या अद्वितीय प्रेमाचा अनुभव घेतात, की दोघं कायमचे एकमेकांचे होऊन जातात. त्या चार दिवसांनंतर ते दोघं परत कधीही भेटत नाहीत; पण एकमेकांना विसरूही शकत नाहीत.

पुढे अनेक वर्षांनी जेव्हा फ्रान्सेस्काच्या मृत्यूनंतर तिची पत्रे आणि डायऱ्या तिच्या मुलांना मिळतात आणि ते वाचून झाल्यानंतर मुलांना जाणवतं की आपल्या आईच्या आयुष्यात अवचित आलेल्या एका परपुरुषावर तिचं किती जिवपाड प्रेम जडून गेलं; पण मुलांच्या व नवऱ्याच्या प्रेमापोटी तिंनं आपल्या सुखाला तिलांजली दिली. तिची ही कहाणी जगासमोर आणण्याचा विचार मुलं करतात आणि त्या डायऱ्या व पत्रे लेखकाकडे आणून देतात. त्यांच्या विनंतीला मान देऊन लेखक ही गोष्ट लिहायला सुरवात करतो.

हृदयाचा ठाव घेणारी अत्यंत नाजूक, तरल अशी ही प्रेमकहाणी आहे, जी आपल्याला अस्वस्थ करून सोडते. इतकी, की वाचताना डोळ्यातून पाणी आणि घशाशी आवंढा येतोच. रॉबर्ट आणि फ्रान्सेस्का यांची ताटातूट आपल्या काळजाला चटका लावून जाते.

रॉबर्ट जेम्स वॉलर यांनी ही कादंबरी लिहिली आहे. रॉबर्ट आणि फ्रान्सेस्का या दोघांचं पुढे काय झालं? ते एकमेकांना पुन्हा भेटले का, या आणि अशा अनेक प्रश्नांची उत्तरे देण्याचा प्रयत्न लेखकाने या कादंबरीत केलाय. रॉबर्ट किनसेड आता वयस्कर झालाय. इथे परत रॉबर्टच्या मागील आयुष्यात लेखक जातो. वयाच्या तिसी-बत्तिसीत रॉबर्टचा संबंध विन मॅकमिलन या तरुणीशी येतो. त्यातून कार्लिसे नावाचा मुलगा जन्माला येतो. पुढे तो आपल्या आईला वडिलांबद्दल विचारतो. तिला जास्त काही सांगता येत नाही; पण जी काही माहिती तिच्याकडून मिळते त्या जोरावर तो आपल्या वडिलांचा शोध घ्यायला सुरवात करतो. पुढे विन, रॉबर्ट, कार्लिसे एकत्र येतात का?

इकडे फ्रान्सेस्काचा नवरा रिचर्ड मरण पावतो. मुलं मोठी होऊन स्वतंत्र आयुष्य जगू लागतात. फ्रान्सेस्का मात्र आपल्या घरातून जात नाही. न जाणो रॉबर्ट परत आला तर या आशेवर ती जगत राहते. रात्रीच्या एकाकी वेळेत ते चार दिवस आणि चार रात्री ती जे वेगळंच जीवन जगली, विलक्षण उत्कटतेने प्रेम केले त्याची आठवण काढत राहते. शेवटी रॉबर्टकडे जाण्याचा ती निर्णय घेते. रॉबर्ट- फ्रान्सेस्काचे पुढे काय होते, हे मी सांगत नाही. वाचकांनीच ते जाणून घ्यावे.

लीना सोहोनी यांनी इतका सुंदर अनुवाद केलाय, की आपण मूळ पुस्तकच वाचत आहोत असं वाटतं. 'द ब्रिजेस ऑफ ...' वर चित्रपटही निघालाय. त्याच्या काही क्लिप्स यू ट्यूबवर पाहिल्या. सिनेमा नक्कीच चांगला असणार असं वाटतंय.

- प्रीती आपटे/उमा निजसुरे

फेसबुक वाचक

'अद्वैत'

मूळ लेखक : रॉबर्ट जेम्स वॉलर

अनुवाद : लीना सोहोनी

प्रकाशक : मेहता पब्लिशिंग हाऊस

किंमत : रु. ३५०/-

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ | ९३

बालवर्ग

सर्वांत मोठा पक्षी शहामृग

Ostrich

आकाशसम्राट
पक्षी

आज भूतलावर पक्षीजगात शहामृग सर्वांत मोठा पक्षी म्हणून ओळखला जातो. मात्र या मोठ्या पक्ष्याला आकाशात उड्डाण करता येत नाही. त्यामुळे एमू, कॅसोवेरी, व्हिया यांसारखाच त्यांचा जवळ-चा जातभाई म्हणून तो ओळखला जातो. त्याला उड्डाणासाठी आव-श्यक असलेले बलशाली पंख नाहीत. त्याचे पंख अत्यंत लहान आणि कमकुवत असून उड्डाणासाठी निरुपयोगी असतात. त्यांच्यातील हाडे लहान असतात, तसेच त्यावर पिसेही नसतात. हा पक्षी अत्यंत वेगाने पळू शकतो. त्या वेळेस मात्र तो आपले पंख तोल सांभाळण्यासाठी पसरवितो. प्रौढ नर साधारणपणे ८ फूट उंचीचा असून त्याच्या अंगावरील पिसे काळ्या रंगाची असतात. शोपटीच्या व पंखाच्या टोकाची पिसे पांढरी असतात. या उलट मादीच्या अंगावरील पिसे तपकिरी रंगाची असतात. या पक्ष्याचे डोके व पाय पिसेविरहित असतात. त्याच्या डोळ्यांच्या पापण्यांभोवती मात्र केसांसारखी छोटी पिसे असतात. या पिसांमुळेच पूर्वी या प्राण्याची अमानुषपणे कत्तल झाली. त्याचे पाय लांब व अत्यंत मजबूत असतात. पायांना प्रत्येकी दोन बोटे असून एका बोटाला मोठी नखे अस-तात. या पक्ष्याची लाथ-सुद्धा जबरदस्त असते.

शहामृगाचे शास्त्रीय नाव स्टुथिओ असून काही दशलक्ष वर्षांपूर्वी प्लिओसीन युगात शहामृगाच्या नऊ जाती भूतलावर अस्तित्वात होत्या. परंतु

आजमितीला फक्त एकच जात शिल्लक राहिली आहे. शहामृग हा पक्षी मूळचा आफ्रिकेतील रहिवासी. आफ्रिका, सिरिया व अरेबिया या देशांमध्ये २०० वर्षांपूर्वी पाच उपजाती होत्या, परंतु त्याही काळाच्या ओघात नामशेष झाल्या.

शहामृग देहाने मोठा पक्षी असला तरी तो अत्यंत सावध व दक्ष पक्षी आहे. त्याचे कारण म्हणजे त्याला लाभलेली उंचच उंच मान! तिच्यामुळे त्याला दूरवरच्या धोक्याचा सुगावा अथवा कल्पना सहज येते. त्याच्या निवासाबद्दल चुकीच्या कल्पना प्रचलित आहेत. साऊर्स या प्राणिशास्त्रज्ञ दांपत्याने आफ्रिकेतील जंगलातील शहामृगांच्या निवासाबद्दल विशेष अभ्यास केला आहे. मुंग्यांच्या वारूळातदेखील शहामृग दडून बसतात. ते समाजप्रिय पक्षी आहेत. हे पक्षी कोरड्या वाळवंटी प्रदेशातही राहू शकतात. अशा वाळूवर धावण्यासाठी त्यांच्या बोटांची रचना वैशिष्ट्यपूर्ण असते. ते कळपाने राहतात आणि अन्नशोधार्थ भटकतात. परंतु पावसाळ्यात मात्र ते छोट्या गटाने फिरतात. प्रत्येक गटात नर (कोंबडा), मादी (कोंबडी) व पिले असतात. मोठ्या कळपात नर पुढे असतो. कधीकधी मादीही असते. तिच्या हुकुमाप्रमाणे इतर वागतात. अनेक किमी. दूरवर अन्नशोधार्थ ते भटकतात.

शहामृग हा पक्षी शाकाहारी असून वनस्पतींची फळे, पाने व बिया हे त्यांचे खाद्य असते. वाळवंटात निवडुंगासारख्या वनस्पती खाऊन पाण्याची गरज भागविली जाते. कधी कधी ते वाळवंटातील सरडे अथवा कासवही खातात. अन्नाबरोबर ते वाळूही खातात. अर्थात अन्नाचे चर्वण करण्यासाठी वाळू गिरणीसारखी उपयुक्त ठरते. त्यांच्या पोटातील वाळू व मातीच्या परीक्षणावरून त्यांनी विविध भागांतील केलेला प्रवास कळू शकतो.

नर शहामृग एका मादीबरोबर राहतो की अनेकांबरोबर याबद्दल अजूनही तर्कवितर्क केले जातात. काहींच्या मते नर-मादी जोडप्याने राहतात कारण त्यांच्या घरट्याजवळ इतर कुणी दुसरे नसतात, तर साऊर्सच्या मते त्यांचे समाजजीवन खूप लवचीक असते. पिलांबरोबर असलेले नर-मादी त्यांचे मातापिता असतीलच असे नाही.

शहामृगांमध्ये प्रजनन वर्षाच्या कुठल्याही वेळी होते, मात्र ते पावसाळ्यावर अवलंबून असते. या काळात प्रथम नरामध्ये डोके, मान व पाय हे लाल तथा गुलाबी रंगाचे होतात. त्याचे प्रदर्शन नर शहामृग करतो. नर एकमेकांना हुलकावणी देतात. पंख उडवून पांढरी पिसे दाखवितात. ते आपापला परिसर निश्चित करतात. त्यांच्या या हक्काच्या परिसरात दुसऱ्या नराला येण्यास मज्जाव असतो. हा परिसर व अन्न शोधण्याचे ठिकाण वेगवेगळे असते. एका नराबरोबर साधारण ३ ते ५ माद्या असतात. नंतर पुढे सुरू होते त्यांचे मजेशीर प्रियाराधन! हा काळसुद्धा मोठा असतो. नर एका मादीला बाजूला ओढून नेतो. नंतर ती दोघे जोडीने आहार घेतात. त्यांच्या दोहोंच्या डोक्याच्या व मानेच्या गमतीदार हालचाली सुरू होतात. त्यात एक ताल असतो. नर बसून पंख उघडून पांढरी पिसं आपल्या मादीस दाखवितो. नंतर तिच्याजवळ बाजूबाजूने मान डोलवतो. तीपण त्याच तालात चालते व अशा अवस्थेत खाली बसून नराला मीलनाचे समागमासाठी आसन देते. नंतर प्रत्येक मादी ६ ते ८ अंडी घालते. एक अंडे १५ सेंमी. लांब व दीड किलो वजनाचे असते. शहामृगाचे अंडे हे भूतलावरील सर्वांत मोठे अंडे आहे. विशेष म्हणजे सर्वच माद्या एकाच घरट्यात अंडी घालतात. घरटे-देखील तसे ऐसपैस असते. जमिनीवर ९ फुटांच्या परिसरात खोलगट भाग केला जातो. त्या थव्यातील सर्व माद्यांना अंडी घालायला तीन आठवडे एवढा कालावधी लागतो. अंडी घातल्यानंतर मात्र या थव्यातील नर आणि प्रमुख मादी इतर माद्यांना हुसकावून लावतात. ती दोघे त्या घरट्याचे, अंड्यांचे संरक्षण करण्याचे काम हाती घेतात. अंडी उबविण्याचे काम म्हणजे ती गरम ठेवण्याऐवजी थंड ठेवावी लागतात. त्यासाठी ते अंड्यांवर पंखांची सावली धरतात. अंडी उबविण्यासाठी ६ आठवडे लागतात. अगोदर घातलेली अंडी प्रथम उबविली जातात. त्यातून पिले बाहेर पडतात. अंड्यातून बाहेर पडलेले पिलू लगेच धावू लागते. एक महिन्यानंतर त्यांचा पळण्याचा वेग ताशी ५६ किमी. असतो. पिले ४-५ वर्षांत वयात येऊन प्रजननाचे काम सुरू करतात.

शहामृग हा पक्षी अत्यंत दक्ष असल्यामुळे त्यांना शत्रूपासून धोका कमी असतो. शहामृग ताशी ६०-६५ किमी. या वेगाने धावतो. घोड्यापेक्षाही त्यांचा वेग अधिक असतो. बऱ्याचदा लांडगा, कोल्हा त्यांची अंडी, पिले पळवितात. असे घडू नये म्हणून मोठी शहामृगे धोक्याच्या सूचना देतात. कधी शत्रूचे चित्त विचलित करतात. काही वेळा पंख जोराने हलवून आवाज

काढतात व इतरांना बोलावतात. त्यामुळे शत्रू पळ काढतो. कित्येकदा जमिनीवर पडून धुळीचे लोट निर्माण करतात व पंखांनी पिलांचे संरक्षण करतात. काही वेळा हे काम नर करतो व मादी पिलांना सुरक्षित ठिकाणी नेते.

कधीकधी धोक्याची चाहूल लागली म्हणजे शहामृग आपले डोके वाळूत खुपसतो. त्यामुळे शत्रूपासून बचाव होतो. घट्ट्यावर बसलेला शहामृग आपली उंच मान खाली घेऊन जमिनीला समांतर ठेवतो. डोके काहीसे जमिनीपासून वर असते. कित्येकदा झाडाझुडपातही डोके लपवून तो शत्रूच्या दृष्टीस पडत नाही. रंगविभ्रमामुळे हे साध्य होते. त्याच्या रंगामुळे त्याचे संरक्षण होत असते.

– प्राचार्य डॉ. किशोर पवार,
प्रा. सौ. नलिनी पवार

V

समस्त जीवित आणि नामशेष प्राणिसृष्टीतील
प्राणी, पक्षी, जलचर, आणि उभयचर प्राण्यांच्या
उत्क्रांतीचा मागोवा घेणारी चित्रमय सफर...

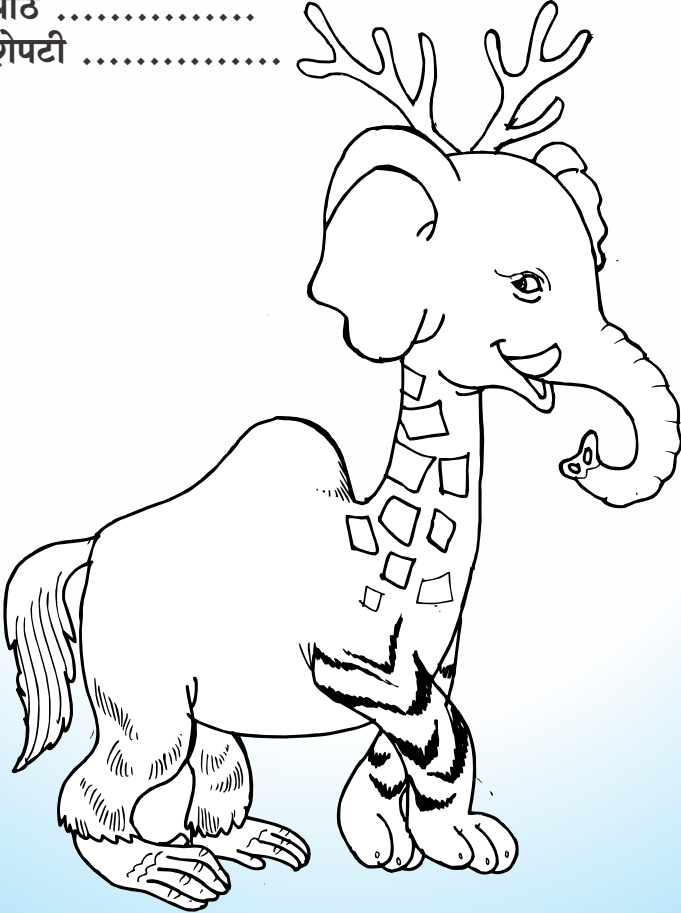
१. जलसम्राट मासे	६. मनोरंजक सस्तन प्राणी
२. अजब सर्पसृष्टी	७. डायनोसॉरचे अद्भूत विश्व
३. उभयचरांचे अनोखे विश्व	८. अनोखी मत्स्यसृष्टी
४. आकाशसम्राट पक्षी	९. अनोखे सस्तन प्राणी
५. पाणथळीतले पक्षी	१०. सरपटणाऱ्या प्राण्यांचे जग

‘आपली सृष्टी’ १० पुस्तकांची मालिका
किंमत प्रत्येकी ११० रूपये

मेहता मराठी ग्रंथजगत : जानेवारी २०१७ । ९७

या विचित्र प्राण्याला कोणकोणत्या प्राण्याचे अवयव
आहेत सांगा पाहू.

शिंंगे
तोंड
मान
पुढील पाय
मागील पाय
पाठ
शेपटी

तंत्रज्ञानविषयक लेखन करणारे प्रसिद्ध पत्रकार डेव्हिड कर्कपॅटिक लिखित 'द फेसबुक इफेक्ट' या पुस्तकाचा प्रकाशन सोहळा स. प. महाविद्यालयाच्या लेडी रमाबाई हॉल येथे पार पडला. संगीतकार डॉ. आशुतोष जावडेकर, अनुवादक वर्षा वेलणकर, महाविद्यालयाच्या उपप्राचार्या मीना बर्वे, वाङ्मय मंडळ प्रमुख डॉ. जोत्सना खरे या वेळी उपस्थित होते. तरुणाईला नेहमीच भुरळ पाडणाऱ्या फेसबुक या सोशल मीडियावर आधारित हे पुस्तक आहे. महाविद्यालयाचे वाङ्मय मंडळ व मेहता पब्लिशिंग हाऊस यांच्या संयुक्त विद्यमाने या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

चतुरस्र लेखक अतुल कहाते लिखित 'अमेरिकी राष्ट्रपती' या पुस्तकाचे प्रकाशन ज्येष्ठ विचारवंत आणि माजी संपादक कुमार केतकर यांच्या हस्ते नुकतेच झाले. या निमित्ताने मेहता पब्लिशिंग हाऊस आयोजित 'नवे राष्ट्राध्यक्ष आणि भारतात होणारे बदल' या विषयावर केतकर सरांते व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.

RNI NO-MAHMAR/2000/2739

Regd.No.:PCW/086/2015-2017/ Posted at Marketyard Pso, Pune
Publishing Date : 11 Jan, 2017.

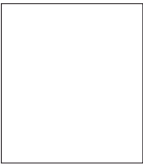
Posting Date : 11 Jan, 2017.

ठवं कीरं

मेहता मराठी ग्रंथजगत

१९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे-३०. फोन-०२० २४४७६९२४

प्रति,

संपादक, मुद्रक, प्रकाशक : सुनिल अनिल मेहता हे मासिक १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, पुणे ४११ ०३०
येथून केले. मुद्रण स्थळ : जय गणेश ऑफसेट २०/१डी /१ अ, सोमवार पेठ, महाराजा लॉज मागे, पुणे ४११ ०११.